Koleksioni Zbirka Collana

Gjuha e vjetër shqipe në Istër

L’albanese antico in Istria
Stara albanščina v istri

Kulturno društvo
Albancev slovenske Istre

ILIRIA

Associazione Culturale
Albanese dell’Istria slovena

«ILIRIA» n. 7

Gjuha e vjetër shqipe në Istër
L'albanese antico in Istria
Stara albanščina v istri

Botues / Izdajatelj / *Editore:*
Shoqata kulturore e shqiptarëve të Istriës sllovene »Iliria« Koper
Kulturno društvo Albancev slovenske Istre »Iliria« Koper
Istrska c. 41, 6000 Koper - Capodistria, Slovenija
www.iliria.si GSM: +386 41 648 076 email: kdiliria@gmail.com
Për botuesin / Za izdajatelja / *Per l'editore:* Heset Ahmeti
Vendi dhe data e botimit / Kraj in datum izdaje / *Luogo e data dell'edizione:* Koper, 2019
Redaktor / Urednik / *Redattore:* Peter Štoka
Koleksioni / Zbirka / Collana "Iliria" n. 7
Përkthyen në gjuhën shqipe / Prevodi v albanščino / *Traduzioni in albanese:* Ndue Lazri, Gëzim Muçolli, Vera Xhafa Haliti, Dr. Bernhard Hauer, Dr. Pëllumb Qazimi
Përkthyen në gjuhën sllovene / Prevodi v slovenščino / *Traduzioni in sloveno:* Peter Štoka
Shtypi / Tisk / *Stampa:* Luglioprint - Trieste
Tirazhi / Naklada / *Tiratura:* 300 kopje / izvodov / copie

Të drejtat autoriale / Nosilec avtorskih pravic / *Detentore dei diritti d'autore:*
Kulturno društvo Albancev slovenske Istre »Iliria« Koper
Shoqata kulturore e shqiptarëve të Istrias sllovene »Iliria« Koper

Falënderim / Zahvale / *Ringraziamenti:*
Mestna občina Koper – Comune città Capodistria
Ambasada e R. Shqipëris në Slloveni – Veleposlaništvo R. Albanije v R. Sloveniji
Ambasada e R. Kosovës në Slloveni – Veleposlaništvo R. Kosovo v R. Sloveniji
Ministrisa e Diasporës – Ministrstvo za izseljence R. Kosovo
Veleposlaništvo Zvezne R. Nemčije v Sloveniji - Embassy of the Federal Republic of Germany to Slovenia
Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper – Biblioteca centrale Srečko Vilhar Capodistria

Publikuar me mbështetjen financiare / Izšlo s finančno podporo / *Pubblicato col supporto finanziario:*

Embassy of the Republic of Kosovo to Slovenia

Fjala e kryetarit për numrin e shtatë të revistës Iliria

Shqiptarët flasin një nga gjuhët më të vjetra dhe më të bukura në botë. Gjuhët që kanë qënë të ngjashme dhe bashkëkohëse me gjuhën shqipe janë zhdukur prej mijëra vjetësh, dhe nuk fliten më në asnjë vend të botës. Shqipja si gjuhë është e ngjashme me greqishten e vjetër, me latinishten, me sanskritishten gjuhë e vjetër e Indisë, me zendishten gjuhë e Persisë së vjetër, me keltishten, me teutonishten etj.Këto gjuhë quhen "gjuhë të vdekura", dhe shqipja, gjuha jonë që është më e vjetër nga ato është e gjallë dhe flitet edhe sot si në kohën e Pellazgëve.

(Sami Frashëri, "Shqipëria ç'ka qënë, ç'është e ç'do të bëhet", Bucarest, 1899).

Numri i shtatë i serisë "Iliria" me titull » Gjuha e vjetër shqipe në Istër« plotëson përpjekjen e shoqatës sonë për të thelluar më tej studimet mbi vendbanimet e shqiptarëve në Istër, të vetëdijshëm se gjuha jonë identifikon etninë tonë. Nëse në botimet e mëparshme kemi vlerësuar trashëgiminë e familjeve fisnike dhe anëtarët e tyre të shquar dhe të merituar, të cilët me veprat e tyre kanë kontribuar në forcimin dhe rritjen e mirëqenies së Republikës së Venedikut në Istër, në këtë numër ne thellojmë dëshmitë e gjuhës shqipe folur në këtë tokë. Zgjedhja e kësaj teme ishte motivuar nga zbulimi i fundit nga Peter Štoka, redaktor i revistës sonë, të dorëshkrimit të pabotuar të kanonikut Pietro Stancovich nga Barbana, i cili në 1835 dokumentoi dialektin shqip, të folur nga shqiptarët e territorit të Parenzo-s (Poreč). Dokumenti ruhet në Bibliotekën Ambrosiane në Milano, por një kopje u gjet në bibliotekën personale të kanonikut, ajo Stancoviciana dhe e ruajtur në Bibliotekën Universitare të Pulës. Ky dokument është objekt studimesh nga specialisti Don Antonio Belushi nga Frascineto (Cosenza-Itali), njohës i dialektit arbëresh dhe gjuhës së sotme shqipe. E njëjta shëmbëlltyrë e Birit të rigjetur (Ungjilli sipas Llukës 15: 11-32) është raportuar në vitin 1829 nga filologu slloven Bartolomeo Kopitar në revistën e studimeve gjuhësore në Vjenë dhe me këtë rast po e botojmë të përkthyer nga dr. Bernhard Hauer iz nemškega veleleposlaništva. Natyrisht që Kopitar e transkriptoi atë në dialektin e shqiptarëve që ai kishte njohur në Vjenë. Arsyeja e dytë u dha nga dr. Richard F. Burton, nënkryetar i Shoqatës Antropologjike të Londrës dhe konsulli i Mbretërisë Britanike në Trieste, i cili në vitin 1877 thërriste studiuesit vendas për të mbledhur gjurmët e dialektit origjinal istrian, të cilin e identifikonte me atë antik Iliriko-Histrian. Ftesa u pranua nga kuratori ynë në studimin e titulluar »Toponimet ilire-istriane në Capodistriano me origjinë proto-shqiptare«, me të cilin ai çmaskon bindjen e deritashme të origjinës romake, latine, venedikase dhe italiane të toponimisë lokale. Revista mbyllet me kontributin e shkrimtarit Paolo Muner të Trieste, i cili kujton aventurën e »Nazario Sauro, një kapodistrian për lirinë e Shqipërisë«. Dashuria e Sauros për tokën e shqiponjave u shenjtërua me emrin që i dha vajzës së tij më të vogël: Albania.

Dua të falënderoj të gjithë ata që kontribuojnë në realizimin e veprimtarinë botuese Iliria, gjurmimin e palodhshëm të studiuesve tanë dhe si dhe për përkthimet nga Ndue Lazri, dr. Gëzim Muçolli dhe Vera Haliti.

Sidomos dëshiroj të falënderoj Dr. Bernhard Hauer nga ambasada gjermane për përkthmin e shkrimit të Kopitarit nga gjermanishtja e vjetër në anglisht dhe ambasadorin shqiptar Dr. Pellumbu Qazimi për ndërhyrje dhe përkthim në shqip. Është shumë domethënëse që këto dy ambasada u përgjigjën hezitim dhe me nder. Është e rëndësishme për ne që puna e këtij gjuhëtari të madh slloven të njihet më mirë si nga shqiptarët ashtu edhe nga sllovenët, si dhe në qarqet akademike dhe diplomatike.

Dua të falënderoj përpërkrahjen e Ministrisë së Diasporës së Republikës së Kosovës, Ambasadës së Shqipërisë në Slloveni, Ambasadës së Kosovës në Slloveni dhe Komunës së Koperit. Në fund, dëshiroj të falënderoj të gjithë anëtarët e Shoqatës Kulturore Shqiptare »Iliria« Koper dhe të gjithë ata që mbështesin veprimtarinë e shoqatës sonë.

Heset Ahmeti,
kryetar i Sh.K. »Iliria« Koper

Predgovor

Albanci govorijo enega najstarejših in najlepših jezikov na svetu. Albanščini sorodni in sočasni jeziki so izumrli že pred tisočletji in se več ne govorijo nikjer na svetu. Albanski jezik ima veliko sorodnosti s starogrščino, z latinščino in s sanskrtom, s starodavnim indijskim jezikom, z jezikom zend, ki je bil jezik starodavne Perzije, in končno s keltskim in s tevtonskim jezikom. To so vsi mrtvi jeziki, medtem ko je naš jezik, albanščina, ki je najstarejši med temi, živ in se še danes govorikot v času Pelazgov.

(Sami Frashëri, »Shqipëria ç'ka qënë, ç'është in ç'do të bëhet«, Bukarešta, 1899).

Sedma številka v zbirki Iliria, naslovljena Stara albanščina v Istri, dopolnjuje raziskave našega združenja o albanski starožitosti v Istri z zavestjo, da je naša identiteta neločljivo povezana z jezikom, ki nas je oblikoval kot narod. Če smo se v prejšnjih publikacijah osredotočili na zapuščino albanskih plemiških družin in njihovih uglednih in zaslužnih članov, ki so s svojimi dejanji prispevali k utrjevanju in povečanju blaginje Beneške republike v Istri, v tej številki objavljamo pričevanja o albanskem jeziku, kot se je v preteklosti govoril v tej deželi.

Izbiro te tematike je spodbudilo nedavno odkritje Petra Štoke, našega urednika, in sicer neznanega rokopisa kanonika Pietra Stancovicha iz Barbane, ki je leta 1835 zapisal narečje, ki so ga govorili Albanci z območja Poreča. Dokument hrani Ambrozijanska knjižnica v Milanu, en izvod pa je hranil sam kanonik v svoji osebni knjižnici, poimenovani Stancoviciani, za katero skrbi Univerzitetna knjižnica v Puli. Dokument raziskuje don Antonio Belushi iz Frascineta (Cosenza), prvovrstnega poznavalca arbereškega narečja in današnjega albanskega jezika. Priliko o izgubljenem sinu (Evangelij po Luku 15,11–32) je leta 1829 zapisal v albanščini tudi slovenski jezikoslovec Jernej Kopitar in jo objavil v dunajski reviji

Prefazione

Gli Albanesi parlano una delle più antiche e più belle lingue del mondo. Le lingue affini e coeve all'albanese si sono estinte da millenni e non si parlano più in nessun posto della terra. La lingua albanese ha molte affinità con il greco antico, il latino e il sanscrito, l'antica lingua dell'India, con la lingua zend, che era la lingua dell'antica Persia, e infine con la lingua celta e con quella teutonica. Queste sono tutte lingue morte, mentre la nostra lingua, l'albanese, che fra queste è quella più antica, è viva e si parla ancora oggi come ai tempi dei Pelasgi.

(Sami Frashëri, "Shqipëria ç'ka qënë, ç'është e ç'do të bëhet", Bucarest, 1899).

Il settimo numero della collana Iliria intitolata »L'albanese antico in Istria« completa il tentativo della nostra associazione di approfondire gli studi sull'insediamento degli albanesi in Istria, con la consapevolezza che la nostra lingua identifica la nostra etnia. Se nelle pubblicazioni precedenti abbiamo valorizzato il lascito delle famiglie nobiliari e dei loro distinti e meritevoli membri, che con le loro gesta hanno contribuito al consolidamento e all'accrescimento del benessere della Repubblica di Venezia in Istria, in questo numero approfondiamo le testimonianze della lingua albanese parlata in questa terra. La scelta di questa tematica è stata motivata dalla recente scoperta di Peter Štoka, curatore della nostra rivista, del manoscritto inedito del canonico Pietro Stancovich da Barbana, che nel 1835 ha documentato il dialetto albanese parlato dagli albanesi del territorio di Parenzo. Il documento è conservato nella Biblioteca Ambrosiana a Milano, ma una copia si è trovata nella biblioteca personale del canonico, la Stancoviciana e conservata nella Biblioteca universitaria di Pola. Il documento è oggetto di studi da parte dello specialista don Antonio Belushi di Frascineto (Cosenza), conoscitore del dialetto arberesh e della lingua albanese odierna. La stessa parabola del Figlio prodigo (Vangelo secondo Luca 15,11-32) venza književnost, ki jo ob tej priložnosti objavljamo v prevodu dr. Bernharda Hauerja. Kopitar je zapisal narečje Albancev, ki jih je spoznal na Dunaju.

Drugi povod za to tematiko je dal dr. Richard F. Burton, podpredsednik Londonskega antropološkega društva in konzul N. V. Britanske v Trstu, ki je leta 1877 izzval lokalne raziskovalce, da začnejo odstirati sledi prvotnega istrskega narečja, ki ga je identificiral s starodavno ilirsko-istrščino. Povabilo je sprejel naš urednik s študijo z naslovom »Ilirsko-istrski toponimi protoalbanskega porekla na koprskem«, s katero zavrača splošno prepričanje o izključnem rimskem, latinskem, beneškem in italijanskem izvoru lokalne toponimije.

Revijo sklene prispevek tržaškega pisca Paola Munerja o podvigu Koprčana Nazaria Saura, ki se je boril za svobodo in neodvisnost Albanije. Sauro je ljubezen do zemlje orlov posvetil z imenom, ki ga je dal svoji najmlajši hčerki: Albania.

Rad bi se zahvalil vsem, ki spodbujajo izdajanje revije Iliria, neutrudnemu delu naših raziskovalcev in prevajalcev, ki jih z veseljem naštejem: Ndue Lazri, Gëzim Mucolli in Vera Haliti.

Še posebej bi se rad zahvalil dr. Bernhardu Hauerju iz nemškega veleposlaništva za prevod Kopitarjevega prispevka o albanskem jeziku v angleščino in albanskemu veleposlaniku dr. Pëllumbu Qazimiju za posredovanje in prevod v albanščino. Zelo pomenljivo je, da sta bili ti dve ambasadi počaščeni in sta se razveselili sodelovanja. Za nas je zelo pomembno, da se delo tega slovenskega jezikoslovca bolje prepozna tako med Albanci kot med Slovenci, kakor tudi v akademskih in diplomatskih krogih.

Rad bi se zahvalil velikim pokroviteljem, Ministrstvu za diasporo Republike Kosovo, Veleposlaništvu Albanije v Sloveniji in Mestni občini Koper. Na zadnje bi se rad zahvalil vsem članom Albanskega kulturnega društva »Iliria« Koper in vsem neimenovanim dobrotnikom, ki podpirajo dejavnost našega združenja.

Heset Ahmeti,
predsednik KD »Iliria« Koper

ne riportata nel 1829 dal filologo sloveno Bartolomeo Kopitar nella rivista di studi linguistici a Vienna e per l'occasione la pubblichiamo nella traduzione di Dr. Bernhard Hauer. Ovviamente Kopitar la trascrisse nel dialetto degli albanesi che aveva conosciuto a Vienna. La seconda motivazione è stata data dal dott. Richard F. Burton, vice-presidente della Società Antropologica di Londra e console di S. M. Britannica a Trieste, che invitava nel 1877 i ricercatori di studi locali a raccogliere le traccie del dialetto originario istriano, che lo identifica coll'antico Illirico-Histriano. L'invito è stato accettato dal nostro curatore nello studio intitolato »Toponimi illiro-istriani nel capodistriano di origine proto-albanese«, col quale smaschera il luogo comune delle origini romane, latine, venete ed italiane della toponomastica locale. La rivista chiude con il contributo dello scrittore Paolo Muner di Trieste, che ricorda l'avventura di "Nazario Sauro, un capodistriano per la libertà dell'Albania". L'amore di Sauro per il paese delle aquile è stato consacrato dal nome che egli diede alla sua figlia più piccola: Albania.

Vorrei ringraziare tutte le persone che contribuiscono alla realizzazione dell'attività editoriale Iliria, lo studio instancabile dei nostri ricercatori e le traduzioni di Ndue Lazri, Gëzim Mucolli e Vera Haliti.

In particolare vorrei ringraziare il Dr. Bernhard Hauer dell'Ambasciata tedesca per la traduzione del contributo di Kopitar sull'albanese in inglese e l'ambasciatore albanese Dr. Pëllumbu Qazimi per la mediazione e la traduzione in albanese. È molto significativo che queste due ambasciate siano state onorate e disposte alla collaborazione. Per noi è molto importante che il lavoro di questo linguista sloveno sia meglio conosciuto sia dagli albanesi che dagli sloveni, nonché nei circoli accademici e diplomatici.

Vorrei ringraziare il supporto del Ministero della diaspora della Repubblica del Kosovo, dell'Ambasciata dell'Albania in Slovenia e del Comune città di Capodistria. Da ultimo vorrei ringraziare tutti i membri dell'Associazione culturale degli albanesi »Iliria« Capodistria e dei nostri benefattori che appoggiano l'attività della nostra associazione.

Heset Ahmeti,
presidente AC »Iliria« Koper

Kolonët shqiptare në Istër

Kronologjia mbi ardhjen dhe vendosjen

Coloni albanesi in Istria

Cronologia sulla venuta e l'insediamento

Peter **Štoka**

Pushtimet e bëra nga turqit në Bosnjë, Hercegovinë, Shqipëri dhe Greqi në këtë (shek. XV) dhe në shekujt në vazhdim, u ofruan qeverisë venedikase dhe austriake mundësinë për të kujdesur për shumë të arratisur nga këto krahina që strehuan në pronat e tyre, duke kërkuar shpëtimin dhe vendosjen . Nga këto transporte të morlakëve (vllehëve), grekëve nga Morea dhe nga ishujt, dhe shqiptarëve (ALBANESI SCHIPETARI - një term i përdorur nga Carlo de Franceschi në vitin 1879), pasi ndiqen në kohë më afër nesh, historia në masë të madhe mund të tregojë në masë të madhe epokën me saktësi. Murtajat e shpeshta dhe epidemitë vdekjeprurëse që pasuan njëra-tjetrën në vitet 1500 dhe 1600 krijuan nevojën për transport të shumëfishtë të banorëve të rinj të larguar nga vende të ndryshme, me qëllim që të ri-popullohen kontradat e mëdha për shkak të shpopullimit kishin mbetur të pakultivuara. Qeveria venedikase, i nënshtroi të gjithë, me anë të privilegjit, në juridiksion të kapitenit të Raspo; por më vonë, duke mos qenë në gjendje që për të gjitha mosmarrëveshjet civile t'i çojë ata në Pinguente (Buzet), dhe për të ushtruar më mirëmbi ta mbikëqyrjen policore dhe procedurat penale, ai i bëri subjekte të barabarta me banorë të vjetër, në juridiksionin e podestëve (pushtetarëve) të territoreve përkatëse .

Po ashtu në rrethinën e Umag-ut dhe në disa kontrada të Cittanova dhe Buje u sollën në atë kohë kolonistë morlakë (vllehë), shqiptarë dhe grekë. Ndër vendet që më se shumti kishte rënë në gjendje të mjeruar për shkak të shpopullimit, ishte Pula dhe territori i saj. Qeveria venedikase gjatë një shekulli të tërë nuk kishte mungesë të brengës e as të energjisë për t'ju gjetur strehim, por haste shumë pengesa të tepërta pikërisht nga të njëjtit që do të duhej në interes të tyre të vërtetë të mbështetnin përpjekjet e saj për të parandaluar shkatërrimin e plotë të këtij qyteti, që

Le conquiste fatte dai turchi della Bosnia, Erzegovina, Albania e Grecia in questo (secolo XV) e nei seguenti secoli, offrirono ai governi veneto ed austriaco l'opportunitàdi preovvedervi co numerosi fuggiaschi di queste provincie che riparavano sui loro domini, implorando salvezza e collocamento. Di questi trasporti di morlacchi, greci della Morea e delle isole, e ALBANESI SCHIPETARI (termine usato da Carlo de Franceschi nel 1879), siccome seguiti in tempi a noi più vicini, la storia può indicarne in gran parte con precisione epoche. Le frequenti pesti e mortali epidemie susseguentisi nei secoli 1500 e 1600 produssero la necessità di molteplici trasporti di nuovi abitanti tolti da vari paesi, per rimettere a coltura le ampie contrade per spopolamento rimaste incolte. Il governo veneto li sottoponeva tutti, a titolo di privilegio, alla giurisdizione del capitano di Raspo; ma più tardi, riuscendo incomodo ai medesimi di recarsi per tutte le controversie civili a Pinguente, ed onde per meglio esercitare sovr'essi la sorveglianza di polizia e le procedure penali, li soggettò a parità degli abitanti vecchi, alla giurisdizione dei podestà dei rispettivi territori.

Anche nell'agro di Umago ed in alcune contrade di Cittanova e Buje furono a quei tempi introdotti coloni morlacchi, albanesi e greci. Fra i luoghi maggiormente caduti per spopolamento in miserevole deiezione, era Pola e il suo territorio. Il governo veneto durante un intero secolo non mancò di sollecitudini ed energia per portarvi riparo, ma troppi ostacoli incontrava da quegli stessi che avrebbero dovuto nel proprio vero interesse appoggiare i suoi sforzi per impedire la totale rovina di questa città, spaventosamente decaduta dallo splendore dei tempi passati.

Il provveditore Marin Malipiero venne spedito in istria specialmente per promuovere il ripopolamento di pola e la ricoltivazione del suo territorio (Relazione al senato, 29 giugno 1583). Trasportava pertanto tmerrsisht kishte rënë poshtë nga shkëlqimi i kohërave të kaluara.

Administruesi Marin Malipiero u dërgua në Istër veçanërisht për të nxitur ripopullimin e Pulës dhe ri-kultivimin e territorit të saj (Relacioni në Senat, 29 qershor 1583). Prandaj, ndërkohë qeveria në vitin 1540 po transportonte , shtatëdhjetë familje napoletane (nga Napoli i Rumanisë, sot Nauplia) dhe malvasiotë (nga qyteti i Malvasia) që ishin dëbuar nga turqit, të cilët u vendosën në qytetin dhe territorin e Pulës.

> *Shumë familje shqiptare të trazuara nga katastrofa e nënshtrimit osmane u bashkuan me ekspeditën e ripopullimit në Parenzo (Poreç) në vitin 1541: jo vetëm këto, por edhe me të tjera të ndryshme. Një fillim fatlum tërhoqi në vazhdim në vitin 1592 edhe shumë Familje Shqiptare të tjera, të cilët të mërzitura nga skllavëria Otomane, dhe të shtypura nga vështirësitë e luftës erdhën këtu edhe për tu ngulitur, dhe duke ndjekur shembullin e të parëve, të cilët themeluan me ngulm vendbanimet si Ville dei Sbandati, e Varvari , dhe Kontradat e Radolovich, Radmani, Gerbenich, Starichi, dhe Villette of Gesenoviza, Delich, dhe Prodanich, ata shumë shpejt themeluan Villat e ndryshme që ne tani i admirojmë, megjithëse të popullsisë tashmë të rënë, e ato janë të Dracevaz, Valcarin , Monsalice dhe Monghebo. Emërtimet e të gjitha këtyre janë origjinalet e atyre të braktisura të kolonistëve tanë, siç na dëshmojnë të gjithë banuesit e vjetër (Vecchiardi Abitatori) të tyre,që vie duke u vërtetuar besueshëm nga dëshmitë e vërteta të shumë shtegtarëve ekspertë në ato anë, dhe Kombëtare të të njëjtave që mbërritën atje, dhe nga unë me gjithë maturinë dhe sinqeritetin e kërkuar . Ishin të gjitha këto Familje që Bamirësia Sovrane gjithnjë me mëshirë Atërore në favor të rritjes së tyre më të madhe, i kishte pajisur me Fusha të gjera, dhe Shtëpi ishin në mbrojtje të Trashëgimisë Publike që nga momenti i shkretimit universal, bashkë me dhuratën falas edhe të shumë mjeteve të dobishme Fshatare dhe vetëlëvizëse të nevojshme për Bujqësi...*
>
> Annalet (kronika) e qytetit Parenzo (Poreç)
> e vitit 1592.

Me datën 3 tetor 1595 Kapitenit Bernardo Borisi nga Antivari, (Tivari i cili ishte pushtuar më 1571 nga turqit), iu dha në pronësi nga Kapitania e Raspo-s, një copë tokë në kontradat e Fontane Aquadizza, Monte Pighera dhe shkëmbi Riviera afër Parenzo (Poreç),në

il governo nel 1540 settanta famiglie di napoletani (da napoli di Romania, oggidì Nauplia), e malvasiotti (dalla città di Malvasia) cacciati dai turchi, che furono stabiliti nella città e territorio di Pola.

> *Molte famiglie albanesi travagliate dalla calamità dell'Ottomana soggezione confluirono con la spedizione alla ripopolazione di Parenzo l'anno 1541: non solo queste, ma di varie altre ancora associatesi. Un sì fortunato principio adescò in seguito nel 1592 molte altre Albanesi Famiglie, che annojate della Ottomanica Schiavitù, ed oppresse dai disagi della guerra quì pure vennero a trapiantarsi, e sull'esempio de' primi, che fondarono grezzamente le Ville di Sbandati, e Varvari, e le Contrade di Radolovich, Radmani, Gerbenich, Starichi, e le Villette di Gesenoviza, Delich, e Prodanich, essi pure in poco tempo stabilirono le varie Ville ora ammiriamo, sebbene di presente di popolazione decadute, e sono quelle di Dracevaz, Valcarin, Monsalice, e Monghebo. Le denominazioni di tutte queste sono le originarie di quelle da nostri Colonisti abbandonate, come ci testificano tradizionalmente tutti i Vecchiardi Abitatori delle stesse, venendoci pure convalidata una tale di loro credenza dalle veridiche asserzioni di molti esperti Viaggiatori in quelle parti, e Nazionali delle stesse che colà approdarono, e da me con tutta avvedutezza, e sincerità interpellati. Furono tutte queste Famiglie della Sovrana Munificenza sempre con Paterna carità propensa peri l maggior loro incremento dotate di vasti Campi, e Case furono in Patrimonio Pubblico avvocati sin dal momento della universal desolazione, col gratuito dono anche di molti utili instrumenti Rurali, e semoventi necessari per l'Agricoltura…*
>
> Annali della Città di Parenzo
> per l'anno 1592.

In data 3 ottobre 1595 il capitano Bernardo Borisi da Antivari, che era caduta nel 1571 in mano dei turchi, viene investito dal capitanio di raspo di terreni nelle contrade di Fontane Aquadizza, Monte Pighera e scoglio Riviera presso Parenzo, sui quali trasporta dalla Zeta in Albania alcune famiglie formanti in complesso 47 persone. Altro trasporto di coloni albanesi venne eseguito dai Borisi in data 2 ottobre 1674. Nel 1648 il Governo veneto diede ai Borisi il titolo di conti, e la giurisdizione sul loro feudo di Fontane.

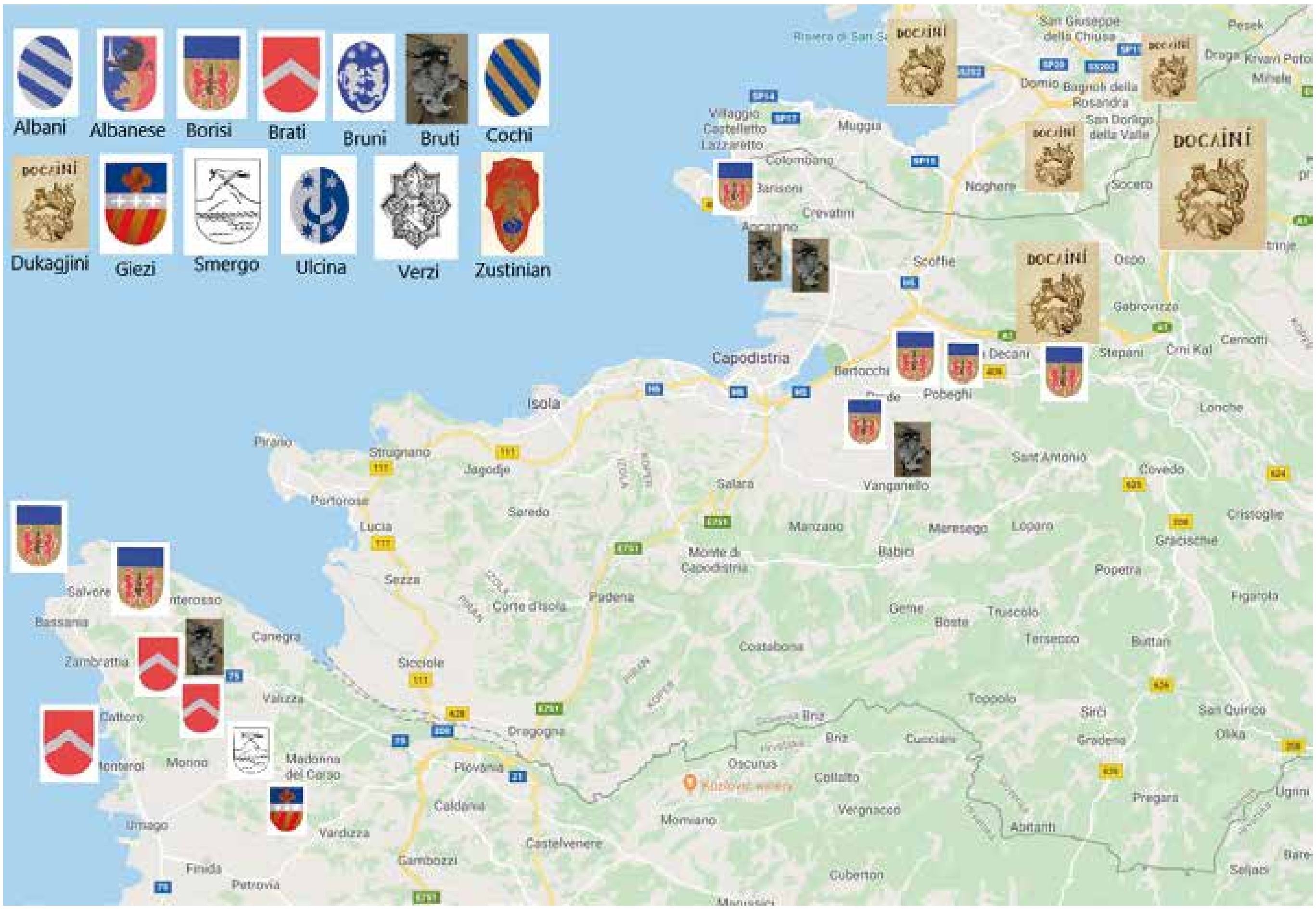

të cilën u bartën nga Zeta e Shqipërisë, disa familje me gjithsej 47 persona. Një tjetër transport i kolonëve shqiptarë u krye nga Borisi me datë 2 tetor 1674. Në vitin 1648 qeveria venedikase iu dha Boris-ëve titullin e kontit, dhe juridiksionin mbi feudin e tyre në Fontane.

Më 15 shkurt 1604 (1603 MV), Kapiteni i Raspo Alessandro Zorzi i dha në pronësi Kapitenit Vincenzo Cuchich nga Sebenico (Shibenik) të një masë të tokës së pakultivuar me perimetrin e rreth katër milje në territorin e Umag-ut, në të cilin u bartën nga ai tridhjetë familje nga vendet e pushtuara nga turqit, e tani quhen Seghetto dhe Giuba: Capelogiani(Kapolegjanë), Panioti (Panajotë), Popadochi (Papadokë), Libi (Libët), Crona(Kronë), Malaco(Malakë), Pacidoti (Paçidotë), Sulvagassi (Sulvagasë), Lebi (Lebë), Dupila(Dupillë), Lublutina (Lublutinë), Zaffiri (Zafirë), Miliotti (Miliotë), Dubaz (Dubazë), Drignan (Drinjanë).

Kapiteni i Raspo Pietro Bondulmier me 13 mars 1611, i dha një pjesë të madhe toke të pa kultivuar (1239 fusha) në kontradën Monghebbo, në territorin e Parenzo-s (Poreçit), në pronësi prijësit Luca Duimo me me 18 familje shqiptare që ai kishte sjellur nga Shkodra, me detyrimin për të formuar një Villa. Emrat e këtyre shqiptarëve janë: Luca Duimo, Andrea Pulce, Piero Moro de Marco, Luca de Zuane, Zuane de Perazzo ose Peracich, Paolo de Nicolo, Sercondo de Antivari, Marco Jerez, Ivo del qm. Andrea de Zuane, Nicolo de

Il capitanio di Raspo Alessandro Zorzi in data 15 febbraio 1604 (1603 M. V.) investiva il capitano Vincenzo Cuchich da Sebenico d'un corpo di terreni incolti della circonferenza di circa quattro miglia nel territorio di Umago, sul quale furono da lui trasportate trenta famiglie da paesi turcheschi, ora chiamasi Seghetto e Giuba: Capelogiani, Panioti, Popadochi, Libi, Crona, Malaco, Pacidoti, Sulvagassi, Lebi, Dupila, Lublutina, Zaffiri, Miliotti, Dubaz, Drignan.

Il capitanio di raspo Pietro Bondulmier in data 13 marzo 1611 investiva di ampio tratto di terreni incolti (campi 1239) nella contrada Monghebbo, territorio di Parenzo, il capo Luca Duimo colle 18 famiglie albanesi da esso condotte da Scutari, coll'obbligo di formare una villa. I nomi di questi Albanesi sono : Luca Duimo, Andrea Pulce, Piero Moro de Marco, Luca de Zuane, Zuane de Perazzo o Peracich, Paolo de Nicolo, Sercondo de Antivari, Marco Jerez, Ivo del qm. Andrea de Zuane, Nicolo de Marco de Susani, Rado de Zorzi de Susani, Stefano de Marco de Susani, Luca de Piero de Antivari, Nicolo de Marco de Susani, Luca de Piero de Susani, Zuane de Nicolo, Cuzzain Turco. Nel secolo seguente altri nomi ancora figurano a Monghebbo, come Milos, Franca, Chiperco, Basta, Lera, Cigni, Garbin. Dietro istanza di Marco Juro albanese, zupano di Monghebbo, il capitanio di Raspo Pietro Emo in data 8 Marzo 1621 assegnò loro altri

Marco de Susani, Rado de Zorzi de Susani, Stefano de Marco de Susani, Luca de Piero de Antivari, Nicolo de Marco de Susani, Luca de Piero de Susani, Zuane de Nicolo, Cuzzain Turco. Në shekullin vijues emra të tjerë shfaqen ende në Monghebbo, të tilla si Milos, Franca, Chiperco, Basta, Lera, Cigni, Garbin. Me kërkesën e shqiptarit Marco Juro, zhupan nga Monghebbo, kapiteni i Raspo Pietro Emo në datën e 8 Marsit 1621 u caktoi atyre 100 kampe të tjera në atë kontradë. Nga pronësimet dhe letrat e tjera që favorizonin shqiptarët e Monghebbo, Valcarin dhe Monsalese nga shqiptari i kulturuar z. Antonio Milos nga Monghebbo.

Pietro Emo kapiteni di Raspo në 18 Tetor dha prona për dymbëdhjetë familje të shqiptarëve nga Shkodra nën prijësin Simone Chiurco reth 1400 fusha të pakultivuara në kontradën Monsalese në territorin e Parenzo (Poreç), me detyrimin për të krijuar një fshat, duke i caktuar Ciurco-s të lartpërmendur edhe një shtëpi në qytetin Parenzo në kontradën Predol. Kjo koloni u rrit më vonë, pasi më 8 maj 1623 prijësi Giorgio Gini (Gjergj Gjini) dhe vëllezërit e tij Antonio dhe Simone nga Dulcigno(Ulqini) »Vend i zotit Turk« morën tokë në Monsalese, duke iu bashkuar banorëve të rinj shqiptarë tashmë të vendosur në atë villa. Kapiteni i Raspo Andrea Contarini nën datën 21 Shtator 1622 pronësoi klerikun shqiptar P. Zorzi Arman dhe tetë familjet që ai drejtonte, të kontradës së afërt të Kanalit Cherin (tani Valcarin), me detyrimin për të ndërtuar një villa. Kontrada Iessenòviza në atë rrethinë në atë kohë ishte poashtu e banuar prej dymbëdhjetë familjeve shqiptarë që kishin ardhur me prijësin Paolo Succola.

Në vitin 1623 kapiteni i Raspo Andrea Contarini u dha tokë të pakultivuar në rrethin Monspinoso, në territorin e Parenzo-s (Poreçit), nëntëmbëdhjetë familjeve shqiptare të drejtuara nga At Porubba, me detyrimin për të bërë një villa atje, e cila tani me përkthim sllav quhej Dracevaz.

Këtu ne japim pronësimet, në mënyrë që lexuesi të njohë edhe formën e ngjashme të të tjera, si dhe qëllimet përkatëse të Qeverisë venedikase.

Ne, Andrea Contarini për Sinjorinë Serenissima të Venedikut Cap. Di Raspo, Gjykatës i deleguar. Pasi mu dha në besim, në këtë qytet të Parenzo-s (Poreçit), kam kalëruar në këtë Territor për të gjetur Tokat dhe vend për Nëntëmbëdhjetë familjet Shqiptare të sjellura në këtë Krahinë nga Ati Frà Fran. Porubba, ne kemi gjetur, caktuar, dhe u kemi dhënë familjeve të përmendura Tokat të pyllëzuara, të gurta dhe të pa kultivuara, mbi të cilat duhet të themelojnë një Villa, dhe bëjnë në afatin

Jeci
Sv. Vid-S. Vito

100 campi in quella contrada. Da investiture ed altre carte favoriteci riguardo agli Albanesi di Monghebbo, Valcarin e Monsalese dal colto albanese sig. Antonio Milos di Monghebbo.

Pietro Emo capitanio di Raspo nel 18 Ottobre dava investitura a dodici famiglie d' albanesi venute da Scutari sotto il capo Simone Chiurco di 1400 campi incolti in contrada Monsalese nel territorio di Parenzo, coll'obbligo di fabbricare un villaggio, assegnando al suddetto Chiurco anche una casa nella città di Parenzo in contrada Predol. Questa colonia veniva poco più tardi accresciuta, poiché in data 8 maggio 1623 ottenevano terreni in contrada Monsalese il capo Giorgio Gini ed i suoi fratelli Antonio e Simone venuti da Dulcigno » paese del signor Turco«, unendosi ai nuovi abitanti albanesi già insediati in quella villa.

Il capitanio di Raspo Andrea Contarini sotto la data 21 settembre 1622 investiva il reverendo P. Zorzi Arman albanese e le otto famiglie da lui condotte, della cicina contrada di Canal Cherin (oggidì Valcarin), coll'obbligo di costruire una villa. Iessenòviza contrada di quei dintorni venne pure a quel tempo abitata da albanesi venuti in numero di dodici famiglie sotto il capo Paolo Succola.

Nell'anno 1623 il capitanio di Raspo Andrea Contarini concedeva terreni incolti nella contrada Monspinoso, territorio di Parenzo, a diecinove famiglie di albanesi condotte dal Padre Porubba, coll'obbligo di farvi una villa, che ora con traduzione slava chiamasi Dracevaz.

Diamo qui l'investitura, onde il lettore conosca anche la forma consimile delle altre, e gl'intendimenti relativi del Governo veneto.

Noi Andrea Contarini per la Serenissima Signoria di Venetia Cap. di Raspo, Giudice delegato. Essendosi conferiti in questa città di Parenzo, e cavalcato questo Territorio per trovar Terre e sito per le Diecinove famiglie Albanesi condotte in questa Provincia da Padre Frà Fran. Porubba, habbiamo trovato, assegnato, et concesso alle dette famiglie l'infrascritte Terre boschive, sassose ed incolte, sopra le quali debbano fondar una Villa, et riddur nel termine statuito dalle Leggi a buona coltura tutto *e përcaktuar nga Ligjet në kultivimin të mirë të të gjitha atyre që mund të të kultivohen, dhe atë të papunueshme të rezervohet për kullotjen e shtazëve që do t’u jepen atyre nga bashkësia, dhe të cilat do të blihen çdo ditë, duke u dashur të ndajnë mes tyre tokën në porcione dhe të jetojnë së bashku, duke ndihmuar njëri-tjetrin për të kultivuar tokën, dhe themelimin e Villa-s, ashtu siç është dëshira e kolektivitetit që për këtë i mbështetë ata dhe i mirëmbajnë me kujdes prindor shumë gjëra të nevojshme për ta.*

Të bëhet Villa në Malin Dracevaz. Toka që i caktohen: në kontradën e Carsieto de Campi rreth tre mijë, të pyllëzuara, gurore, me gjembore dhe të pakultivuara si më sipër. Kufizohet në lindje me pjesën e Peshkopatës, Katedrales dhe Kishës së Shën Moros të qytetit Parenzo (Poreç); në jug, një rrugë publike që shkon drejt Monpaderno; në perëndim rrugën publike gjithashtu shkon drejt Monpaderno. Këto familje duhet ti ruajnë mirë të gjitha lisat në këto vende, dhe duhet të jenë të mirë për shtëpi të Arsenalit(të anijendërtimit).

Parenzo, këtu me 21 shkurt 1623.

---

il coltivabile, et l’ inhabile riservare per pascolo degl’ anemali che saranno loro dati dal pubblico, et che giornalmente s’ andranno acquistando, dovendo compartir fra loro esse terre a portione et vivere insieme, coadiuvando l’un l’altro la coltivatione delle terre, et fondatione della Villa, come è desiderio Pubblico che per ciò li sostenta e mantiene paternamente di molte cose loro bisognose.

Piantar la Villa nel Monte Dracevaz. Terre che se gl’assegnano : in contrà di Carsieto de Campi circa Tre mille, boschive, sassose, spinose, et incolte come di sopra. Confina in Levante ragion del Vescovato, Chiesa Cathedral et di S. Moro di questa città di Parenzo; in Scirocco, strada pubblica che tende verso Monpaderno; in Ponente strada publica tende anche verso Monpaderno. Dovendo esse Famiglie conservar in dette terre tutti li Roveri buoni, et che fossero per venir buoni per la casa dell’ Arsenale.

Parenzo li 21 Febbraro 1623.

F. Tomizza, *Jeta më e mirë*
Fragment nga libri
(fq. 37-38)

Gjithmonë kemi menduar se famullia ynë u themelua me ardhjen e prijësit Gjergj Radovanit, i cili ishte larguar nga sulmet turke në Shqipëri dhe ishte varrosur, sikurse shihet nga mbishkrimi i varrit, më 1676. Ai do të ketë luftuar bashkë kundër turqve në anën e venedikasve, pasi që ballin e mbante të lidhur me një shirit të zi. Ai arriti në Umag në një anije peshkatarësh, të cilës ne edhe sot e kësaj dite i themi bragoc, të mbushur me fëmijë dhe nuse dhe u urdhëroi burrave shkojnë në pyll e mos të ndalen derisa nuk e gjejnë shkurret e kinlës (lloj shtogu), e cila rritet vetëm në dhe të mirë. Emri i tij, me titullin prijës i qindrave dhe tokave, drejtues i pasurive, u gdhend mbi portën kryesore.

F. Tomizza, *Boljše življenje*
(prevod, Ljubljana 2004)
Odlomek iz knjige (str. 37-38)

Zmeraj smo mislili, da je naša župnija začela s prihodom glavarja Žoržija Radovana, ki je v Albaniji ušel turškemu napredovanju in bil pokopan, kakor je bilo razvidno z nagrobnega kamna, leta 1676. Najbrž se je na benečanski strani bojeval proti Turkom, saj je imel čelo prevezano s črnim trakom. Z ribiško jadrnico, kakršni pri nas še danes pravijo bragóc, polno sinov in snah, je prišel v Umag in moškim naročil, naj se odpravijo v gozd in naj se ne ustavijo, dokler ne naletijo na črni bezeg (habat) in ki raste samo na dobri zemlji. Njegovo ime, z nazivom glavar stoterih in gastald, upravitelj dobrin, je bilo vrezano tudi na glavnem nadvratnem tramu.

Fulvio Tomizza,
***La miglior vita* (Milano 1977)**
Passo (pag. 41)

Sempre avevamo creduto che la parrocchia avesse avuto inizio con la venuta del Capo Zorzi Ràdovan sfugito all’avanzata turca in Albania e sepolto, come risultava dalla pietra tombale, nel 1676. Doveva aver combattuto a fianco dei veneziani contro i turchi poiché una benda nera gli attraversava la fronte; e giunto a Umago con un bragozzo carico di figli e nuore, aveva comandato ai maschi d’inoltrarsi nel bosco e di non fermarsi finché non avessero incontrato l’erba dell’habat che cresce solo in terra buona. Il suo nome, coi titoli di Capo di Cento e di Gastaldo, era riprodotto anche sull’architrave della porta.

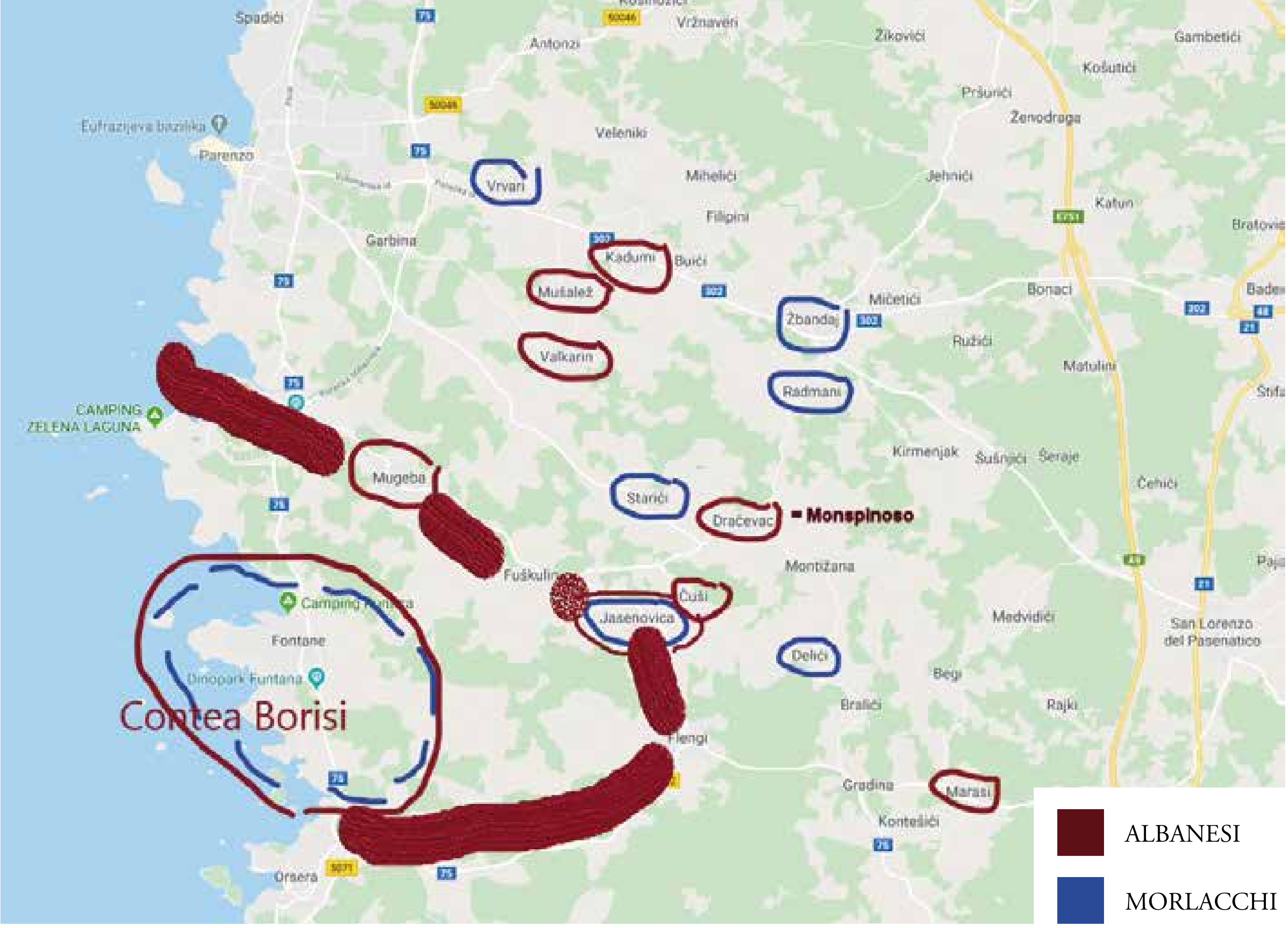

DHE GJUHA E FOLUR SHQIPE

PARABOLA E BIRIT TË RIGJETUR
Botuar (1829)
dhe dorëshkruar (1835)

Këto të fundit kanë titullin »Përkthimi i shëmbëlltyrës së Birit të Rigjetur në disa dialekte dhe gjuhë të Istria në Kanonikun e Pietro Stancovich. Barbana 1835«. Dorëshkrimi është në folio dhe ka 25 faqe. Dhe transkriptimi i tekstit që kanoniku ia dërgoi gjuhëtarit italian Giovenale Vegezzi. C. Salvioni dhe G. Vidossi kanë botuar përkthime italisht të dialekteve të folura në Istrinë jugore, në Dignano, Valle dhe Rovinj. Dorëshkrimi, përveç përkthimeve të lartpërmendura, gjithashtu sjell edhe në shqip, gjuha e folur nga shqiptarët që ishin vendosur në territorin e Parenzo-s (Poreçit).

Është e çuditshme që teksti, si edhe i gjithë dorëshkrimi, nuk është botuar prej nesh deri më tani. Kjo përpjekje u bë nga gjuhëtari slloven Jernej Kopilar, i cili, në një disertacion të shtypur në Librin Vjetor të Letërsisë Vjenë të 1829 (faqet 59-106), merret me gjuhët rumune, bullgare dhe shqipe në marrëdhëniet e tyre të ndërsjella, dhe gjithashtu jep një test i gjuhës shqipe, duke transkriptuar shëmbëlltyrën e djalit të rigjetur nga Ungjilli i Shën Llukës me shkronja latine me ndihmën e shkronjave çirilike.

Përktheu nga Italiashtja në shqip. Dr. Gëzim Muçolli.

LA LINGUA PARLATA ALBANESE

LA PARABOLA DEL FIGLIOL PRODIGO
Edita (B. Kopitar, Wien 1829)
e manoscritta (P. Stancovich, Ms. 1835)

Queste ultime sono intitolate »Traduzione della Parabola del figlio prodigo in alcuni dialetti e lingue dell'Istria del canonico Pietro Stancovich. Barbana 1835«. Il manoscritto è in folio e ha 25 pagine. E la trascrizione del testo che il canonico mandò al linguista italiano Giovenale Vegezzi. Il manoscritto, oltre alle traduzioni in italiano, slavo e morlacco, riporta anche quella in albanese, lingua parlata dagli Albanesi del territorio di Parenzo.

Meraviglia che il testo, come tutto il manoscritto, non sia stato ancora pubblicato. Questo tentativo è stato fatto dal linguista sloveno Jernej Kopilar, il quale, in una dissertazione stampata nell'Annuario viennese di letteratura del 1829 (pag. 59-106), tratta le lingue rumena, bulgara ed albanese nelle loro reciproche relazioni, e inoltre dà una prova di lingua albanese, trascrivendo la parabola del figliuol prodigo del Vangelo di San Luca con lettere latine aiutandosi con le lettere cirilliche.

***K** - Kopitar / **S** - Stancovich / **A** - Bible in Albanian*

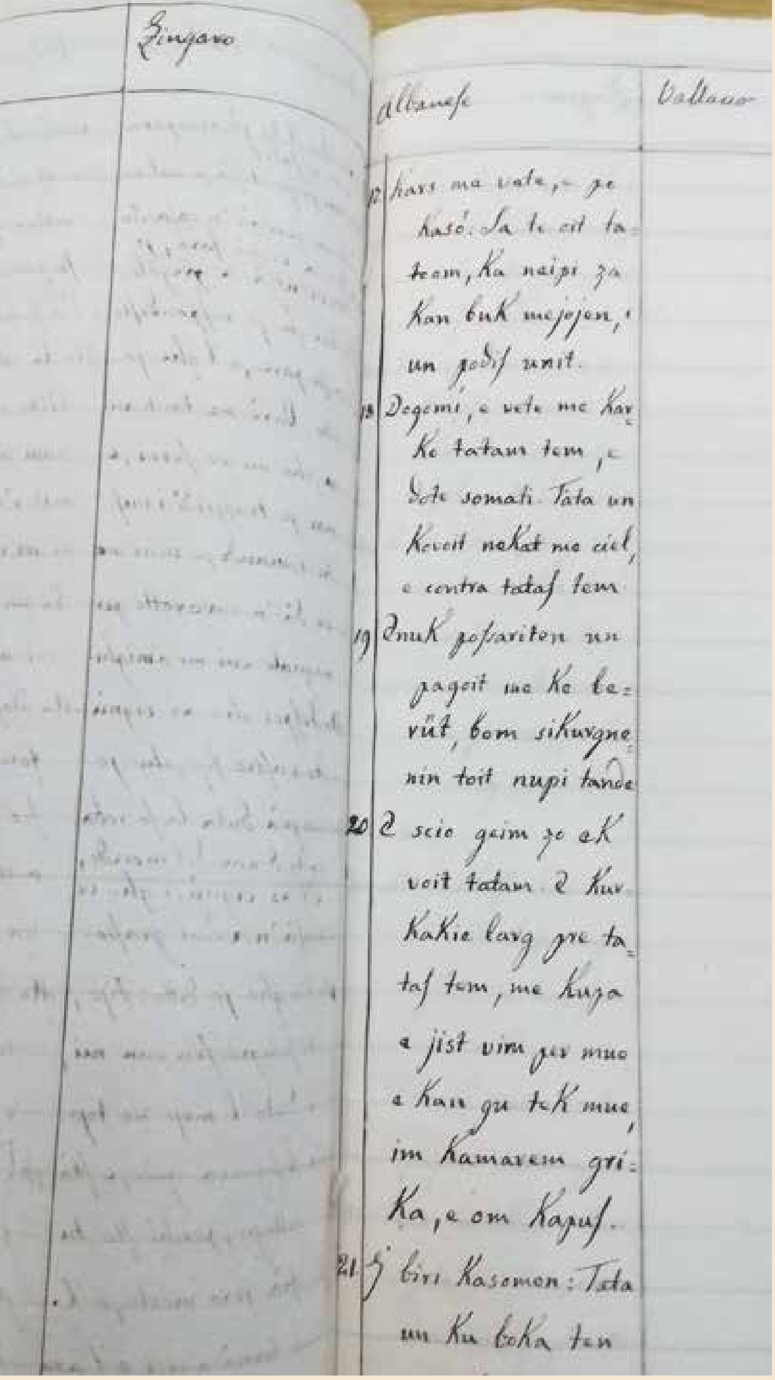
Zingaro | Albanese | Vallacco

17 kavs ma vate, e ge
kasò. Sa te cit ta-
tcam, Ka naipi za
Kan buk mejojen, e
un godis unit.
18 Degemi, e vete me kav
Ke tatam tem, e
dote somati. Tata un
Kevoit nekat me ciel,
e contra tataj tem
19 Enuk gofariton un
pagoit me Ke be-
vût, bom sikurgne-
nin toit nupi tande
20 E scio geim ge ek
voit tatam E kur
Kakie larg gre ta-
taj tem, me kuja
e jist vim per muo
e kan gu teK mue,
im kamavem gri-
Ka, e om Kapuf.
21 J biri Kasomon: Tata
un Ku boKa ten

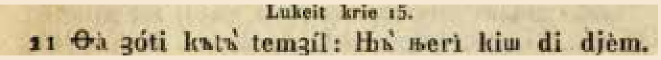
Lukeit krie 15.
11 Θà ʒóti kъtъ̀ temʒíl: Ньъ̀ нeri kiɯ di djèm.

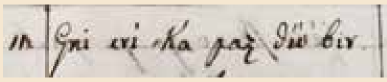
11 Gni evi Ka paz dùi bir

11 Tha akoma: "Një njeri kishte dy bij.

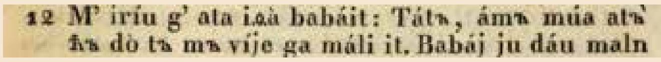
12 M' iríu g' ata iaà babáit: Tátъ, ámъ múa atъ̀
ђъ dò tъ mъ víje ga máli it. Babáj ju dáu maln

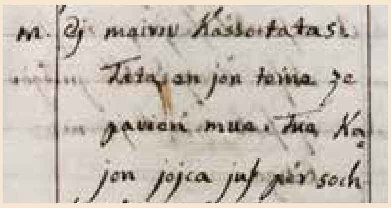
12 Ej mairiu Kassotatasi
Tata jan jon tema ze
pavoni mua. Tua Ka
jon pojca juf per soch

12 Më i riu i tyre i tha babait: "Atë, më jep pjesën e pasurisë që më takon". Dhe i ati ua ndau mes tyre pasurinë.

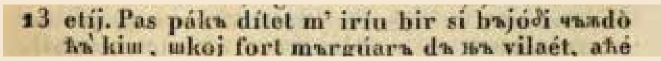
13 etij. Pas pákъ dítet m' iríu bir si bъjóδi чъndò
ђъ̀ kim, ɯkoj fort mъrgúarъ dъ нъ vilaét, aђé

K

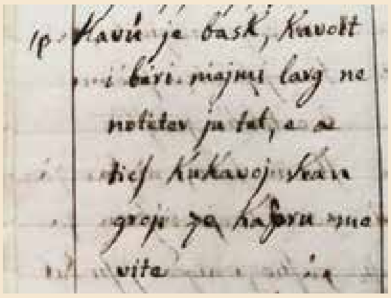
13 Kavù je bask, Kavoit
i biri majmi larg ne
notetev ju tat, e a
kief Kukavoj kan
grej za kafsru mue
vita

S

13 Mbas pak ditësh biri më i ri mblodhi çdo gjë, shkoi në një vend të largët dhe atje e prishi gjithë pasurinë, duke bërë një jetë të shthurur.

A

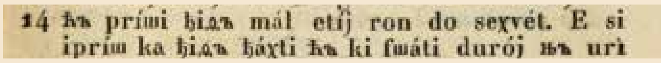
14 ђъ prími ђiдъ mál etíj ron do seχvét. E si
iprim ka ђiдъ ђáχti ђъ ki fɯáti durój нъ urì

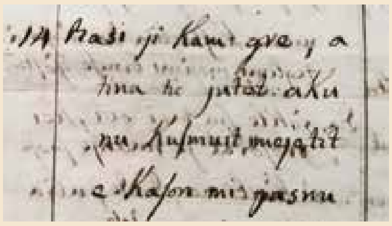
14 Prasi gji Kam gre e a
tina te jutoe aku
nu Kufmuit mejatit
e skafon mis pasnu

14 Por, si i shpenzoi të gjitha, në atë vend ra një zi e madhe buke, dhe ai filloi të jetë në hall.

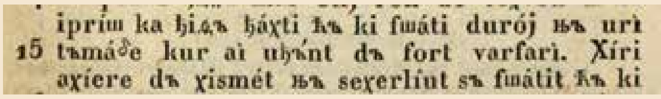
iprim ka ђiдъ ђáχti ђъ ki fɯáti durój нъ urì
15 tъmáδe kur ai uђъ́nt dъ fort varfarì. Χíri
aχíere dъ χismét нъ seχerlíut sъ fɯátit ђъ ki

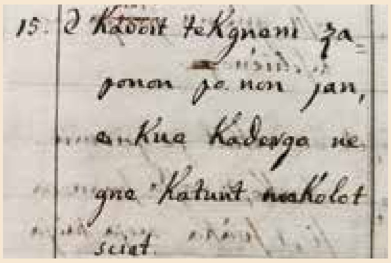
15 E kavoit teKgnani za-
ponon ge non jan,
e kua Kadergo ne
gne Katunt nekolet
sciat.

15 Atëherë shkoi e iu ngjit pas një banori të atij vendi, i cili e çoi në arat e tij që të ruajë derrat.

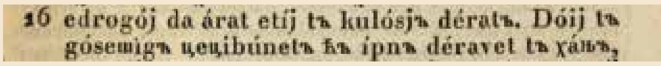
16 edrogój da árat etíj tъ kűlósjъ dératъ. Dóij tъ
gósemigъ цeцibúnetъ ђъ ipnъ déravet tъ χáнъ,

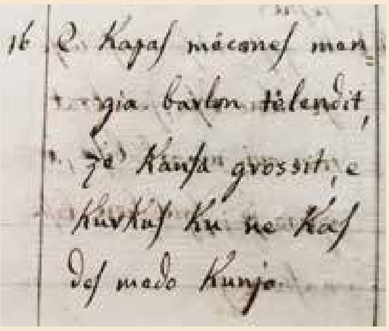
16 E Kapaj mécanej man-
gia barlon telendit,
ze Kanfa grossit, e
kurkuj ku ne Kaj
dej mado Kunjo.

16 Dhe ai dëshironte të mbushte barkun me lendet që hanin derrat, por askush nuk ia jepte.

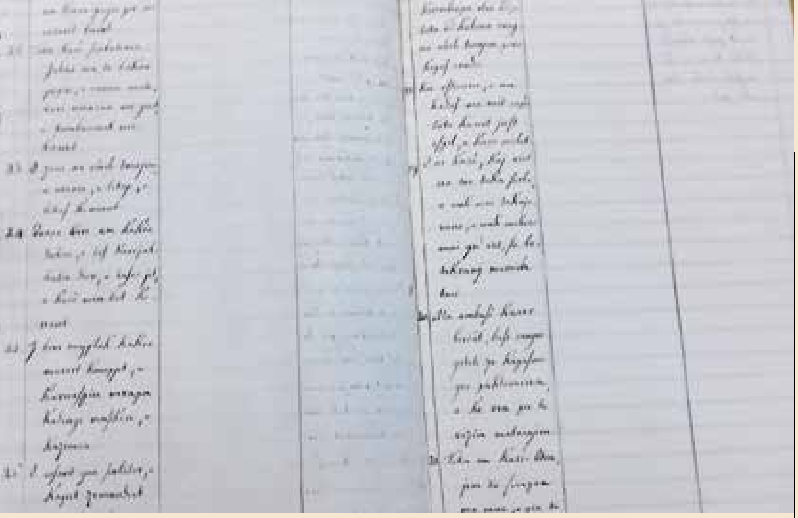

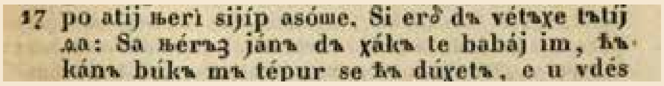

17 po atij шeri sijíp asóme. Si erδ dъ vétъχe tъtij
ѫa: Sa шérъʒ jánъ dъ χákъ te babáj im, ƙъ-
kánъ búkъ mъ tépur se ƙъ dúχetъ, e u vdés

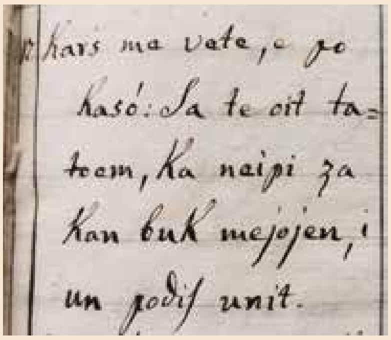

17 hars me vete, e po
kasó: Sa te oit ta-
tcem, ka neipi za
kan buk mejojen, i
un podis unit.

17 Atëherë erdhi në vete dhe tha: “Sa punëtorëve mëditës të atit tim u tepron buka, kurse unë po vdes nga uria!

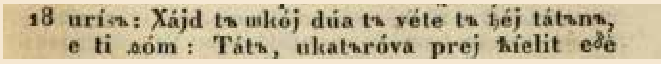

18 urisъ: Xájd tъ шköj dúa tъ véte tъ ђéj tátъnъ,
e ti ѫóm: Tátъ, ukatъróva prej ƙíelit eδe

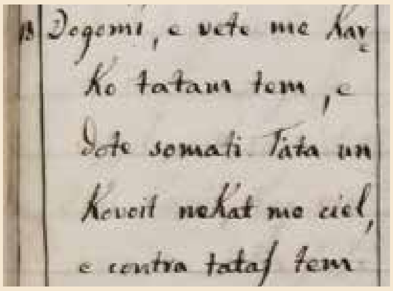

18 Dogemi, e vete me kar-
ko tatam tem, e
dote somati Tata un
kevoit nekat me ciel,
e centra tataf tem

18 Do të çohem dhe do të shkoj tek im atë dhe do t’i them: Atë, mëkatova kundër qiellit dhe para teje;

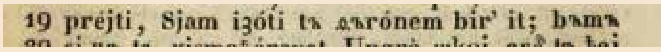

19 préjti, Sjam iʒóti tъ ѫъrónem bir’ it; bъmъ

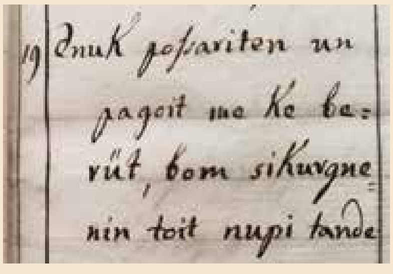

19 dnuk posariten un
pagoit me ke be-
rŭt, bom sikurgne
nin toit nupi tande

19 nuk jam më i denjë të quhem yt bir; trajtomë si një nga mëditësit e tu”.

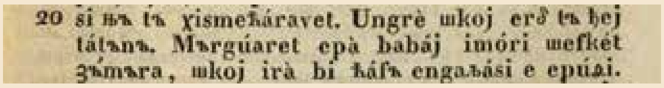

20 si шъ tъ χismeƙáravet. Ungrè шkoj erδ tъ ђej
tátъnъ. Mъrgúaret epà babáj imóri шefkét
ʒъmъra, шkoj irà bi ƙáfъ engaѫási e epúѫi.

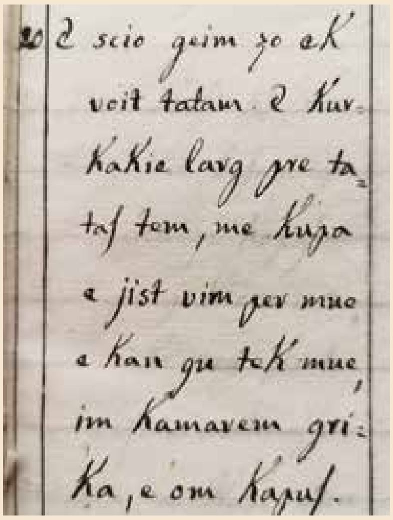

20 E scio geim zo ek
voit tatam. E kur
kakie larg pre ta-
taf tem, me kupa
e jist vim per mue
e kan gu tek mue,
im kamarem gri-
ka, e om kapuf.

20 U çua, pra, dhe shkoi tek i ati. Por kur ishte ende larg, i ati e pa dhe dhembshuri; u lëshua vrap, ra mbi qafën e tij dhe e puthi.

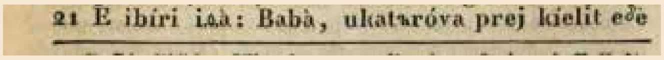

21 E ibíri iѫà: Babà, ukatъróva prej kíelit eδe

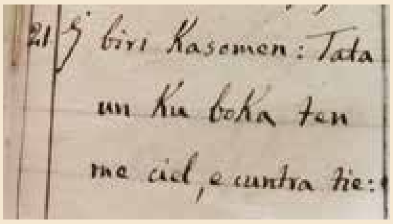

21 E biri kasomen: Tata
un ku boka ten
me ciel, e cuntra tie:

21 Dhe i biri i tha: “O atë, mëkatova kundër qiellit dhe para teje dhe nuk jam më i denjë të quhem biri yt”.

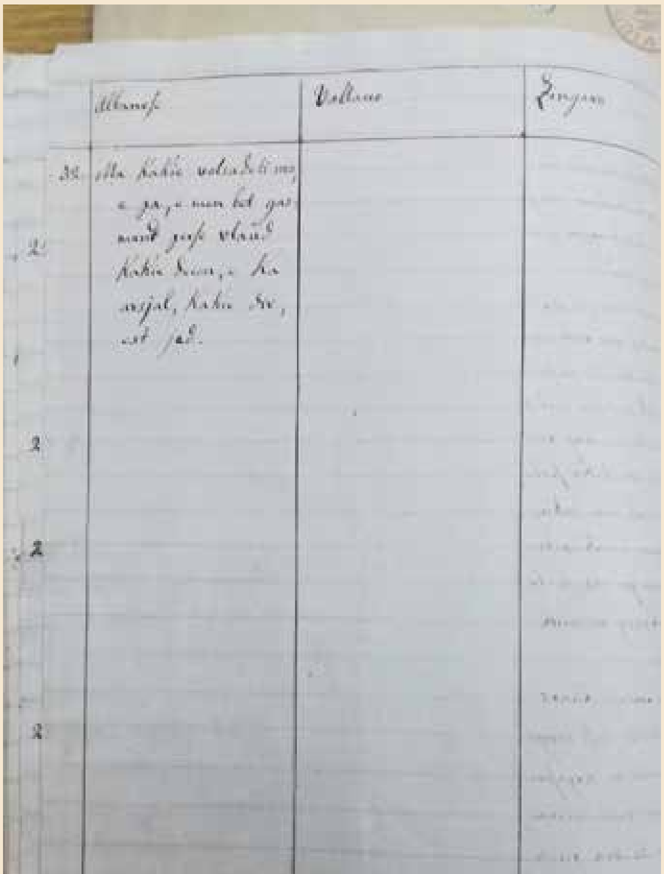

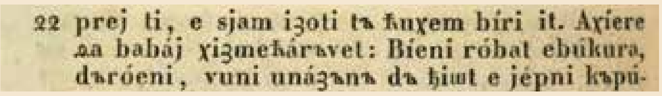
22 prej ti, e sjam iʒoti tъ ħuχem biri it. Aχiere
ɑa babáj χiʒmeħárъvet: Bíeni róbat ebúkura,
dъróeni, vuni unáʒъnъ dъ ђiшt e jépni kъpú-

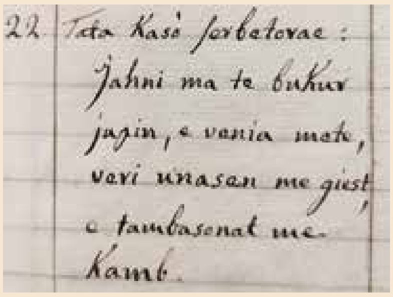
22. Tata Kasò ſerbetorae :
Jahni ma te bukur
jaſin, e vania mete,
veri unasan me giest,
e tambasenat me
Kamb.

22 Por i ati u tha shërbëtorëve të vet: “Sillni këtu rrobën më të bukur dhe visheni, i vini një unazë në gisht dhe sandale në këmbë.

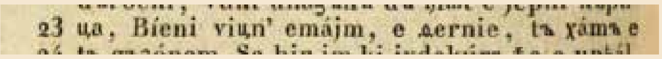
23 ɥa, Bíeni viɥn' emájm, e ɑernie, tъ χámъ e

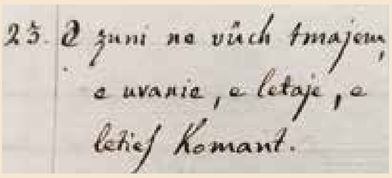
23. E ʒuni ne vŭch tmajem,
e uvanie, e letaje, e
letief Komant.

23 Nxirrni jashtë viçin e majmur dhe thereni; të hamë dhe të gëzohemi,

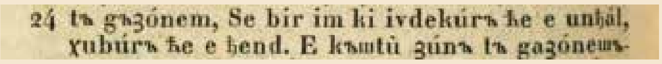
24 tъ gъʒónem, Se bir im ki ivdekúrъ ħe e unħál,
χubúrъ ħe e ђend. E kъшtú ʒúnъ tъ gaʒóneшъ-

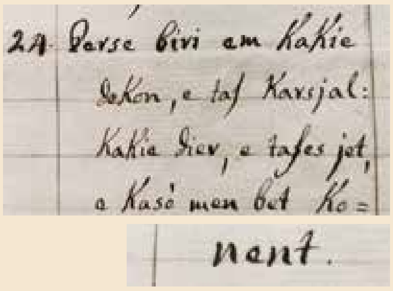
24. Perse bivi em Kakie
dekon, e taſ Karsjal:
Kakie dier, e taſes jet,
e Kasò men bet Ko=
nent.

24 sepse ky biri im kishte vdekur dhe u kthye në jetë, kishte humbur dhe u gjet përsëri”. Dhe filluan të bënin një festë të madhe.

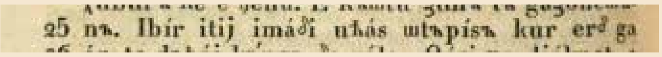
25 nъ. Ibír itij imáđi uħás шtъpisъ kur erđ ga

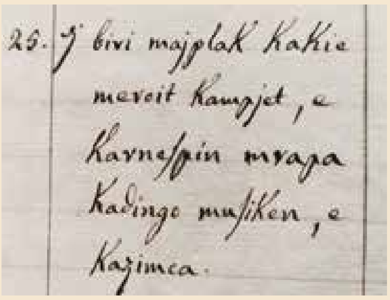
25. J bivi majplak Kakie
mevoit Kampjet, e
Karneſſin mraga
Kadingo muſiken, e
Kajimca.

25 Djali i tij i madh ishte në ara; dhe kur u kthye dhe iu afrua shtëpisë, dëgjoi këngë e valle.

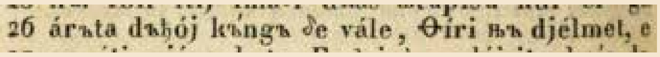
26 árъta dъħój kъngъ đe vále, Θiri nъ djélmet, e

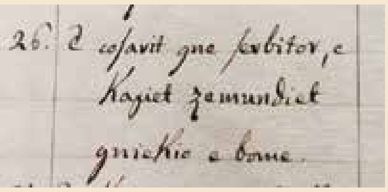
26. E coſavit gne ſerbitor, e
Kajiet ʒemundiet
gniekio e bone.

26 Atëherë thirri një shërbëtor dhe e pyeti ç’ishte e gjitha kjo.

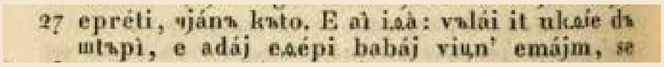
27 epréti, ɥjánъ kъto. E aì iɑà: vъlái it ukɑíe dъ
шtъpì, e adáj eɑépi babáj viɥn' emájm, se

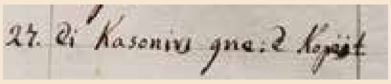
27. Ei Kasonivi gne: E Kojeit

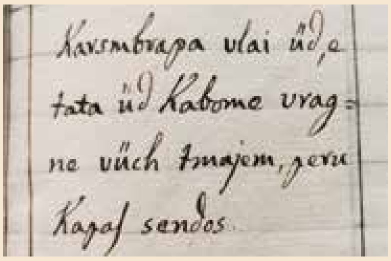
Karsmbrapa vlai ŭd, e
tata ŭd Kabome vrag=
ne vŭch tmajem, perse
Kapaſ sendos

27 Dhe ai i tha: “U kthye yt vëlla dhe yt atë theri viçin e majmur, sepse iu kthye djali shëndoshë e mirë”.

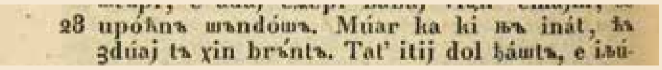
28 upoħnъ шъndóшъ. Múar ka ki nъ inát, ħъ
ʒdúaj tъ χin brъ́ntъ. Tat' itij dol ђáшtъ, e iʒú-

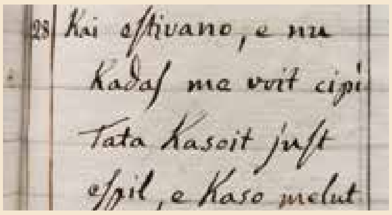
28 Kai eſtivano, e nu
Kadaſ me voit cipi
Tata Kasoit juſt
eſſil, e Kaso melut

28 Kur i dëgjoj këto, ai u zemërua dhe nuk deshi të hynte; atëherë i ati doli dhe iu lut të hynte.

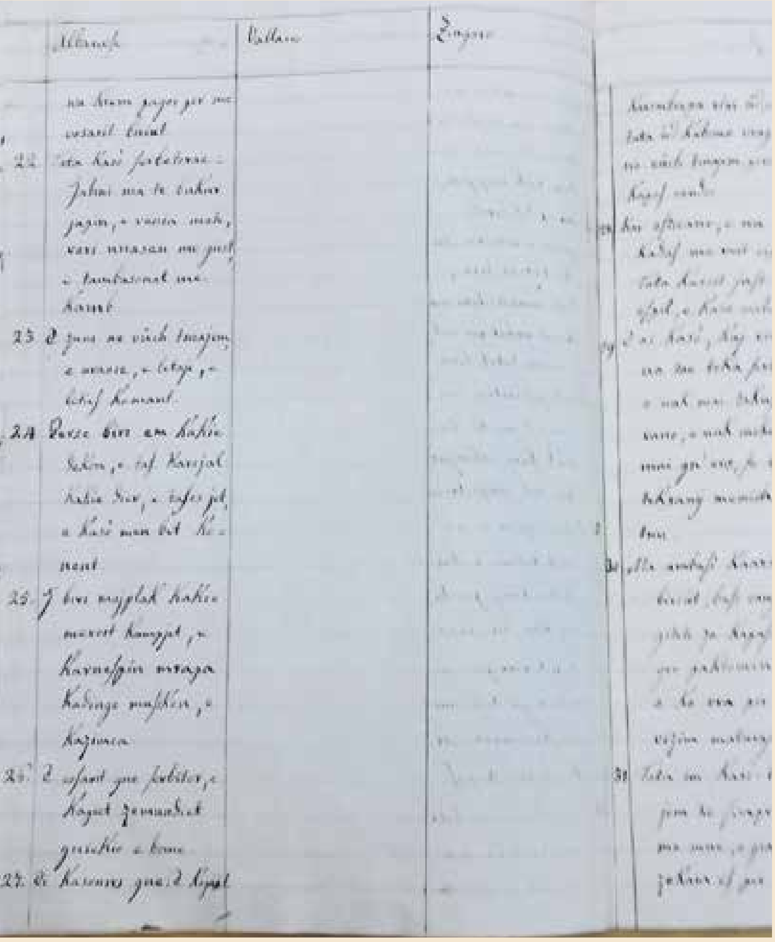

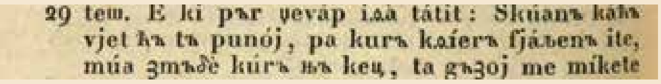

29 tem. E ki pъr ɥeváp iʌʌ tátit : Skúanъ kaɦъ
vjet ɦъ tъ punój, pa kurъ kaíerъ ſjáʌenъ ite,
múa ʒmъðè kúrъ нъ keц, ta gъʒoj me míkete

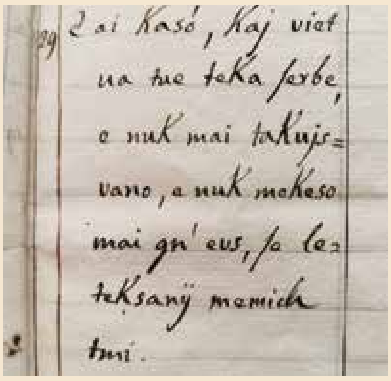

29 Ɂ ai Kasó, Kaj viet
ua ne teKa ferbe,
e nuK mai taKujs=
vano, e nuK meKeso
mai gn'eus, fo le=
teKsanj memich
tmi.

29 Por ai iu përgjigj të atit dhe tha: “Ja, u bënë kaq vite që unë të shërbej dhe kurrë s’kam shkelur asnjë nga urdhërat e tu, e megjithëatë kurrë s’më dhe një kec për të bërë një festë me miqtë e mi.

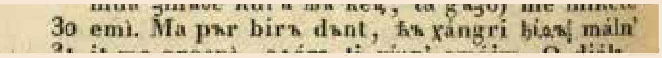

30 emì. Ma pъr birъ dъnt, ɦъ χángri ɓiʌъj máln'

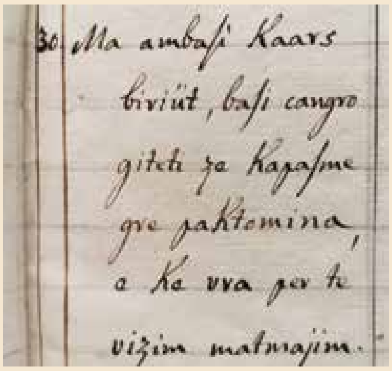

30 Ma ambaſi Kaars
biriüt, baſi cangro
giteti ze Kapaſme
gre paKtomina,
e Ke vra per te
viżim matmajim.

30 Por, kur u kthye ky djali yt, që prishi pasurinë tënde me prostituta, ti there për të viçin e majmur”.

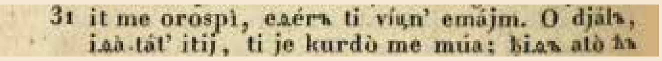

31 it me oróspì, eʌérъ ti víɥn' emájm. O djálъ,
iʌʌ tát' itij, ti je kurdò me múa: ɓiʌъ atò ɦъ

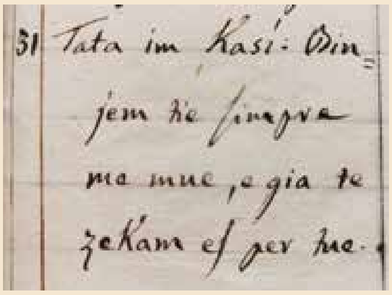

31 Tata im Kasi- Bin=
jem Ke ſimpre
me mue, e gia te
zeKam eſ per ne.

31 Atëherë i ati i tha: “O bir, ti je gjithmonë me mua, dhe çdo gjë që kam është jotja.

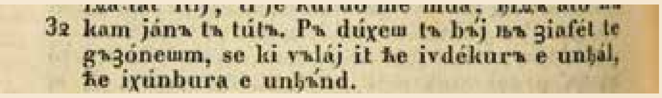

32 kam jánъ tъ tútъ. Pъ dúχem tъ bъj нъ ʒiafét te
gъʒónemm, se ki vъláj it ɦe ivdékurъ e unɓál,
ɦe iχúnbura e unɓъ́nd.

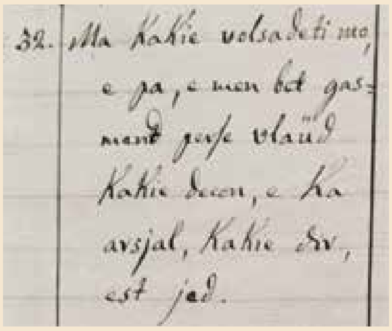

32. Ma Kakie volsadeti mo,
e pa, e men bet gas=
mant perse vlaüd
Kakie decon, e ha
avsjal, Kakie dv,
est jad.

32 Por duhet të festojmë dhe të gëzohemi, sepse ky vëllai yt kishte vdekur dhe u kthye në jetë, kishte humbur dhe u gjet përsëri”.”

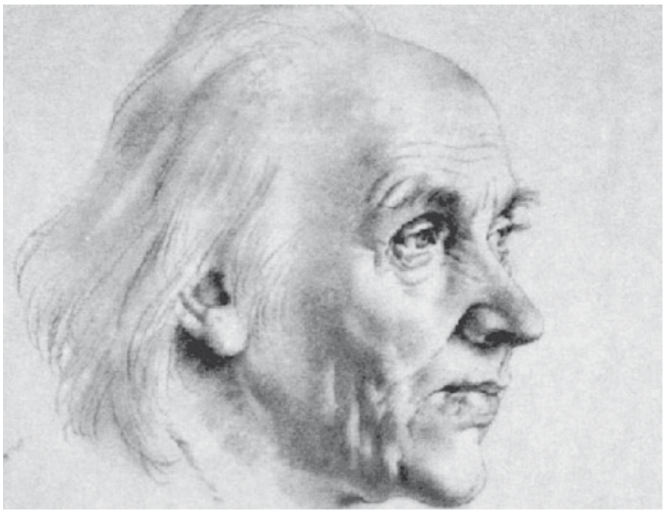

JERNEJ KOPITAR

(Repnje, Carniola - Kranjska dežela, 1780
Vienna, 1844)

Gjuhëtar slloven, i cili ishte censor që nga viti 1810 dhe, menjëherë pas kësaj, bibliotekist i Bibliotekës Perandorake të Vjenës, Biblioteka e sotme Kombëtare Austriake. Mbështeste idenë e një alfabeti universal, veçanërisht midis sllavëve që shkruajnë me alfabetin latin, duke e pastruar atë nga karakteret teutonike, me shtimin e karaktereve që mungojnë nga alfabeti cirilik, sipas parimit: po aq shkronja sa ka tinguj. Si shembull ai merrte Grekët e lashtë, të cilët edhe pse flisnin dialekte të ndryshme, ata përdorën të njëjtën drejtshkrim.

Filologo sloveno, dal 1810 censore e, poco dopo, bibliotecario della Biblioteca imperiale di Vienna, l'odierna Biblioteca nazionale austriaca. Sosteneva l'idea di un alfabeto universale, soprattutto fra gli slavi che scrivono in latino, ripulendolo dai caratteri teutonici, con l'aggiunta dei caratteri mancanti dell'alfabeto cirillico secondo il principio: tante lettere quanti sono gli suoni. Da esempio gli furono gli antichi Greci, nonostante parlassero diversi dialetti, usavano la stessa ortografia.

Slovenski jezikoslovec, od leta 1810 cenzor, in kmalu zatem knjižničar Cesarske knjižnice na Dunaju, današnje Avstrijske nacionalne knjižnice. Zagovarjal je idejo univerzalne abecede, ki naj bi jo uvedli vsi Slovani, ki pišejo z latinico, zavrgli tevtonski črkopis ter vzeli manjkajoče znake iz cirilice po načelu: kolikor glasov toliko črk. Kot najvišji vzor so mu bili tudi v tem pogledu stari Grki, ki so se posluževali enega pravopisa, navkljub rabi različnih narečij.

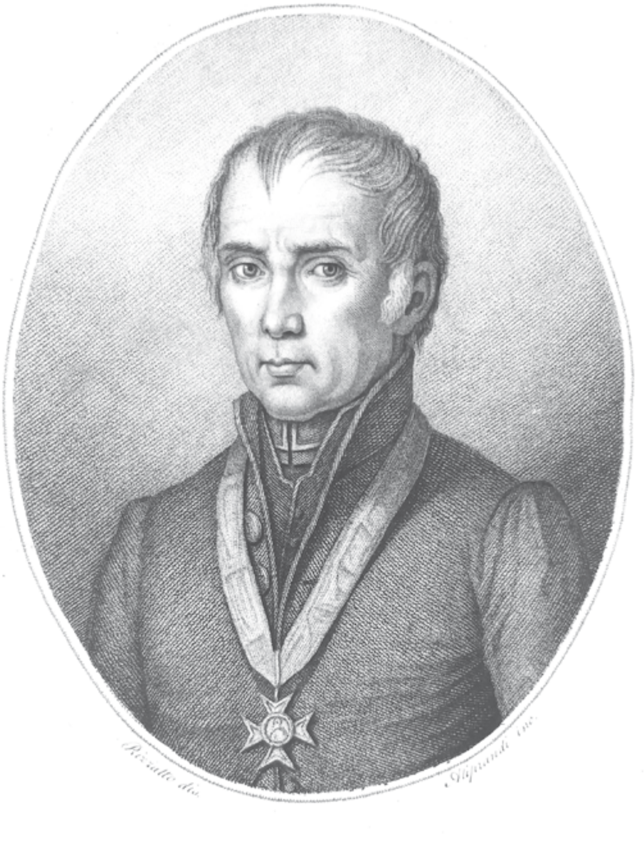

PIETRO STANCOVICH

(Barbana, 1771 - Barbana, 1852)
(Repnje, Carniola - Kranjska dežela, 1780

Prift dhe dijetar, autor i veprave të historisë kombëtare.

Sacerdote e polistorico, autore di opere di storia patria.

Duhovnik in polihistor, preučeval in napisal je številna dela o svoji deželi.

Përktheu nga italishtja në shqip: Dr. Gëzim Muçolli.

Albanische, Walachische und Bulgarische Sprache

Jahrbücher der Literatur (Wien), vol. 45-46 (1829), 103-106

Bartholomeus **Kopitar**

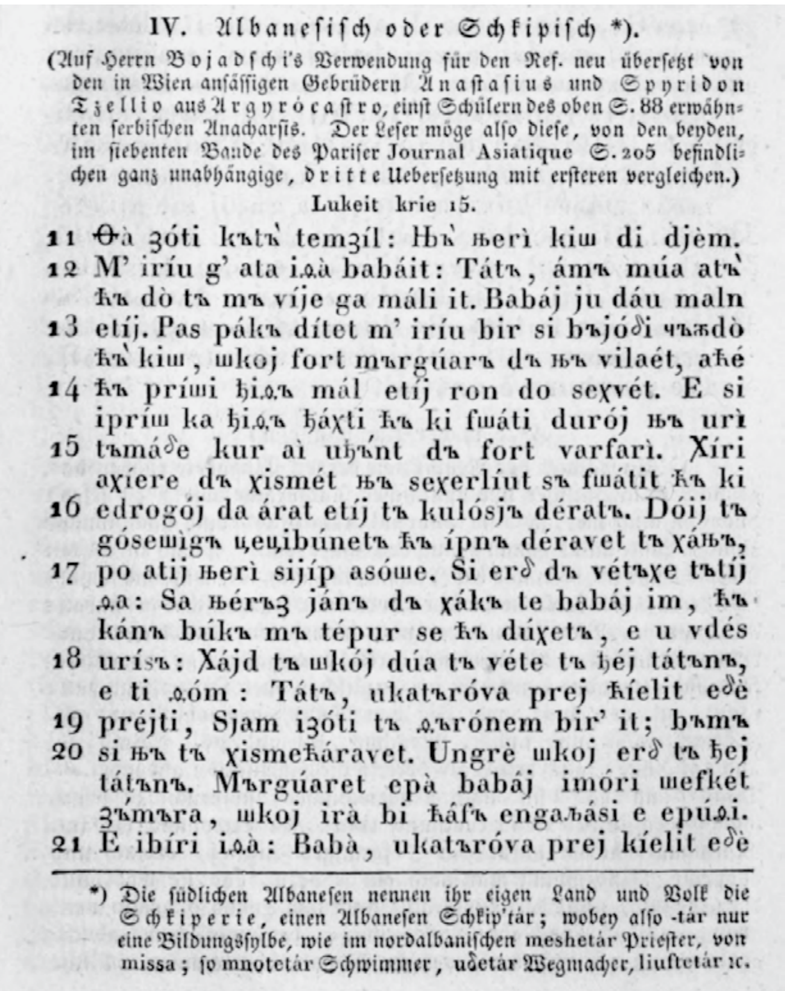

IV. Albaneſiſch oder Schkipiſch *).

(Auf Herrn Bojadſchi's Verwendung für den Ref. neu überſetzt von den in Wien anſäſſigen Gebrüdern Anaſtaſius und Spyridon Tzellio aus Argyrócaſtro, einſt Schülern des oben S. 88 erwähnten ſerbiſchen Anacharſis. Der Leſer möge alſo dieſe, von den beyden, im ſiebenten Bande des Pariſer Journal Asiatique S. 205 befindlichen ganz unabhängige, dritte Ueberſetzung mit erſteren vergleichen.)

Lukeit krie 15.

11 Ѳà ʒóti kъtъ̀ temʒíl: Њъ̀ њerì kiш di djèm.
12 M' iríu g' ata iꙩà babáit: Tátъ, ámъ múa atъ̀
ћъ dò tъ mъ víje ga máli it. Babáj ju dáu maln
13 etíj. Pas pákъ dítet m' iríu bir si bъjóᵟi чъѫdò
ћъ̀ kiш, шkoj fort mъrgúarъ dъ њъ vilaét, aћé
14 ћъ príшi ђiꙩъ mál etíj ron do seχvét. E si
ipríш ka ђiꙩъ ђáχti ћъ ki fшáti durój њъ urì
15 tъmáᵟe kur aì uђъ́nt dъ fort varfarì. Χíri
aχíere dъ χismét њъ seχerlíut sъ fшátit ћъ ki
16 edrogój da árat etíj tъ kulósjъ dératъ. Dóij tъ
gósешìgъ цeцibúnetъ ћъ ípnъ déravet tъ χáњъ,
17 po atij њerì sijíp asóшe. Si erᵟ dъ vétъχe tъtíj
ꙩa: Sa њérъʒ jánъ dъ χákъ te babáj im, ћъ
kánъ búkъ mъ tépur se ћъ dúχetъ, e u vdés
18 urísъ: Χájd tъ шkój dúa tъ véte tъ ђéj tátъnъ,
e ti ꙩóm: Tátъ, ukatъróva prej ћíelit eᵟè
19 préjti, Sjam iʒóti tъ ꙩъrónem bir' it; bъmъ
20 si њъ tъ χismeћáravet. Ungrè шkoj erᵟ tъ ђej
tátъnъ. Mъrgúaret epà babáj imóri шefkét
ʒъ́mъra, шkoj irà bi ћáfъ engaљási e epúꙩi.
21 E ibíri iꙩà: Babà, ukatъróva prej kíelit eᵟè

---

*) Die ſüdlichen Albaneſen nennen ihr eigen Land und Volk die Schkiperie, einen Albaneſen Schkip'tár; wobey alſo -tár nur eine Bildungsſylbe, wie im nordalbaniſchen meshetár Prieſter, von missa; ſo mnotetár Schwimmer, udetár Wegmacher, liuſtetár ꝛc.

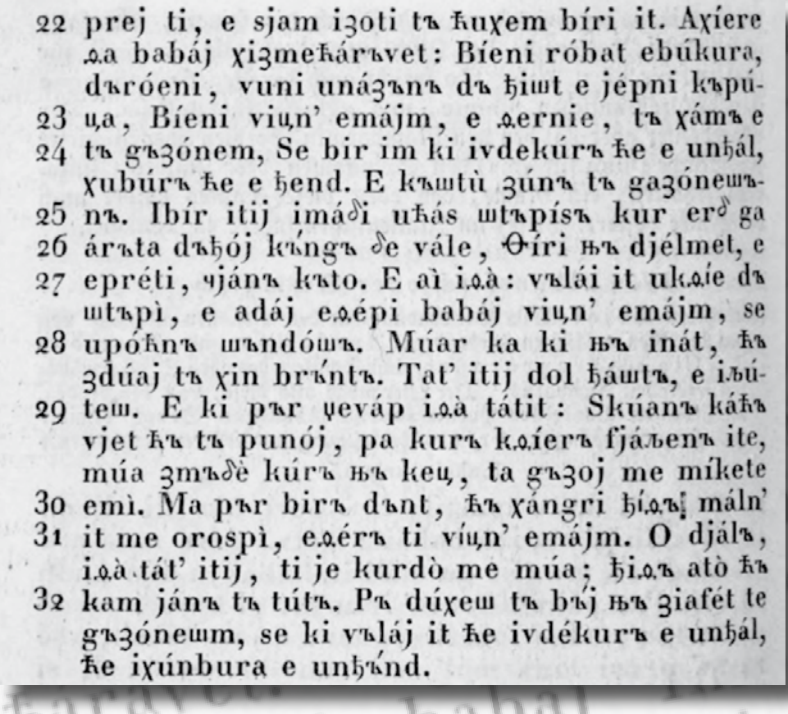

22 prej ti, e sjam iʒoti tъ ћuχem bíri it. Aχíere
ꙩa babáj χiʒmeћárъvet: Bíeni róbat ebúkura,
dъróeni, vuni unáʒъnъ dъ ђiшt e jépni kъpú-
23 цa, Bíeni viцn' emájm, e ꙩernie, tъ χámъ e
24 tъ gъʒónem, Se bir im ki ivdekúrъ ћe e unђál,
χubúrъ ћe e ђend. E kъшtù ʒúnъ tъ gaʒóneшъ-
25 nъ. Ibír itij imáᵟi uћás шtъpísъ kur erᵟ ga
26 árъta dъђój kъ́ngъ ᵟe vále, Ѳíri њъ djélmet, e
27 epréti, чjánъ kъto. E aì iꙩà: vъlái it ukꙩíe dъ
шtъpì, e adáj eꙩépi babáj viцn' emájm, se
28 upóћnъ шъndóшъ. Múar ka ki њъ inát, ћъ
ʒdúaj tъ χin brъ́ntъ. Tat' itij dol ђáшtъ, e iљú-
29 teш. E ki pъr џeváp iꙩà tátit: Skúanъ káћъ
vjet ћъ tъ punój, pa kurъ kꙩíerъ fjáљenъ ite,
múa ʒmъᵟè kúrъ њъ keц, ta gъʒoj me míkete
30 emì. Ma pъr birъ dъnt, ћъ χángri ђiꙩъ máln'
31 it me orospì, eꙩérъ ti víцn' emájm. O djálъ,
iꙩà tát' itij, ti je kurdò me múa; ђiꙩъ atò ћъ
32 kam jánъ tъ tútъ. Pъ dúχeш tъ bъ́j њъ ʒiafét te
gъʒóneшm, se ki vъláj it ћe ivdékurъ e unђál,
ћe iχúnbura e unђъ́nd.

IV. Albanian or Shkipian[1]

(Newly translated for the author, thanks to Mr. *Bojadschi's* intercession, by Mess. *Anastasius* and *Spyridon Tzellio*, brothers resident in Vienna and former disciples of the above mentioned Serb *Anacharsis* (p. 88). The reader is invited to compare this third, totally independent translation with the previous ones, both published in vol. 7 of the Parisian *Journal Asiatique*, p. 205)

[follows Albanian text – to be reproduced photostatically]

Notes

1. Despite the use of three alphabets [sc. Latin, Greek, and Cyrillic] (wherein *s* should be read as *ß* [voiceless *s*], as pronounced in Old Latin and Spanish), even in this version some sounds appear to be imprecisely transcribed, as in the *Journal Asiatique*. Already in verse eleven we read *di*, as in *Pouqueville*, while *da Lecce* and *Leake* transcribe the same word as a French *u*: *du*, "two". We cannot conclude from this that this sound had already been generally reduced to *i* in Southern Albanian (as the German *ü* in English or in Austrian [dialect]: *feet* pl. of *foot*, as *Fiß* pl. of *Fuß*), despite the fact that already in *Leake*, *il* and *ül*, "star", *misk* and *musk*, "musk", *pil* and *pül*, "forest", *si* and *sü*, "eye" give evidence of a certain fluctuation. –

δ and θ should be pronounced as in modern Greek, similar to English *th* in *that* and *think*; *da Lecce* and the Latin missionaries use a ξ-shaped zigzag, single or double. If to these we add λ, which they call "lam greco o arabo" (probably because of its shape, not its pronunciation), and which according to their description must be similar to Polish *ł*, the Albanian alphabet is complete. Mr. *Leake*, on the contrary, compares this λ to Italian *–glia*, and in addition distinguishes between three variants of *f*, two of *ch*, as well as a Polish *ś* and a *ź* in Albanian.

2. In verse 13, *pas pak ditet* from a semantic point of view strikingly reminds the Latin *post paucos dies*. Similarly, in verse 23 *vit z* appears to represent the root of which Latin *vitulus* is the diminutive; though *Varro* seem to ignore this when deriving *Italia* "land of bulls" from Ancient Greek ιταλός "bull". Other Latin words can be found here, which we prefer to hint at rather than to precisely describe, in order not to despair the typographer. Verse 24: *gazónem* from *gaudeo*; verse 27: *sandós* from *sanitosus*; verse 25: *kenge e vale* which contains not only Latin *canticum*, but also Italian *ballo*, our *Ball*, and French *bal*, first attested in *Vopiscus*.

3. Modern Greek and Turkish expressions in Albanian will not surprise anyone. E.g. verse 21: *engaljásii*, verse 29: *punój*, from αγκαλιάζω and πόνος, or verse 11: *temzíl*, verse 14: *seχγet*, verse 15: *χismèt*, *seχerlíjut*, *mal*, verse 30: *orospí*, etc.

4. *Ketz* in verse 30 corresponds to our [German] *Kitzlein* [English *kid*].

5. and 6. One of the most noteworthy words is *buk* "bread". Egyptian priests in Memphis told *Herodotus* that until King *Psammetichus'* reign the Egyptians had considered themselves to be the primeval race of humanity. This skeptical king, however, had required evidence and in the absence of such, had finally resorted to the following experiment: Two newborn ba-

---

1. Southern Albanians call their own country and people Shkiperie, and an individual Albanian Shkip'tár; -tár being only a derivative ending, as in Northern Albanian meshetár "priest", from missa; mnotetár "swimmer", uδetár "traveler", ljuftetár etc.

IV. Shqip ose Shkipian[1]

(Përkthyer rishtaz për autorin, falë Z. Mr. *Bojadschi's*, ndërmjetësimit nga *Anastasius* dhe *Spyridon Tzellio*, vëllezër rezidentë në Vjenë dhe ish dishepuj të Anacharsis serbe të lartëpërmendura (f. 88). Lexuesi ftohet të krahasojë këtë përkthim të tretë, tërësisht përkthim i pavarur nga përkthimet e mëparshme, por butuar në vol. 7 të Parisian *Journal Asiatique*, f. 205)

[vijon tekst shqip – për t'u riprodhuar në mënyrë fotografike]

Shënime

1. Pavarësisht përdorimit të tre alfabeteve [sc. latin, grek, dhe cirilik] (ku *s* duhet të lexohet si *ß* [pa zë *s*], siç shqiptohet në latinishten dhe spanjishten e vjetër), edhe në këtë variant duket se disa tinguj janë të transkiptuar në mënyrë të pasaktë, si në *Journal Asiatique*. Tashmë në vargun njëmbëdhjetë lexojmë *di*, ashtu si te *Pouqueville*, ndërsa *da Lecce* dhe *Leake* transkriptojnë të njëjtën fjalë si ajo franceze *u: du*, "dy". Ne nuk mund të dalim në përfundimin nga që ky tingull pothuajse është zvogëluar në *i* në Shqipërinë Jugore (ashtu si *ü* gjermane në anglisht ose në gjuhën austriake [dialekt]: *feet* shumës i *foot*, si *Fiß* shumës i *Fuß*), pavarësisht faktit se pothuajse te *Leake*, *il* dhe *ül*, "yll", *misk* dhe *musk*, "musk", *pil* dhe *pül*, "pyll", *si* dhe *sü*, "sy" japin dëshmi të një luhatje të caktuar.

δ dhe θ duhet të shqiptohen si në greqishten moderne, njësoj si në anglisht *th* në *that* dhe *think*; *da Lecce* dhe misionarët latinë përdorin një ξ-në formë zikzake, të vetme ose dyshe. Nëse kësaj i shtojmë λ, të cilën ata e emërtojnë "lam greco o arabo" (mundësisht për arsye të pamjes së saj dhe jo shqiptimit) dhe të cilat sipas shqiptimit të tyre duhet të jenë të njëjta me *ł* në gjuhën polake, alfabeti shqip është i kompletuar. Zoti *Leake*, ndryshe, krahason λ me *–glia* në italisht, dhe po ashtu bën dallim ndërmjet tre varianteve të *f*, të *ch*, ashtu sikundër si një *ś* në gjuhën polake dhe një *ź* në gjuhën shqipe.

2. Në vargun 13, *pas pak ditet* nga një këndvështrim semantik në mënyrë të habitshme kujton *post paucos dies* në latinisht. Në mënyrë të ngjajshme, në vargun 23, *vit z* shfaqet të përfaqësojë rrënjën e cila *vitulus* në latinisht është zvogëlues; megjithëse *Varro* duket se injoron këtë ku buron *Italia* "tokë e buajve" nga greqishtja e vjetër ιταλός "buall". Të tjera fjalë latine mund të gjenden këtu, të cilat ne preferojmë t'i nënvizojmë sesa t'i përshkruajmë saktësisht, me synimin e mos dëmtimit të shtypshkrimit. Vargu 24: *gazónem* nga *gaudeo*; vargu 27: *sandós* nga *sanitosus*; vargu 25: *kenge e vale*, I cili përmban jo vetëm *canticum* nga latinishtja, por gjithashtu edhe *ballo* nga italishtja, **Ball** i ynë dhe *bal* në frëngjisht së pari dëshmuar në *Vopiscus*.

3. Shprehjet në gjuhën moderne greke dhe në gjuhën turke, nuk ka pse të befasojnë në gjuhën shqipe. P.sh. vargu 21: *engaljásii*, vargu 29: *punój*, nga αγκαλιάζω dhe πόνος, ose vargu 11: *temzíl*, vargu 14: seχγet, vargu 15: χismèt, seχerlíjut, *mal*, vargu 30: *orospí*, etj.

4. *Ketz* në vargun 30 korespondon me atë në [gjermanishten] tonë *Kitzlein* [në anglisht *kid*].

5. dhe 6. Një nga fjalët më të dukshme është *buk* "bread". Priftërinjtë egjiptianë në Memphis i treguan *Herodotus* (Herodotit) se deri në mbretërimin e mbretit *Psammetichus* egjiptianët

---

1. Shqiptarët jugorë emërtojnë vendin dhe njerëzit e tyre Shkiperie, dhe një individ Albanian-Shkip'tár; -tár duke qenë kështu vetëm një derivat duke përfunduar, ashtu sikundër në Shqipërinë Veriore meshetár "prift", nga missa; mnotetár (notues), uδetár "traveler-udhëtar", ljuftetár etj.

bies were handed over to a shepherd with the order to have them fed by goats without ever uttering a word in their presence, and wait which language they might spontaneously speak with time; that tongue would have to be considered as the natural or primeval language of mankind. After two years both children welcomed the approaching shepherd by the flattering words "*bek*, *bek*". It appeared that thereby they had asked for bread in the Phrygian language, which decided the dispute in favor of the Phrygians. From this time forward the Egyptians (of course still presumptuously, because without reason) put up with the second place; the Phrygians (who, like the Illyrians, belonged to the Thracian race) being entitled to the first. It would be amazing if *Herodotus* in this case, as in so many others, were to be confirmed by the Albanian *bek*. Modern critics may certainly object that the children could have learned their *bek*, *bek* from their bleating *Amalthea*, and that their rather general request might have been rashly interpreted as a specific desire for bread. But who gives them the right to accuse the priests, whose national prestige was at stake, and a king, whose skeptical mind is sufficiently proven by the experiment itself, of having rashly overlooked such an obvious objection?

7. So much may suffice as to the lexical aspects of this sample. Regarding grammar, the postposition of the article common to the three languages is the most obvious proof of their similar structure. The replacement of the infinitive by the conjunctive plus *ut* (*non possum ut faciam* instead of *non posso facere*), as well as the formation of the future tense by means of the auxiliary *volo*, has even spread to both modern Greek and Serbian. In verse 31, Albanian *jáne te tute* (*sind die deinigen* [*are yours*]) from a syntactical point of view exactly corresponds to the genuine Walachian [Romanian] *ale tale sunt*.

But while we are struggling with these crumbs of Albanian linguistic data, we learn from the 21st – 23rd Reports of the *English and Foreign Bible Society* that the *Ionian Bible Society* has not only completed the entire [translation of the] Bible into Albanian, but even already published the New Testament. Thereby the hunger years of this discipline will all of a sudden be transformed into pleasant abundance. However, the most intimate spirit of the [Albanian] people and its language will be revealed to us only through its numerous folk songs; we therefore wish that the latter may soon find a collector as the Serbian folk songs found in *Wuk* [*Vuk Stefanović Karadžić*].

Translated by: Dr. Bernhard Hauer Embassy of the Federal Republic of Germany to Slovenia

"I have kept it as literal as possible, in order to give the reader an impression of the author's quite particular original style, but I had to make some very minor (mostly typographic) changes in order to make it more readable for a modern audience. I have refrained from transcribing the Albanian text itself, as it would be an extremely arduous task, due to the use of three alphabets (and to my own deplorable ignorance of Albanian). I suggest that it be reproduced photostatically.«

Translator's note: Kopitar's text is not exactly a prime example of clearness. Published in 1829, it predates the establishment of modern scientific transcription / transliteration systems (such as API and similar) and renders Albanian phonemes in an approximative way, based primarily on German, but also Italian and French usage. In order to improve readability, in some cases I have adapted the transcription to English usage (e.g. "Shkipian" instead of "Schkipisch"). For the same reason, I have marked all foreign words and proper names in *italics*, and added some explanations in [square brackets].

konsideronin veten e tyre si raca e parë e njerëzimit. Ky mbret skeptik, megjithatë, pati kërkuar dëshmi dhe në mungesë të saj, më së fundi iu drejtua eksperimentit të mëposhtëm: Dy foshnja të porsalindura iu dorëzuan një bariu me urdhërin që ato të ushqeheshin me qumësht dhie dhe pa thënë asnjë fjalë në prani të tyre dhe të pritej se në çfarë gjuhe ato do të flisnin spontanisht me kalimin e kohës; kjo gjuhë do të duhej të konsiderohej si gjuhë natyrale ose pararendëse e njerëzimit. Pas dy vitesh të dy fëmijët mirëpritën afrimin e bariut me fjalët lajkatare "*bek, bek*". Duket se në këtë mënyrë ata kishin kërkuar bukë në gjuhën Phrygian-e, e cila zgjidhi armiqësinë në favor të Phrygian-ëve. Që prej asaj kohe e në vijim egjiptianët (natyrisht vetëm me mend sepse nuk kishte arsye) u vendosën në vendin e dytë; Phrygian-ët (të cilët ashtu si Ilirët i përkisnin racës Trake) patën të drejtën e të qënit të parët. Do të ishte mahnitëse nëse *Herodotus* (Herodoti) në këtë rast, ashtu si në shumë të tjerë, do të ishte se konfirmonte fjalën shqip *bek*. Kritikët modernë me siguri mund të kundërshtojnë se fëmijët mund të kishin mësuar fjalën e tyre *bek*, *bek* nga *Amalthea* e tyre e rrjedhëshme dhe se kërkesa e tyre mjaft e përgjithshme mund të ishte interpretuar në mënyrë të papërgjegjshme si një dëshirë specifike për bukë. Por kush u jep atyre të drejtën të akuzojnë proftërinjtë, prestigji i tyre kombëtar të ishte në rrezik, dhe një mbret, mendja skeptike e të cilit vërtetohet sa duhet nga vetë eksperimenti, se ka anashkaluar një kundërshtim të tillë të qartë?

7. Kaq shumë mund të mjaftojnë sa i përket aspekteve leksikore të këtij kampioni. Sa i përket gramatikës, parashtrimi i artikullit të zakonshëm për të tri gjuhët është prova më e qartë e strukturës së tyre të ngjajshme. Zëvendësimi i paskajores nga lidhësja, duke shtuar *ut* (*non possum ut faciam* në vend të *non posso facere*), si edhe formimi i kohës së ardhme me anë të ndihmëses *volo*, është madje e përhapur edhe në greqishten moderne dhe në gjuhën serbe. Në vargun 31, shprehja shqipe *jáne te tute* (*sind die deinigen* [*are yours*]) nga pikpamja e sintaksës korespondon saktësisht me të vërtetën vllahe [Rumune] *ale tale sunt*.

Por ndërsa jemi duke luftuar me këto grimca të të dhënave gjuhësore shqipe, nga raportet 21 – 23 të Shoqërisë Biblike Angleze dhe asaj Biblike të Huaj, ne mësojmë se jo vetëm është plotësuar gjithë përkthimi i Biblës në gjuhën shqipe, por tashmë është botuar Dhjata e Re (Testamenti i Ri). Në këtë mënyrë vitet e urisë të kësaj fushe, të gjitha, do të shndërrohen në një bollëk të këndshëm. Sidoqoftë, shpirti më intim i popullit [shqiptar] dhe gjuha e tij do të na zbulohet vetëm përmes këngëve të shumta folklorike të tij; prandaj dëshirojmë që kjo e fundit së shpejti të gjejë një koleksionues ashtu si folku serb gjeti te Wuk [*Vuk Stefanović Karadžić].*

Shënim i përkthyesit: Teksti i Kopitar-it nuk është saktësisht një shembull kryesor i qartësisë. Botuar në vitin 1829, ai parashikon krijimin e sistemeve modernë të transkriptimit/shndërrimit (ashtu si API dhe të tjerë të ngjajshëm) dhe i paraqet fonemat shqipe në një mënyrë përafruese, bazuar kryesisht në përdorimin gjerman, por edhe në atë Italian dhe në gjuhën frënge. Për të përmirësuar lexueshmërinë, në disa raste unë kam përshtatur transkriptimin në përdorimin në anglisht (p.sh. "Shkipian" në vend të "Schkipisch"). Për të njëjtën arsye, kam shënuar të gjitha fjalët e huaja dhe emrat e duhur në italics, dhe kam shtuar disa shpjegime në [kllapa katrore].

Translation from English version of Dr. Bernhard Hauer in to Albanian by:

Dr. Pëllumb Qazimi, veleposlanik Albanije v Sloveniji - ambassador i Shqipërisë në Slloveni -Ambassador of Albania to Slovenia

Toponime iliro-istriane në koperin me origjinë para-shqiptare

Toponimi illirico-istriani nel capodistriano di origine proto-albanese

Peter **Štoka**

> *Historia e Istrias është e shkruar me të vërtetë mbi truallin e saj që nga malet deri në det; por është një libër leximi i të cilit është i komplikuar, sepse shumë faqe janë fshirë ose fallsifikuar madje disa janë grisur. T'u japësh jetë shenjave të vjetra të dëmtuara prej mbikonceptimeve apo korigjimeve barbare, prepotencës apo injorancës, të rikompletosh në mënyrë adeguate faqet e grisura nevojitet një studim i gjatë e me shumë art, nevojitet të gërmosh akoma dheun, arkivat, letrat private, të grumbullosh fakte, lajme, dokumente, në zonë dhe jashtë saj, t'i analizosh e t'i sistemosh.*
>
> Pietro Kandler në një letër drejtuar
> Tomaso Lucianit në vitin 1872.

Istria u krijua nga Kolkët, të quajtur istrianë, dhe mbretëresha Teuta, një zonjë shumë e shquar, e sundonte deri në luftën me romakët. Ata jetuan atje në kohët përpara se të pushtohej nga Visigotët, nga Shitët dhe nga Vandalët. Pas këtij pushtimi fshtarësia, e pakësuar tashmë, u ngjit të jetonte maleve, një ndër të cilët është mali Paunjano. Por kur ua shkëputën provincën armëve të tyre, mbetën të jetonin disa në qytetin e ribanueshëm dhe zbritën ata të maleve që të kutivonin fushën ose kodrat përreth. Historianët lokalë, Manzioli (1611) dhe peshkopi Naldini (1700) në gjurmët e Plinit, Trogos e Sabelios, flasin për origjinën ilire të këtij territori dhe për toponimet e tij.

> *La storia dell'Istria è scritta veramente sopra il suo suolo dal monte al mare; ma è un libro di ardua lettura, perchè molte pagine furono cancellate o falsate, e alcune strappate perfino. A far rivivere gli antichi segni attraverso le superfetazioni e le sgorbiature della barbarie, della prepotenza, dell'ignoranza, a supplire adeguatamente le pagine strappate, fa d'uopo di lungo studio e di molta arte, fa d'uopo frugare ancora il suolo, gli archivi, le carte private, ammassare fatti, notizie, documenti in provincia e fuori, vagliarli, ordinarli.*
>
> Pietro Kandler in una lettera
> a Tomaso Luciani del 1872.

L'Istria venne fondata dai Colchi, chiamati Istriani e la regina Teutana, nobilissima Signora la dominava fino alla guerra contro i Romani. Essi l'abitarono nei tempi prima che venisse infestata dai Visigoti, dagli Sciti e dai Vandali, quando la contadinanza più remota salì ad abitare i monti, tra i quali Paugnano. Mà sottrattasi poi la provincia delle armi ostili, rimasero quelli nella città riabitata; e scesero questi a coltivare le pianure o altri colli. Gli storici locali, Manzioli (1611) e il vescovo Naldini (1700) sulle orme di Plinio, Trogo e Sabellio, ci parlano delle origini illiriche di questo territorio e dei suoi toponimi.

> *Kur romakët i vunë shumë istrianë nën skllavëri, lanë ndonjë mbetje të vogël të popullsisë nën sundimin e tyre dhe ka mundësi që atëherë adoptuan edhe shprehjet e tyre.Në se, siç thuhet në përgjithësi, gjuha në Istria ishte pellazgo – trake, ne mund të gjejmë analogji në dialektin çeltik të shqiptarëve, pasardhësit direktë të racës së vjetër, gjuha e të cilëve u ka dhënë prejardhje shumë emrave të helenëve të lashtë.*
>
> R.F. Burton: *Castellieri* (1877), p. 7.

Me këtë deklarim Richard F. Burton, zëvendëspresident i Shoqatës Antropologjike të Londrës dhe konsull i Madhërisë së Saj britanike në Trieste i ftonte kërkuesit e studimeve lokale të mblidhnin gjurmët e dialektit origjinal istrian. Por këta kanë evidencuar në më të shumtën zërat latinë, venetë e italianë të toponomastikës lokale, duke prodhuar një bashkësi apo duke i futur në një thes toponomastikën e origjinës romake, latine, venete e italiane, siç mund të lexohet në një nga këto:

> *Është e kotë të kujtojmë që toponomastika jonë është në mënyrë të spikatur italiane; mbi 70 emra, ata me prejardhje të huaj mund të numërohen në mënyrë komode me gishtat e një dore; siç do të shihet më poshtë, një pjesë e mirë e tyre përsëriten në rajone të tjera të Italisë, veçanërisht në ato venete.*
>
> G.A. Gravisi: *I nomi locali del territorio di Capodistria* (1911), p.206.

Që në fillimet e veta, gadishulli istrian ka qenë pa dyshim i banuar dhe ata që merren me studime lokale gjejnë në të folurin modern veneto-italian mbeturina të të folurit të vjetër iliro-istrian, dialekt që në mënyrë të bukur i është bashkëngjitur të folurit etrusk, umbro, çeltik, grek e fenikas. Në gjithë pjesën tjetër të provincës së Istrias ka marrë përparësinë nga shekulli XIV - XV e në vazhdim dialekti venet, por jo aq sa me një punë të zellshme të mos zbulohen gjurmë të dialektit origjinal istrian në fraza, në thënie popullore, në proverba e edhe në aksent, përgjatë gjithë bregut që nga Muggia në Fianona; bile edhe në vetë Triesten e në brendësi deri në lartësitë e Raspos, çka shihet në emrin e ndonjë lokaliteti, në kushtet e veçanta të territorit, në disa thirrje pasionante në të folurin që përdoret me fëmijët dhe në disa fjalë si për shembull njërrokëshat që shërbejnë për të përmbajtur e drejtuar kafshët në oborr, në kullotë e në punë.

> *Quando i Romani trassero molti Istriani in schiavitù, lasciarono qualche avanzo del popolo soggiogato, e probabilmente allora adottarono delle sue espressioni. Se, come ritiensi generalmente, la lingua in Istria era pelasgico-tracia, noi possiamo trovare delle analogie nel dialetto celtico degli Albanesi, i diretti discendenti dell'antica razza, la cui lingua ha fornito derivazioni a molti nomi propri degli Antichi Elleni.*
>
> R.F. Burton: *Castellieri* (1877), p. 7.

Con questa premessa Richard F. Burton, vice-presidente della Società Antropologica di Londra e console di S. M. britannica a Trieste invitava i ricercatori di studi locali a raccogliere le traccie del dialetto originario istriano. Ma questi hanno evidenziato per lo più le voci latine, venete ed italiane generando il luogo comune delle origini romane, latine, venete ed italiane della toponomastica locale, come si può leggere in uno di questi.

> *È inutile ricordare che la toponomastica nostra è spiccatamente italiana; su circa 70 nomi, quelli di origine straniera si possono comodamente contare sulle dita di una mano; come si vedrà più sotto, buona parte di essi si ripetono in altre regioni italiane, specie in quelle venete.*
>
> G.A. Gravisi: *I nomi locali del territorio di Capodistria* (1911), p.206.

Nei tempi dei primordi la penisola istriana era senza dubbio abitata, e quelli che si occupano di studi locali, ritrovano nel moderrno linguaggio Veneto-Italiano, avanzi dell'antico Illirico Histriano (o istriano), dialetto che è stato bellamente congiunto all'Etrusco, all'Umbro, al Celtico, al Greco, e dal Fenicio. In tutto il resto della Provincia dell'Istria, prevalse dal secolo XIV al XV in poi il dialetto Veneto, ma non così, che con molta diligenza non si possano scoprire ancora traccie del dialetto originario istriano, in frasi, in detti popolari, in proverbi, e nello stesso accento, lungo tutta la costa da Muggia a Fianona; anzi nella stessa Trieste, e nell'interno fin sulle alture di Raspo; non fosse altro in qualche nome di località, di condizioni speciali del suolo, in alcune interiezioni appassionate nel linguaggio che si adopera coi bimbi, e in certune di quelle voci, per lo più monosillabe, che servono a contenere e dirigere gli animali nel cortile, al pascolo e al lavoro.

Toponime origjinale nga ARË - tokë e punueshme

Ariòl - it. Ariolo, sl. Arjol. Edhe Arivòl (GRA-1) Narivòl e Riòlo (MAN). Spjegimet lokale e japin prejardhjen e termit nga latinishtja areolus, metaplasmo di areola - shesh i vogël i hapur, prej nga vjen edhe toponimi lombard "Airolo" (MAN), por etimologjia e emrit lidhet më mirë me fjalën *arë* (f.) - tokë e punueshme.

Perariòl - it. Perariolo, sl.Perarjol. Kodrinë me ndërtesa të reja të ngjyrosura përballë qendrës tregtare Hipermarket (Salara). Perariol nuk arrin vetëm deri në majë të kodrës, por pak edhe më përtej.Nga parashtesa per e ariol ka domethënien drejt tokës së punueshme.

Argiule - Arzoli - Arziòli -Emër i vjetër i pjesës perëndimore të Ancaranos, që përshin ish pronësitë Belli e Zetto. Gian Rinaldo Carli në kapërcim të '700 e njihte mirë, në mos për tjetër, për shishet (me verë) të Arziolit. Për Gravisin emri rrjedh nga àrzere (argjinaturë), por toponimi është i pranishëm në format Arzola e Arzolas në Piemonte dhe në Sardenja, ku i atribuohet kuptimi "aia,areola", (hapësirë e vogël e rrethuar) që do ta bashkonte me rrënjën e toponimit Ariol pranë Bertocchit. Në vitin 1222 përmendet një vreshtë që i është dhënë manastirit San Nicolò në plazhin e Argiules, emërtim i mëparshëm nga i cili zhvillohet emërtimi Aquarium Casal në Arzoli (Statuti i Koperit). Etimologjia e emrit duhet kërkuar kësisoj në formën argiule që mund të ketë rrjedhur prej fjalëve arë (f.)-tokë e punueshme dhe *gjollë* - hapësirë e pastër, kryesisht shkëmbore e sheshtë, pa bimësi ku shpërndahej kripë për kafshët shtëpiake. Kjo spiegon morfologjinë e terreneve të përshtatshme për bujqësinë e për kullotat në afërsi të detit.

Rosariolo - "Në distancë një milje nga bregu i lumit Rosano, poshtë Rosariolos, ndodhet kisha tjetër...e quajtur kisha e së Dielës së Shenjtë" (NAL).

Salàra - sl. Salara. "Luginë dhe pjerrësi e rrahur nga dielli në jug të faqes lindore të malit Segadizzi, zonë e famshme për frutet që piqen herët"(MAN). "Lagjja

Incoraggiato da questa premessa ho iniziato a ricercare il sub-strato pre-romano, ossia illirico della toponomastica locale. Questi nomi sono inspiegabili e non hanno nessun senso in latino e nelle lingue derivate, sia nel veneto che in italiano; ma d'altronde sono facilmente comprensibili e percepibili in lingua albanese. Da ciò possiamo dedurre che i toponimi locali decifrati coll'ausilio dell'albanese sono antecedenti al periodo romano e ci fanno comprendere la vita degli abitanti indigeni illirico-histriani in base alla dispersione e l'uso di questi in loco.

Toponimi originati da ARË - terra arabile

Arióĺ - it. Ariolo, sl. Arjol. Anche Arivól (GRA-1), Narivòl e Riòlo (MAN). Le spiegazioni locali fanno derivare il termine dal lat. areolus, metaplasmo di areola - piccolo spazio aperto - da cui anche il top. lombardo Airolo» (MAN), ma l'etimologia del nome si lega meglio con la parola *arë* (f.) - *terra arabile*.

Perarióĺ - it. Perarolo, sl. Perarjol. Collinetta coi nuovi edifici colorati di fronte al centro commerciale Hipermarket (Salara). Perariol non arriva solo fino al vertice della collina "ma anca un poco oltra". Dalla preposizione per e ariol, nel significato ai, verso i terreni arabili.

Argiule - **Arzoli** - **Arziòli** - Antico nome della parte occidentale di Ancarano, comprendente le ex tenute Belli e Zetto. Gian Rinaldo Carli sullo scorcio del Settecento lo conosceva bene, non fosse altro per le bottiglie (di vino) di Arzioli. Per Gravisi il nome è derivato da àrzere (argine), ma il top. è presente, nelle forme Arzola e Arzolas, in Piemonte e Sardegna dove gli viene attribuito il significato di 'aia, areola' (piccolo spazio circoscritto) che lo accomunerebbe alla radice del top. Ariol presso Bertocchi. Nel 1222 si menziona una vigna concessa dal monastero di S. Nicolò del Lido ad **Argiule**, denominazione antecedente dalla quale si sviluppa la voce Aquarium Casal in **Arzoli** (Statuti di Capodistria). L'etimologia del nome và quindi ricercata nella forma argiule, che potrebbe essere derivata da *arë* (f.) - terra arabile e *gjollë* (f.) - *radura al pascolo dove viene sparso sale per animali domestici*. Questo spiega la morfologia dei terreni idonei all'agricoltura e al pascolo nelle vicinanze della riva del mare.

Rosariolo - »In distanza d'un miglio alla sponda del fiume Risano sotto Rosariolo, possiede ella altra chiesa… detta di S. Domenica« (NAL).

Salàra - sl. Šalara. "Valle e pendio soleggiato a meridione delle propaggini orientali del m. Segadizzi, zona famosa per le primizie" (MAN). "Contrada amenissishumë e këndshme drejt jug-perëndimit,e përshkuar nga rruga e vështirë për në Buie"(GRA). E banuar më së shumti nga cortivanët. Në mënyrë popullore është i shpërndarë spjegimi sipas të cilit Salara e merr emrin nga trafiku i kripës midis Koperit dhe pjesës së brendshme të gadishullit istrian. Etimologjia e emrit krijohet nga arë-tokë e punueshme dhe shalë(f.)-sella, (nga latinishtja sella, rumanisht sha, shale)me domethënien e tokës së punueshme të stolisur me kripën e pjerrësisë së Malit (Shmarje).

Saleto - Sipër luginës së Strunjanos, ose më mirë përroit Costerlago (ishull).

Toponimet me prejardhje nga Bar, Barì-kullotë, çoban

Barèi - sl. Na baredih. Mugl.Barèi. Toponim. Shtëpi në lindje të Purissimas menjëherë poshtë vreshtit të Bujqësorit. Bare(in.)- "Sipër vendbanimit të Vergaluccios ishte lokaliteti i quajtur Barè, ku kullosnin lopët". **Barei** - "Mbi malin Cerè". (PUS-Rektori). **Baredi.**(Ishull). **Baredine** (përrua, Saredi), **baredo** (Pirano), **bareo** (Umago). Etimologjia e barèi, barèdi, nga shqipja bar (m.) në kuptimin e livadheve ose më mirë vend kullotjeje, e përshtatshme për kullosë. Toponim i shpërndarë që tregon vend të përshtatshëm për kullotje.

Barbàn - it. Barbano, sl. Barban. Fraksion që ndodhet në anën tjetër të Kodrës Semedella, i kthyer drejt Luginës së Olmos. "Hapësirë shumë pjellore që përfshin edhe pjesën jugore të faqes lindore të lartësive të Semedelles në afërsi të pyllit me pisha"(MAN). "Lokalitet kodrinor qendror"(GRA). "Abati Barbano i dha emrin e tij lagjes me të njëjtin emër. Pasi u shuan Benediktinët kjo komunë kaloi në zotërim tek të mirat territoriale të kësaj Abazie, që aktualisht u takojnë disa privatëve" (PUS Rektori). "Mbi shtresat e Barbanës ajo (kisha) e Shën Pjetrit me aneksin dhe Romitorion e vjetër, rindërtuar në vitin 1535 nga Antonio Sereni e nga Gio: Battista Grisoni,që mbulonte Katedrën Valvasori"(NAL). Në hartën e Corografisë nga Naldini në vendin ku gjendej kisha është shënuar San Pietro di Barban. Kjo tregon se Barban është toponimi më i vjetër e përfshinte edhe zonën apo pjesën e lagjes së San Pietros. Toponimi Barban është i përbërë nga Bar e Banë në kuptimin banesë-fermë në livadhnajë. Barbano: lokalitet në ishullin Arbe, shkëmb pranë Parenzios, fraksion i Grisinjanos (VI),2) Barbana: komunë në jug të Istrias, ishull në lagunën e Grados.

ma verso S.O., attraversata dalla tortuosa strada per Buie" (GRA). Abitata perlopiù dai cortivani. Popolarmente è diffusa la spiegazione secondo la quale Salara deve il nome al traffico del sale tra Capodistria e l'interno della penisola istriana. L'etimologia del nome si rifà ad *arë* - terra arabile e *shalë* (f.) sella (dal lat. sella, rom. şa, şale) nel significato di zona di terreni arabili incastonata a sella del pendio di Monte (Šmarje).

Saleto - sopra la valle di Strugnano, ovvero il torrente Costerlago (Isola).

Toponimi originati da BAR, BARÌ - erba, pastore, pascolo

Barèi - sl. Na baredih, mugl. Barèi. Top. E casale a est di Purissima, subito sotto i vigneti dell'Agraria. **Baré** (in) - "Sopra l'abitato di Vergaluccio c'era la località detta Baré dove pascolavano le vacche". **Barei** - «Sul monte Ceré» (PUS-Rettori). **Baredi** (Isola), **Baredine** (torrente, Saredi), **baredo** (Pirano), **bareo** (Umago). L'etimologia di barèi, barèdi dall'albanese *bar* (m.) *- erba o barí* (m.) *- pastore*; *nel significato di prati, ossia posto da pascolo, favorevole alla pastorizia.* Top. diffuso che indica luogo addatto alla pastorizia.

Barbàn - it. Barbano, sl. Barban. La frazione che sta dall'altra parte del colle di Semedella, rivolta verso la Val d'Olmo. "Plaga fertilissima comprendente il versante meridionale della propaggine orientale dell'altura di Semedella, drio la pineta" (MAN). "Località collinosa centrale" (GRA). "L'abate Barbano diede il nome alla contrada omonima. Cessati i Benedettini, questo comune andò al possesso dei beni campestri di quell'Abbazia che attualmente appartengono a diversi privati" (PUS-Rettori). "Su le falde di Barbana quella (la chiesa, nda) di S. Pietro col suo annesso, ed antico Romitorio, nel 1535 riedificata da Antonio Sereni, e da Gio: Battista Grisoni, sedente nella Cattedra il Valvasori" (NAL). Nella carta della Corografia del Naldini, il sito dove si trovava la chiesetta è indicato S. Piero di Barban. Ciò significa che Barban è top. più antico e comprendeva anche la zona (o parte) della contrada di S. Piero. Il top. Barban è composto da Bar e Banë, col significato di abitato-fattoria nella prateria. Barbano: località sull'isola di Arbe, scoglio presso Parenzo, frazione di Grisignano (VI), 2) Barbana: comune nel sud dell'Istria, isola nella laguna di Grado.

Barisòni - sl.Barizoni, it.Barisoni, mugl.Barisòins. Fshat në veri të San Nicolò.Nga emrimi i familjes Barison e njohur në zonë të paktën që nga viti 1458: "Lokalitet (...) Nico Barisono i verës në Gasello" (CAT). Gravisi e spjegon prejardhjen nga termi dialektal burisi-humnera të gërryera nga përrenjtë. Familja Barisoni ishte një nga familjet e shumta të rëndësishme të kolonëve që punonin tokat e manastirit benidiktin San Nicolò d'Oltra - e shfarosur para vitit 1807. Në mënyrë analoge si kuptimi i Barèi-t edhe Barisòni do të tregonte zona kullotash, ose zonë barinjsh.

Toponime me origjinë nga BANË - shtëpi, banesë

Benèssa - sl. Benesa, it. Benezza - shtëpi në kodër (111m.) midis San Colombanos e spitalit të Valdotras (Razgledna pot, Ancaran). Etimologjitë lokale e lidhin këtë zë me "vendet ku përdorej një sistem i veçantë gjuajtjeje ilegale shpendësh, sot e zhdukur".(Rosamani); Benès (i Benèssi) është mbiemër i një dege të familjes Fontanot (që ishte vendosur në vend nga konti Bernardo Borisi). Fjala banesë (f.) do të thotë shtëpi, strehë, vend jetese, që nga ana e vet rrjedh nga fjala banë, - vendi që pret dhe ku është fiksuar banimi i dikujt, residenza, shtëpi në shkatërrim, dhe shtesa -es në pronësi,-eshë është shtesa tipike e emrave femërorë në shqip. Toponimi Benèssa (shqiptimi Benesha) bëhet emërtim familjeje, që kalon në dhunti nga familja në familje. Cfr. Benece (CRO), Beneze (ITA), në Sterna-Portole (Oprtalj) në afërsi të Buzet.

Tribàn - it. Tribano, sl. Triban. Sipërfaqja që përfshin kodrinën në jug të San Canzianos, e koltivuar në mënyrë intensive (MAN). "Kodër 92 m. Në jug-perëndim të Shën Thomait"(GRA-1). Kisha e "San Sebastianos mbi Kodrën e Tribanos (NAL). Dokument i vitit 1566. Lagja Tribani (BON). Trebàn quhen Trushket e sotme e Terbàn thirret Borshti i sotëm. Triban o Treban do të thotë tri shtëpi, nga numrimi shqiptar tri (f.) e tre (m.).

Costabona - sl. Koshtabona. Bregu Bonae (Aquileia, Verzi,1186). Castelbona (Veneziani 1558). Vjen nga kashtë (f.) dhe banë - banesë,shtëpi. Costabona-shtëpi kashte.

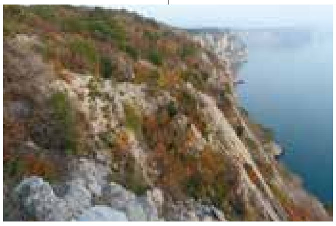

Toponime me prejardhje nga BUZË,-skaj

Bùsa - sl.buzha. Etimologjia lokale spiegon që buzët janë në përgjithësi terrene të ulta ku gjenden hurdha

Barisòni - sl. Barizoni, it. Barisoni, mugl. Barisòins. Paese a nord di S. Nicolò. Dal nome della famiglia Barison attestata in zona almeno dal 1458: »Locatio (…) Nico Barisono de vinea in Gasello« (CAT). Gravisi lo fa derivare dal termine dialettale burisi - borri, burroni scavati dai torrenti«. La famiglia Barisoni era una delle molteplici famiglie importate di coloni che lavoravano i terreni del monastero benedittino di S. Nicolò d'Oltra -estinta prima del 1807. Analogamente al significato di Barèi pure Barisòni indicherebbe zona da pascolo, ossia barí-zonë.

Toponimi originati da BANË - casa, abitazione

Benèssa - sl. Beneša, it. Benezza. Casali a colle (111 m) tra S. Colombano e l'ospedale di Valdoltra (Razgledna pot, Ankaran). Le etimologie locali collegano questa voce »al luogo dove si usava un sistema di uccellagine particolare ora scomparso« (Rosamani); Benès (i Benèssi) è soprannome di un ramo della famiglia Fontanot (insediativisi in luogo dal conte Bernardo Borisi). La parola banesë (f.) significa casa, alloggio, abitazione; che a sua volta deriva dalla parola banë - dimora, residenza, casa fatiscente e il suffiso -es al genitivo; -eshë è il suffisso tipico dei sostantivi femminili in albanese. Il toponimo Benèssa (pronuncia Beneša, Benesha) divenne appellativo di famiglia, passando in dote da famiglia in famiglia. Cfr. Benece (CRO), Beneze (ITA) a Sterna - Portole (Oprtalj) nelle vicinanze di Buzet.

Tribàn - it. Tribano, sl. Triban. Plaga che comprende la collina a S di quella di S. Canziano coltivata intensamente (MAN). «Collina di m. 92, a S O di S. Tomà» (GRA-1). Chiesa «di S. Sebastiano sul Colle di Tribano» (NAL). Doc. 1566: contrata Tribani (BON). **Trebàn** sono chiamate le odierne Truške e **Terbàn** per l'odierno Boršt. Triban o Treban significa tre case; dal numerale albanese *tri* (m.), *tre* (f.) - tre e sost. f. banë, a - casa.

Costabona - sl. Koštabona. Costa Bonae (Aquileia, Verzi, 1186)- Castelbona (Veneziani, 1558). Da *kashtë* (f,) - paglia e banë - casa, abitazione.

Toponimi originati da BÜZË - margine, orlo

Bùsa - sl. Buža, dial. Büža. L'etimologia locale spiega che le buse sono avvalamenti dove in genere si trovano delle (gropa) me ujë ku zakonisht pinin kafshët. Por kjo etimologji është e papërshtatshme në momentin kur lokaliteti nuk gjendet në luginë, por në skaj, në buzë të saj, tamam siç e shpreh vetë termi buze (f.)- buzë, skaj, anë . Shumës buzët. Analoge edhe për toponimin **Bùsari**-sl, Buzharji. Toka midis Braghettit e Norbedit. **Busèta**,-sl Buzheta,-poshtë fshatit të Noveit.

Buzet.

Toponime me prejardhje nga CARAN, CARBË, CURR,- gur, pjerrësi shkëmbore, shkatërrinë

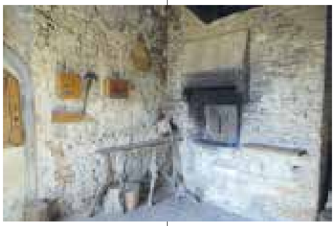

Curàn,- sl. Koran. Terrene me shtëpi të shpërndara ndërmjet Skofies e Malit Sanatorio. Zonë historike me toponime të Ancaranos. “Një mikja ime ishte atje, poshtë Faitit, në Curàn përpara pyllit.Nuk më vjen mbiemri por i thonim pikërisht Vilma nga Curàni”. Fjala *caran* (m.) me kuptimin *gur vatre , vend afër zjarrit, gur varri, gur kufiri gur i madh (në shumës të pashquar caranj, në shumës të shquar caranjtë, në njëjës të shquar carani).* Shtëpitë shpesh quheshin vatra, zjarre, kështuqë fjala tregonte vatrat,zjarret e shpërndara në zonë. Ky spjegim i jepet toponimit në kohën pararomake. **Ancaran**-it. Ancarano, sl. Ankaran. “Lokalitet në rripin e bregut të Doltrës në veri të gjirit të Koperit. Një kohë ishte pronësi e Almerigottëve, atje ishin ndërtuar pavionet e Sanatorios.Pas luftës u shtri edhe tek ngulimi i ngritur afër Shën Nikollit më shumë se dy kilometra në perëndim. Me gjithë ndryshimet topografike një hapësirë e gjerë midis Skofies poshtë e gjatë rrugës Purissima, vazhdon të quhet në dialekt Curàn e Koran.

pozze d’acqua, dove si abbeveravano gli animali. Ma questa etimologia è impropria dal momento che questa località non si trova a valle ma sull’orlo, a margine di esso, appunto come dice la parola büze (f.) - bordo, orlo (sing. definito buza, pl. buzët). Analogo per i toponimi **Bùsari** - sl. Bužarji. Campagne tra gli abitati di Braghetti e Norbedi. **Busèta** - sl. Bužeta - sotto il paese di Novei.

Buzet -

Toponimi originati da CARAN, CARBË, CURR - pietra, pendio roccioso, rudere

Curàn - sl. Koran. Terreni con casolari sparsi tra Scoffie e il Monte del Sanatorio. Zona storica del toponimo di Ancarano. »Una mia amica la stava là, soto i Faiti, in Curàn prima del bosco. No me ven il cognome, ma ghe disevimo proprio Vilma de Curàn«. La parola *caran* (m.) con significato di *pietra del focolare, posto vicino al focolare, pietra tombale, pietra di confine, grande pietra (plurale indefinito caranj, singolare definito carani, plurale definito caranjtë).* Le case venivano indicate come focolari, per cui la parola indica i focolari sparsi in zona. Questa spiegazione data il toponimo in età preromana. **Ancaràn** - it. Ancarano, sl. Ankaran. »Località alle falde della costiera di Doltra a N del golfo di Capodistria. Un tempo proprietà degli Almerigotti, vi furono costruiti i padiglioni del Sanatorio. Nel dopoguerra il nome è stato esteso all’insediamento sorto vicino a S. Nicolò, oltre 2 km più a ovest« (MAN). Nonostante l’aggiornamento topografico, una vasta area tra Scoffie di sotto e la strada della Purissima continua ad esser chiamata dialettalmente Curàn e Koran.

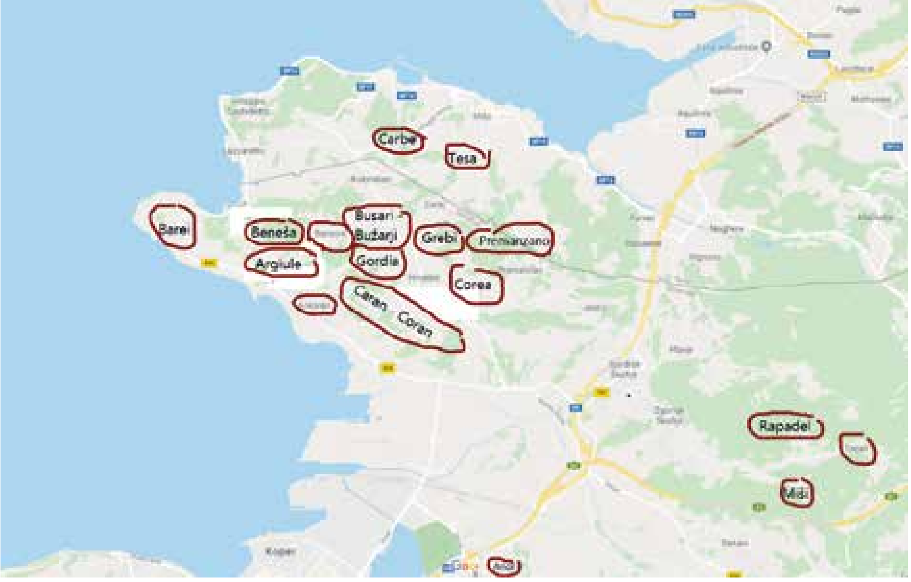

Toponimet e Ankaranit Ilir.

Ilirski toponimi Ankarana.

Toponimi illirici di Ancarano.

Càrbe - Mugl. Ciàrbi. Toponim që GRA e lidh me regjistrimin e përbashkët të Maleve të Muggias. Fjala _carbë_ (m.)- relikt, shkatërrinë, (shumës i pashquar carba, shumës i shquar carbat, njëjës i shquar carrba) tregon një vend me shkatërrina (veçanërisht ndërtesa).

Corèa- mikrotoponim afër Crevatinit. Duhet ta ketë prejardhjen nga Cureia një mbiemër që u ishte vënë Negrisinëve të Muggias. Nga fjala _curr_ (m.) _shkëmb i lartë (shumës i pashquar curra, njëjës i shquar curri, shumës i shquar currat)_. Fjala na përshkruan pozicionin e vendit të vendosur në lartësi, pikërisht mbi një shkëmb të lartë.

Carcauze - sl.Krkavçe. “Kështjellë shumë e vjetër midis Giustinopolit dhe Emonias, ose më saktësisht midis Ishullit e Bujes. Kodra e cila dominon një luginë të hapur dhe sado e ashpër dhe e rrëpirtë...u përforcua me humnera të thikta ...dhe përballë u sigurua nga industria humane me një rrethojë me mure të larta...gjë që shpesh herë ndihmoi të frenonte sulmet e hordhive armike...një burim ujrash kristale e të freskëta që buronin poshtë kështjellës me një prurje të bollshme” (Naldini). Në vitin 1450 kështjella bëhet pronë e familjes së shquar Vittori.

Carpano - cr.Krapan (luginë e përrua, sot e quajtur Val d’Arsa në nderim të lokalitetit me të njëjtin emër në të cilin ndodhet - Rasha në kroatisht. Në vitet ‘30 qeveria italiane ka bonifikuar këtë hapësirë prej 5000 hektarësh, në të kaluarën kënetë, e cila në periudhën e reshjeve të mëdha transformohej në një liqen.

Càrbe - Mugl. Ciàrbi. Top. che GRA colloca nel comune censuario dei Monti di Muggia. La parola _carbë_ (m.) - relitto, rudere (plurale indefinito carba, singolare definito carrba, plurale definito carbat) indica il luogo di rovine (spec. di edifici).

Corèa - microtop. vicino a Crevatini. Dovrebbe derivare da Cureia, soprannome dei Negrisin di Muggia. Dalla parola _curr_ (m.) - _roccia alta (plurale indefinito curra, singolare definito curri, plural definito currat)._ La parola ci descrive la posizione del luogo situato in altura, appunto su una roccia alta.

Carcauze - sl. Krkavče. »Castello antichissimo tra Giustinopoli ed Emonia, o più d’appresso tra Isola e Buje. Il colle, da cui domina una spatiosa valle, e al quanto aspro ed erto … si premunì di scoscesi dirupi … ed a fronte s’assicurò dall’humana indistria con una cortina d’alte mura … haver egli più volte ne’ primi tempi sostenuto e frenato l’empito delle scorrerie nemiche … una fonte di cristalline e freschissime acque, sgorganti sotto il castello in larga vena« (Naldini). Nel 1450 il castello è feudo della nobile famiglai Vittori.

Carpano - cr. Krapan (valle e torrente, oggi detta Val d’Arsa in onore dell’omonima nuova località che ivi si trova - Raša in croato). Negli anni Trenta il governo italiano ha bonificato quest’area di 5000 ettari, in passato palude, la quale nei periodi di maggiori precipitazioni si trasformava in un lago.

Toponime me prejardhje nga DELE e DHI (pecora e capra)

Dele - nga para-shqipja * Dailjà, nga PIE _dhen. Ka mundësi origjine nga emri i tribusë ilire në Dalmaci._

Dhi, nga para-shqipja *aidzijà, duke shkrirë fjalën e vjetër greke (aix) me fjalën e armenishtes së vjetër (ayc) nga PIE heyg (dhi).

Rapadel .sl. Slatine. Fraksion i Antignanos. (Tinjan).

Semedèla - it. Semedella, sl. Semedela. “Toponim në këmbët e Malit San Marco, gjatë bregdetit dhe kriporeve. Kisha e vogël e B.V delle Grazie është e vitit 1640 në kujtim të shuarjes së epidemisë së vitit 1630-1631. Livadhi aty afër shërbeu si varrezë deri në vitin 1811”.(Rosamani). “Lagjja Semedella, larg nga Koperi 10 minuta në këmbë, ka nga tokat më pjellore, më të kultivuara në një terren të mrekullueshëm për bimësinë e shumëll-

Toponimi originati da DELË - pecora e da DHI - capra

Delë, dal proto-albanese *dailjā, dal PIE *$d^{h}eh_{1}$-l-. Possibilmente l’origine del nome della tribù illirica dei Dalmatae.

Dhi, dal proto-albanese *aidzijā, cognando la parola greco-antica αἴξ (aíx) e in armeno-antico այծ (ayc), dal PIE *h_{2}eyǵ- (“capra”).

Rapadel - sl. Slatine. Frazione di Antignano (Tinjan).

Semedèla - it. Semedella, sl. Semedela. “Top. ai piedi del Monte S. Marco, lungo il mare e le ex saline. La chiesetta della B.V. delle Grazie è del 1640, a ricordo della cessazione della peste del 1630-1631. Il prato attiguo servì da camposanto fino al 1811” (Rosamani). La contrada Semedella, distante da Capo d’Istria dieci minuti di cammino, è una delle più fertili, delle meglio coltivate del delizioso territorio per lussureggiante vegetazione, ojshme e shumëngjyrëshe nga gjithë pjesa tjetër e këtij qyteti të vjetër”. (PUS-BV). Spjegimi më i përhapur e sjell prejardhjen e Semedella, Semitella nga fjala latine *semita*, që do të thotë rrugë e ngushtë, rrugë fshati, shteg, shkurtim.(PUS-BV). Etimologjia e emrit duhet të propozojë një spjegim para-latin të toponimit, duke bërë fjalë për tokën e Koperit me siguri e banuar në kohën pararomake. Propozojmë emërtimin dele (f.).-pecora, me ndajfoljen shumë (f.)-molto davvero, në kuptimin e tufës e racës së deleve.

Seredèl - edhe Saredèl e Sardèl. It.Ceredello, Cerretello (GRA). “Terreni i lartë që nga Val d’Olmo në lindje të Malit Segadizzi midis zonave të Copòle në veri dhe Santo Stefano në jug”.(MAN).”Pjesë e faqes jugore të Malit San Marco. Sardel fillon poshtë San Marcos me fushën e Galinassas”(Maier). E përbërë nga dele -pecora e sharrë-sega, në kuptimin zona e deleve ne kullotë që e rruajnë barin (fig. Sharrojnë barin).

Saredo - sl . Shared

Dilci

Daila - Dajla

> *Kështu, jo pa kuptim, jo pa arsye u quajtën Qyteti Palladia & **Egidia**. Që, nëse pastaj nga ilirët që ishin në kufi me të u quajt Capraria, jo më pak të justifikueshme u dukën motivet. Duke marrë edhe fjalën greke Aegis tingëlloj njësoj capra (dhia). Mbrojtësi Egida, i mbuluar me lëkurën leshdendur të dhisë; dhe dhitë, të cilave kullota e begatë u shfaqte atyre shkëmbin jo aq të mbushur me ndërtesa si tani ishin të shenjtëruara në Pallade (....) ngrinte në kohët antike një stemë familjare ku ishte një dhi nësfond të kaltër.*
>
> P. Naldini: *Corografia ekleziaste*,
> Venezia 1700, faqe 5.

Toponime me prejardhje nga FIER - felce

Fieroga

Toponime me prejardhje nga GARDH e HARDHI -ricenzione in vimini, la vite

Gòrdia - Shtëpi në lokalitetin Colombano (poshtë Crevatinit në drejtim

di questa vetusta città” (PUS-BV). La spiegazione più comune fa derivare Semedella, Semitella dalla voce latina *semita*, che significa strada stretta, viottolo, sentiero, scorciatoja” (PUS-BV). L’etimologia del nome deve proporre una spiegazione pre-latina del toponimo, trattandosi della terra ferma di Capodistria, quindi certamente abitata in età preromana. Proponiamo il sostantivo delë (f.) - pecora, con l’avverbio shumë (f.) - molto, davvero; nel senso di magnitudine di pecore.

Seredèl - anche Saredèl e Sardèl. It. Ceredello, Cerretello (GRA). “Plaga alta della Val d’Olmo ad E del Monte Segadizzi tra la zona di Copóle a nord e Santo Stefano a sud” (MAN). “Parte del versante meridionale del Monte San Marco. “Sardel comincia, soto San Marco, col campo de Galinassa (Maier) ”. Composto da delë (f.) - pecora e da sharrë (f.) - sega; nel senso di zona di pecore al pascolo che radono l’erba (fig. segano l’erba).

Saredo - sl. Šared.

Dilci

Daila - Dajla

> *Dunque non senza ragione chiamosi la Città Palladia, & **Egida**. Che se poi dagli Illirici suoi confinanti fù detta Capraria, non meno giustificati paiono i motivi. Appresso loro la voce greca Aegis suona lo stesso che capra. Lo scudo Egida coprivasi coll'irsuta pelle di capra; e le capre, alle quali copioso pascolo porgeva all'ora lo scoglio, non tutto ripieno di edifici, come di presente, erano consacrate a Pallade […] alzava anticamente per stemma gentilizio una capra in campo azzurro.*
>
> P. Naldini: *Corografia ecclesiastica*,
> In Venezia 1700, p. 5.

Toponimi originati da FIER - felce

Fieroga -

Toponimi originati da GARDH e HARDHI - recinzione in vimine, la vite

Gòrdia - Casale in località Colombano (sotto Creavatini in direzione di të Ancaranos). Edhe sot ky lokalitet është i njohur për vreshtat dhe për verën e markës Gordia emërtuar me mikrotoponime.

Ancarano). Tutt'oggi questa località è conosciuta dai vigneti e dai vini marchiati Gordia, denominati col microtoponimo.

Toponime me prejardhje nga GRABË - gërmim

Grèbi - Fushë ndërmjet Crevatinit e Cereit. Nga PIE *greb në kuptimin e gërmimeve, në shqip pak a shumë të njëjtin kuptim grabë (f.), erozion, gërmim, boshatisje, (e pashquar në shumës graba, e shquar në shumës grabat, e shquar në njëjës graba) dhe i korrespondon "**grebano**- terren i pjerrët me shkëmbinj të kreshpëruar në Koper".(MAN). Fjala greben e huazuar nga sllovenishtja me të njëjtin kuptim kreshtë.

Toponimi originati da GRABË - scavare

Grèbi - Campo tra Crevatini e Cerei. Dal PIE *g^hreb^h nel significato di grattare, scavare; in albanese pressochè lo stesso significato grabë f - erosione, svuotamento (indefinite plurale indefinito graba, singolare definito graba, plurale definito grabat) e corrisponde a »**grebano**, terreno irto di rocce affioranti a Capodistria« (MAN); parola greben presa in prestito dallo sloveno con lo stesso significato di cresta, crinale.

Toponime me prejardhje nga MAL, MAJË - monte, cima

Malio - sl. Malija. Mal (me 276 m.është më i larti në komunën e Ishullit, lagje e vendbanim në afërsi të Saredos.

Toponimi originati da MAL, MAJË - monte, cima

Malìo - sl. Malija. Monte (con 276 m è il più alto nel comune di Isola), contrada e abitato nei pressi di Saredo.

Toponime me prejardhje nga Man,-gelso,moro (albero)

Manzano - sl. Manzhan
Manzanel.
Manzanello (Campel - sl. Kampel)-
Premanzano- sl. Premançan.

Toponimi originati da MAN - gelso, moro (albero)

Manzano - sl. Manžan
Manzanel -
Manzanello (Campel - sl. Kampel) -
Premanzano - sl. Premančan

Toponime me prejardhje nga MISH - carne

Mishi - lokalitet në rrethinat e Dekanit

Toponimi originati da MISH - carne

Miši - località nel circondario di Dekani.

Toponime me prejardhje nga PINGË - cima, vetta

Pinguentum (lat.) - ita. Pinguente. Cfr Buzet (sl, cr.) (në kroatisht Buzet), qytet në Istria, i vendosur në luginën e lumit Quieto (Mirna). Ka qenë qendër e pushtetit venezian në pjesën e brendshme të tokës istriane. Ngrihet në një majë.

Toponimi originati da PINGË - cima, vetta

Pinguentum (lat.) - ita. Pinguente. Cfr. Buzet (sl., cr.). (in croato Buzet; città in Istria, posta nella valle del fiume Quieto (Mirna). Fu la sede del potere veneziano nell'entroterra istriano. Si erge su una vetta, cima.

Toponime me prejardhje nga NJOMË - umido, tenero, cagliata

Antignano - lat. Antignanum, sl.Tinjan. Lagje mbi kodrën me të njëjtin emër, (374 m.), e ndodhur midis Ospo e Villa Decani, me vështrim mbi gjirin e Triestes deri në bregun e Grados me paraalpet venete , më djathtas Mali Mbret (Nanos) dhe kulmet e Alpeve Giulia; majtas shihet gjiri i Koperit, lugina e Risanos dhe më tej deri në Castel Venere e Salvore. Vendi është i vjetër, fortifikata me një perimetër 600 m dominonte territorin e Koperit dhe rrethinat e tij.

Naldini spjegon prejardhjen e emrit duke krahasuar gjenezën e këtij me emrin e qytezës së Antivarit, e quajtur në kohët antike Antibari, meqenëse është përballë Barit. Për fat të keq Naldini nuk na thotë çfarë ishte përballë (anti) vendit nga i cili mori emrin Antignano, latinisht Antignanum. Nga emri latin i rimarrë në italisht, do të themi që pas anti vazhdon Gnanum o Gnano që shqiptohen njanum, njano. Kjo do të duhej të tregonte vendin përballë të cilit ndodhej Antignano i gjetur edhe në variantin slloven Tinjan. Po çfarë ishte ky njanum, njano o njan që ishte përballë dhe i dha origjinën lokalitetit? Përballë ishte me siguri shkëmbi mbi të cilin u ngrit qyteti i mëvonshëm Giustinopoli, ishulli Capraria o ndryshe Capris romak, vend i banuar nga delet, i rrethuar nga këneta e Val Stagnòn. Këneta është një terren i mbuluar me ujë i karakterizuar me zhvillimin e një lloj bimësie dhe faune që i përshtatet lagështisë së madhe të ambientit, shprehur nga fjala njomë (m.) - vend i lagësht, i zhytur dhe i butë. Vend ideal për kullotë, për shkak të pranisë së lumit Risano dhe të përroit Cornalunga që derdheshin në kënetë, duke favorizuar rritjen e barit të njomë e të njomështisë së qumështit-,-sinonim i *njomë*. Antignano ngrihej mbi kodrën që ndodhej përballë shtrirjes kënetore të Koperit dhe nga e cila mori emrin Antignome, i korigjuar në latinisht Antignanum e Antignano në italisht, korigjuar edhe në Tinjan në sllovenisht.

Ngulimet me të njëjtën mbaresë -njan janë të gjithë të vendosur në afërsi të zonave të lagështa e ujore, duke bërë fjalë për pellgje, kripore ose laguna: Montignan a Vanganel (sipër basenit të Cornalunga-Badashevica), Grinjan afër Shalarës (sipër basenit të Cornalungës), Strunjan (ngulim sipër kriporeve), Liminjan (vend sipër ish-kriporeve të Santa Lucias në Portorose), edhe Dragonja (lumë me basen prej përroi) merr të njëjtën fjalë në emër në lidhje me zonat e lagështa.

Paugnano - lat. Pomilianum, dial. Pomian, sl.Pomjan. Fshat i vjetër në lartësinë më të madhe të maleve që i rrinë kurorë Koperit sipër Cornalungës në veri dhe Dragonjës në jug.Deri në vitin 1211 fa-

Toponimi originati da NJOMË - umido, tenero, cagliata

Antignano - lat. Antignanum, sl. Tinjan. Borgo sull'alto colle omonimo (374 m), posto fra Ospo e Villa Decani con vista sul golf odi Trieste fino alla costa gradese con le prealpi Venete, più a destra il monte Re (Nanos) ed i picchi delle Alpi Giulie; a sinistra si vede il golfo di Capodistria, la valle del Risano ed oltre fino a Castel Venere e Salvore. Il paese è antico, il castelliere della circonferenza di 600 m dominava il territorio Capodistria e dintorni.

Naldini spiega l'origine del nome paragonando la genesi di questo con il nome della cittàdi Antivari, chiamata anticamente Antibari, siccome stà di fronte a Bari. Purtoppo Naldini non ci dice cosa stava di fronte (anti) al luogo, dal quale prese il nome Antignano, in lat. Antignanum. Dal nome latino, ripreso in italiano, diremo che ad anti segue Gnanum o Gnano, che si pronuncia njanum, njano. Questo doveva indicare il luogo, di fronte al quale stava lo località Antignano, stabile anche nella variante ridotta in sloveno Ti-njan. Ma cosa era questo njanum, njano o njan che stava di fronte e originò il nome della località? Di fronte stava certamente lo scoglio su cui sorse la futura città di Giustinopoli, l'isola Capraria, ossia Capris romana, luogo abitato dalle pecore, circondato dalla palude di Val Stagnòn. Una palude è un terreno coperto d'acqua, caratterizzato dallo sviluppo di una particolare vegetazione e fauna che si è adattata all'elevata umidità ambientale, espresso con la parola *njomë* (m.) - luogo umido, immerso e tenero. Posto ideale al pascolo per la presenza del fiume Risano e dell torrente Cornalunga che affluivano in palude, favorivano la crescita dell'erba tenera e della cagliata di latte - sinonimi di *njomë*. Antignano sorgeva sul colle che stava di fronte alle estese paludi del golfo di Capodistria e dalle quali prese il nome Antignome, corrotto in Antignanum (lat.) e Antignano (it.), corrotto a sua volta in Tinjan (sl.).

Gli insediamenti con la desinenza- njan, sono tutti situati nella prossimità di zone umide e acquitrini, che si tratti di bacini, saline o lagune: Montinjan a Vanganel (sopra il bacino di Cornalunga-Badaševica), Grinjan vicino a Šalara (sopra il bacino di Cornalunga), Strunjan (insediamento sopra le saline), Liminjan (il luogo sopra le ex saline di S. Lucia - Portorose), anche Dragonja (fiume con bacino torrenziale) riprende la stessa parola nel nome in relazione alle zone umide.

Paugnano - lat. Pomilianum, dial. Pomian, sl. Pomjan. Paese antico sul più alto dei monti che coronano Capodistria, sopra il Cornalunga a settentrione e il Dragonja a meridione. Fino all'anno 1211 la familja Verzi kishte investuar në një të dhjetën e këtij mali me vila. Banorët e tij (istrianët) e braktisën më vonë për shkak të sulmeve të shitëve dhe vandalëve, por edhe sepse ishin torturuar nga erërat bora e shirok që frynin në Manzana (sl. Manzhan) "që mund të thuhet administrimi i ri i vilës së vjetër". Vila e mori emrin nga mali i quajtur Pojana (405 m.) "së cilës (vilës) ai i dha bazamentin dhe i shtoi edhe emrin"; etimologjitë lokale e spjegojnë duke ju referuar omonimit grabitës ose rridhte nga shumë pemë mollësh të quajtura pomi. Lexojmë që fshati ka qenë sulmuar nga erëra të forta "të pamëshirshmet boreale" dhe nga "shirokë të mërzitshëm", të cilat i dhanë shtytjen e fundit tërheqjes së banorëve të tij, dhe është pikërisht ky kuptimi i fjalës *pojë* (f.)-erë e fortë.

Nigrignano - lat. Nigrignanum, mal dhe fortifikatë, i njohur me emrin Mali Formento (115 m.); cr. Gradina, emërtuar kështu për shkak sitit të shkatërrinave (mbi lumin Quieto-Mirna, në afërsi të Montonës). I banuar në epokën para-romake nga istrianët që lundronin në Quieto e banonin në fortifikime të shumta të ngritura në majë të kodrave pranë brigjeve gëlqerore, që bien për më shumë se njëqind metra në luginën e gjerë të rrjedhjes së poshtme të lumit. Në këto fortifikime janë gjetur shumë objekte, si vazo të punuara në qeramikë, mjete të vogla shtëpiake të nxjerra prej kocke dhe zbukurime në bronz, përveç gjurmëve të ushqimeve të përdorura nga banorët si hala peshku, guaska e kocka të kafshëve të përziera në terrenin e zi e të pasur me materiale organike. Kështjella e vogël dhe jo mikpritëse qe braktisur pas pushtimit venezian, por që në pjesën e dytë të shek XV kështjella rezulton e shembur. Lugina e Quietos u kënetëzua për shkak të luftrave e epidemive që i boshatisën fshatrat dhe lagjet për të shkuar në vende më të shëndetshme.

Grisignana - cr. Grozhnjan, lat. Graeciniana. Gjendet mbi një kodër në bregun e djathtë të lumit Quieto - Mirna, rreth 12 km në juglindje të Buiesë.

Lisignano - lat. Licinianum (I secolo), Lisianum (1149), istrian. Lisignan, cr. Lizhnjan. Fshat në pjesën ekstreme jugore të agro di Pola, në anën lindore në një pjesë të ngritur të ultësirës Polesane, në 61 m di quota, që shfaqet mbi gjirin e Quarnieros në detin Adriatik, 28 kilometra larg nga bregu. Në veri të tij ekzistonin fshati **Arignanum** (Arignano, Argnan, Arrian), ndërsa midis Malit Sant Antonio e Lisignano ishte lagjja Pompiniano o Pompignano; **Pumpignanum** ishte emri i fshatit (1150). Rudigliano në afërsi të Portit të Verudës (Pola - Promontore.

miglia Verzi era investita delle decime di questo monte con villa. I suoi abitanti (Istriani) l'abbandonarono in seguito alle incursioni degli Sciti e dei Vandali, ma anche perchè tormentato dai venti, bora e scirocco, che si insediarono a Manzana (sl. Manžan), »che può dirsi la nuova giunta alla vecchia villa« (Naldini). La villa prese il nome dal monte chiamato Pojana (405 m), »a cui [villa] egli porge col proprio dorso la base, e ingiunge il nome«; le etimologie locali lo spiegano in riferimento al rapace omonimo, oppue derivante dai molti alberi di meli chiamati pomi. Leggiamo che il luogo è imperversato da forti venti »impetuosi boraeli« e da »noiosi scirocchi«, che diedero »l'ultima spinta alla ritirata dei suoi abitanti«, ed è proprio questo il senso della parola *pojë* (f.) - forte vento.

Nigrignano - lat. Nigrignanum, monte e castelliere, noto col nome di monte Formento, 115 m; cr. Gradina, denominato così causa il sito delle rovine (sul fiume Quieto - Mirna, nei pressi di Montona). Abitato in epoca pre-romana dagli istri che navigavano sul Quieto e abitavano i numerosi castellieri sorti sulle cime delle costiere calcaree, che precipitano per più di cento metri nella larga valle del corso inferiore del fiume. In questo castelliere sono stati reperiti numerosi oggetti quali fittili di vasi in ceramica, piccoli utensili ricavati da schegge d'osso ed ornamenti di bronzo, oltre a tracce degli alimenti usati dagli abitanti, quali lische di pesce, conchiglie ed ossa di animali mischiati al terreno nerrastro ricco di materie organiche. Il castello, piccolo e inospitale fu abbandonato dopo la conquista veneziana, ma già nella seconda metà del XV secolo il castello risulta diroccato. La valle del Qiueto s'impaludò causa le guerre e le pestilenze che svuotarono le campagne e i borghi, per ritirarsi in luoghi più salubri.

Grisignana - cr. Grožnjan, lat. Graeciniana. Si trova su una collina sulla riva destra del fiume Quieto - Mirna a circa 12 km a sud-est di Buje.

Lisignano - lat. Licinianum (I secolo), Lisianum (1149), istroven. Łisignan, cr. Ližnjan. Paese nell'estrema parte meridionale dell'agro di Pola, nel lato orientale, su un rialzo della bassa Polesana, a 61 m di quota, che si affaccia sul golfo del Quarnero, nel mare Adriatico, con ben 28 km di costa. A nord di esso esistevano il paese di **Arignanum** (Arignano, Argnan, Arrian), mentre tra il monte S. Antonio e Lisignano c'era la contrada di Pompiniano o Pompignano; **Pumpinianum** era il nome del villaggio (1150).**Rudigliano** nei paraggi del porto di Veruda (Pola-Promontore).

Toponime me prejardhje nga sharrë -sega

Saredo,- sl. Shared.

Sergàssi - sl. Srgashi.Fshat rreth 1 km larg nga kantieri i Monte Toso menjëherë jashtë nga komuna e Lazzaretos dhe brenda komunës së Monte (Shmarje). Nga vetë banorët quhet edhe Sarezhjol. “Përballë lagjes Serasiol ose Sergassi”(MOR). Etimologjia lokale e spjegon prejardhjen nga fjala veneta Saresiòl (saresa=ciliegia, qershi); të tjerët nga mbiemri Sergas.

Toponimi originati da SHARRË - sega

Saredo - sl. Šared.

Sergàssi - sl. Srgaši. Paese a 1 km dalla crosera di Monte Toso, appena fuori dall’ex comune di Lazzaretto e dentro a quello di Monte (Šmarje). Detto dagli stessi abitanti anche Sarežjol. “Coronal in Contrada Serasiol, ossia Sergassi” (MOR). L’etimologia locale la fa derivare dalla voce veneta Saresiòl (saresa = ciliegia); altri dal cognome Sergas.

Toponime me prejardhje nga SHEGË - melograno,i

Seget-

Segadissi (Monte)- it.Segadizzi, sl.Segadici. Kodër dhe përrua. Zonë e famshme për frutat e hershme. “Kodër me gati 300 m lartësi në jug-perëndim të Koperit dhe jug të Malit San Marco. Vendosur në kufi me territorin komunal të Ishullit. Etimologjia lokale e spjegon prejardhjen e kësaj fjale nga segar, me shpyllëzue, por edhe me pre barin”(MAN). Etimologjia e emrit mund ta ketë prejardhjen nga *shegë* (f.) në kuptimin e shegës (melograno) që rritet në terrenet më të mira të ekspozuara në diell dhe të mbrojtura nga erërat e forta të veriut.

Toponimi originati da SHEGË,ET - melograno, i

Seget -

Segadìssi (Monte) - it. Segadizzi, sl. Segadici. Colle e torrente. Zona famosa per le primizie. “Colle di quasi 300 m di altezza a S-O di Cap. a S. del Monte S. Marco. Posto al confine con il territorio comunale di Isola. L’etimologia locale fa derivare questa voce da da segar, disboscare, ma anche tagliare l’erba (MAN). L’etimologia del nome potrebbe derivare dalla voce *shegë* (f.) nel significato di melograno che cresce sui terreni migliori, esposti al sole e riparati dai venti freddi del nord.

Toponime me prejardhje nga SHKARPË-muro

Shkarpa-

Toponimi originati da SHKARPË - muro

Škarpa -

Toponime me origjinë nga TESHA-materiale të nevojshme, magazinë.

Tesa - “Terren livadhor e pyjor i Zuane Manzinit poshtë Tezës së Vjetër njëlloj poshtë komunës së Muggias”(MOR). “Në Samarco, poshtë shtëpive të Culatëve dhe të Giovanni Mondos që thoshte Tesa”. Tesa në kuptimin e magazinës së barit të thatë. “banorët e mbanin barin e thatë në tesa, sipër stallës”. Tesa në kuptimin e prejardhjes tregonte edhe vend për gjuajtjen ilegale të shpendëve “gati të gjithë zotërinjtë e mbanin këtë tezë të bekuar për të vrarë zogj, për të kapur zogj”. Fjala tesha (f.) tregon gjërat e nevojshme, rraqe,rrangulla, gjëra, vegla,që fshatarët i mbanin në një magazinë në fushë.

Toponimi originati da TESHA - utensili, magazzino

Tesa - “Terreno prativo e boschivo di Zuane Manzini sotto la Tesa Vecchia, parimenti sotto il Comun di Muggia” (MOR); »In Samarco, soto le case dei Culata e de Giovani Mondo se ghe diseva la Tesa«. La tesa nel come magazzino del fieno: »i cortivani tien el fien ne la tesa, sora de la stala«. La tesa nel senso derivato indica anche l’uccellagione: »quasi tutti i signori gaveva sta benedeta tesa per uselar; ciapar usei«. La parola tesha (f.) indica gli utensili, cose, robustaglie, che i contadini tenevano in un magazzino nei campi.

Scoffie
Ospo
Gabrovizza
Strugnano
Jagodje
Portorose
Lucia
Loparo
Popetra
Truscolo
Boste
Covedo
Slovenija
Hrvatska
Briz
Cuccia
406
H5
A1
111
625
75
200

Panorama e Koprit Ilir.

Razglednica ilirskega Kopra.

Cartolina di Capodistria illirica.

Toponime me origjinë nga TRESH -syth

Trèssi - mugl. Tressi. Mikrotoponim mbi Malin Moro, emërtuar nëpër hartat Madonizza edhe në njëjës Tresso. Fjala tresh (m.) në kuptimin syth, bimëz, mbirje përshkruan edhe pjellorinë e tokës.

GIUSTINOPOLI, KOPERI BIZANTIN

Në mes të viteve ‘500 pas Krishtit vendbanimi hynte në zonës me influencë bizantine.

Flavio Biondo shkruan aty nga mesi i viteve 1300: *...Popujt e Istrias të trazuar nga sulme të ndryshme e të shpeshta të barbarëve, kanë gjetur strehim të sigurtë në ishullin Capraria, që më përpara quhej Pullaria dhe e pagëzuar Giustinopoli nga Giustino, biri i perandorit Giustiniano.*

“RRUGA E QUAJTUR CALEGARIA”

Calegaria është rruga kryesore e qytetit që nga Sheshi qendror Platea Comunis, çonte e edhe sot çon në sheshin e Porta Maggiore, aktualisht Sheshi Gortan nga njëra anë e nga ana tjetër çonte në sheshin Piazza da Ponte, aktualisht sheshi Presheren. E ngushtë, por me lëvizje mjaft të rregullt, ishte zemra rrahëse e tregëtisë së vogël në një rresht të pandërprerë pjesë për pjesë dyqanesh e botikësh ku blinin thuajse në mënyrë

Toponimi originati da TRESH - germoglio

Trèssi - mugl. Tressi. Microtop. sul Monte Moro, nominato nelle carte Madonizza anche al sing. Tresso. La parola tresh (m.) col significato di germoglio, germinazione descrive la fertilità dei terreni.

GIUSTINOPOLI - CAPODISTRIA BIZANTINA

A metà del 500 d.C. l’abitato entrava nell’area d’influenza dello stato bizantino.

Flavio Biondo scrive intorno alla metà del 1300: *...Prima Histriae urbs est ut diximus Justinopolis, quam Justinus Justiniani primi Imperatori filius atque imperii successor in insula tum Capraria, sed prius Pullaria appellata, edificavit. Causam autem eius condendae urbis in historia fuisse ostendimus, ut in eo natura loci munitissimo loco tuti essent Histriae populi variis diuturnisque barbarorum incursionibus agitati...* Vale a dire che i popoli dell’Istria, agitati da varie diuturne incursioni dei barbari, hanno trovato sicuro rifugio sull’isola Capraria, detta prima Pullaria, e battezzata Giustinopoli da Giustino figlio dell’imperatore Giustiniano.

»RUGA VOCATA CALEGARIA«

Calegaria è la via principale della città che dalla centrica Platea Comunis, la Piazza per antonomasia,

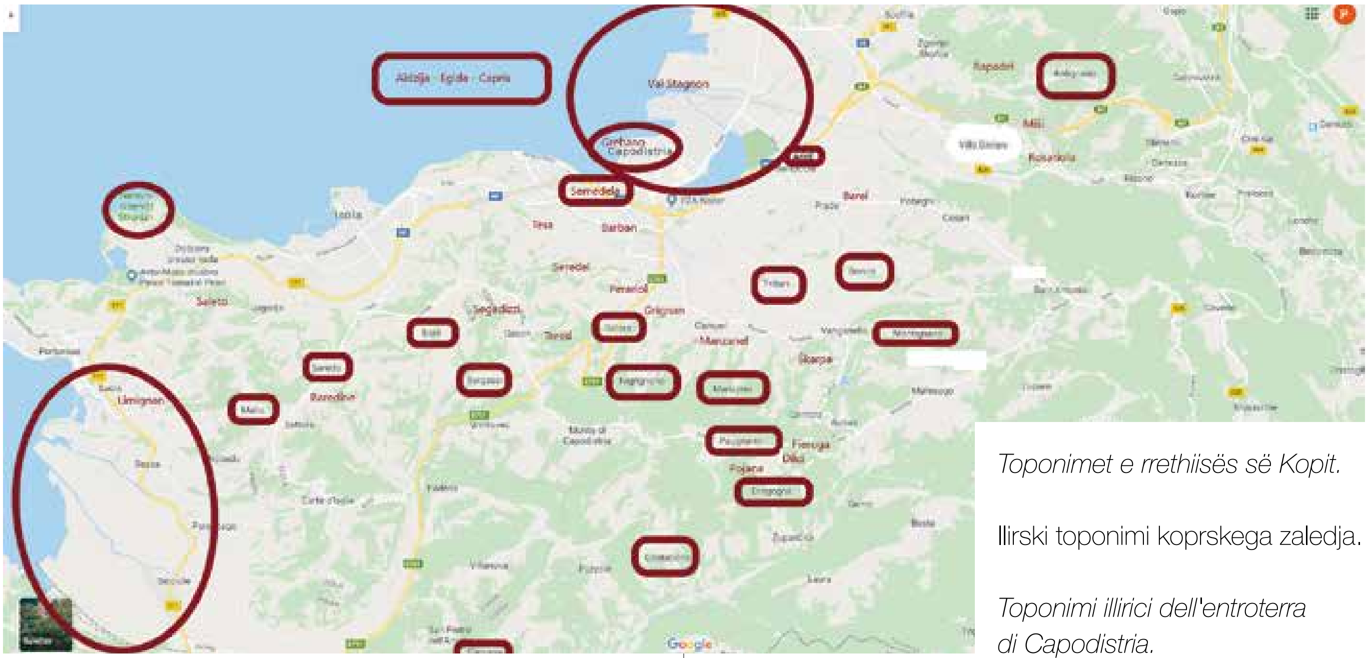

Toponimet e rrethiisës së Kopit.

Ilirski toponimi koprskega zaledja.

Toponimi illirici dell'entroterra di Capodistria.

ekskluzive qytetarët ndërsa Piazza da Ponte ishte e hapur për fshatarët dhe për të huajt.

Emër mjaft i vjetër që gjendet i përmendur në një instrument legal të 6 shkurtit të vitit 1356 (kalendari venet, dmth 1357) që i takonte shtëpisë së Geremia Grisit: "një pronësi e tij e vendosur në rrugën e quajtur Calegaria" Andrea Tomasich(Gedeone Pusterla), që ndokush e ka quajtur një hartues të thjeshtë të hartave të arkivit, ka publikuar në "Familje të Koperit ekzistuese në shekullin XVI", studim i publikuar me fragmente në "Provinca e Istrias"(1885): *Emri i saj vjen nga Calligaria, që ishte porta kryesore e qytetit, e vendosur në rrethimin e dytë të mureve midis shtëpive Marsich fu Carli e Marinaz.Porta e parë e Kostandinopolit titullohej gjithashtu Calligaria, e cila u shkatërrua nga Sulltan Mehmeti II" (1453).*

Mund të tentohet tani një verifikim topografik edhe në formën e një spekullimi të thjeshtë meqenëse nuk ekzistojnë prova arkeologjike, ose të paktën jo akoma. Rrethimi mural më i vjetër, që i takon periudhës bizantine, kalonte në pjesën e lartë të shkëmbenjve caprensë. Porta kryesore ndodhej në fund të Calegarias së sotme e asgjë nuk ndalon të themi se i ishte dhënë emri Porta Calegaria,- kaluar shpejt në rrugën ku ajo çonte,- duke ndryshuar atë më të shquarën Porta Kostandinopoli, edhe për faktin se ngjitur apo në korrespondencë të njërës apo tjetrës gjendej vendi i caktuar për aktivitetet tregtare (është e njohur për shembull që çdo hipodrom e merrte emrin e zakonshëm nga Hipodromi i Kostandinopolit). Jashtë kësaj porte, pas një disheze të shkurtër, ekzistonte në fakt një rrafshinë e gjerë (në ditët tona sheshi Gortan) dhe porti, nga i cili ekzistojnë gjurmë vetëm në hartat e vjetra, vetëm më vonë spostuar në veriperëndim midis dy bastioneve të fortifikuara. I spostuar rrethimi mural deri buzë

menava (e tutt' ora mena) nel Piazzale di Porta Maggiore, l'attuale P.zza Gortan, da una parte, e dall' altra in Piazza da Ponte, l'attuale P.zza Prešeren. Stretta, ma di percorso abbastanza regolare, era il cuore pulsante del piccolo commercio in un'interrotta fila, parte per parte, di negozietti e bottegucce dove facevano i loro acquisti quasi esclusivamente i cittadini mentre la Piazza da Ponte era aperta in molta parte allacontadinanza e ai forestieri.

Nome assai antico, che si trova attestato in un istrumento legale del 6 febbraio 1356 (more veneto, cioè 1357) riguardante una casa di Geremia Grisi: ***"quondam suam possessionem positam in ruga vocata calegaria"***cioè "una certa sua proprietà situata nella via chiamata Calegaria". Andrea Tomasich (Gedeone Pusterla), che qualcuno ha considerato umile compulsatore di carte d'archivio, ha pubblicato nelle "Famiglie capodistriane esistenti nel sec. XVI ", studio pubblicato a puntate ne "La Provincia dell' Istria" (1885): *"Il suo nome deriva da Galligaria, ch'era la principale porta della città, situata alla seconda cinta delle mura, tra le case Marsich fu Carli e Marinaz. La prima porta di Costantinopoli intitolavasi pure Galligaria, la quale è stata distrutta dal sultano Maometto II" (1453).*

Si può tentare, ora, una verifica topografica anche se in sede di semplice speculazione dato che non esistono prove archeologiche, o almeno non ancora. La cerchia muraria più antica, risalente all' epoca bizantina, correva sulla parte alta dello scoglio caprense. La porta principale si trovava alla fine dell'attuale Calegaria e nulla vieta che le fosse stato dato il nome di Porta Calegaria - passato presto alla via che ad essa menava - mutuandoloda quello più celebre della porta di Costantinopoli anche per il fatto che aridosso o in corrispondenza dell' una e dell' altra si trovava il plazhit të detit, Porta, ndoshta në kujtim të rëndësisë së vjetër merr emrin Porta Maggiore, që ruan, ndonëse e kaluar në një funksion krejtësisht sekondar, edhe kur kaloi në plan të parë Porta della Muda. Gjë që me siguri nuk do të kishte ndodhur nëse do të ishte folur për këpucarë të varfër megjithëse të zotët në zanat, të cilët, sipas opinionit të përgjithshëm por të gabuar, i paskëshim dhënë emrin -rruga e këpucarëve (via dei calzolai *cale-gheri*, e marrë nga sllavët, padronët aktualë të kësaj fushe,të cilët në ribërjen e toponomastikës e kanë përkthyer Via dei Calzolai njësoj edhe në sllavisht Čevljarska ulica (1969).

"Venezianët, që, siç ishin dashnorë të satirës, me siguri nuk kanë kursyer frazën qytetin tonë e quanin Rruga. Sidoqoftë, rruga a jo rruga, është një fakt që ajo qe e do të jetë për gjithmonë rruga e parë e qytetit tonë. (Venturini: Guida 1906).

Etimologjia rrjedh nga fjala shqipe kalë,kali -cavallo, e gur(m.)-pietra,roccia,masso e do të thotë rrugicë e shtruar me gurë e gjerë në mënyrë të mjaftueshme për të kaluar kuajt. E këto janë le cali veneziane, domethënë rrugica apo rrugë, më të gjerat lejonin transportimin e mallrave me karroca të tërhequra nga kuajt. Calegaria, e konsideruar një rrugë, çonte nëpërmjet Porta Maggiore deri në port, duke furnizuar qytetin me mallra e duke favorizuar aktivitetet tregtare. Ja përse ka qenë përherë rruga më e rëndësishme e qytetit.

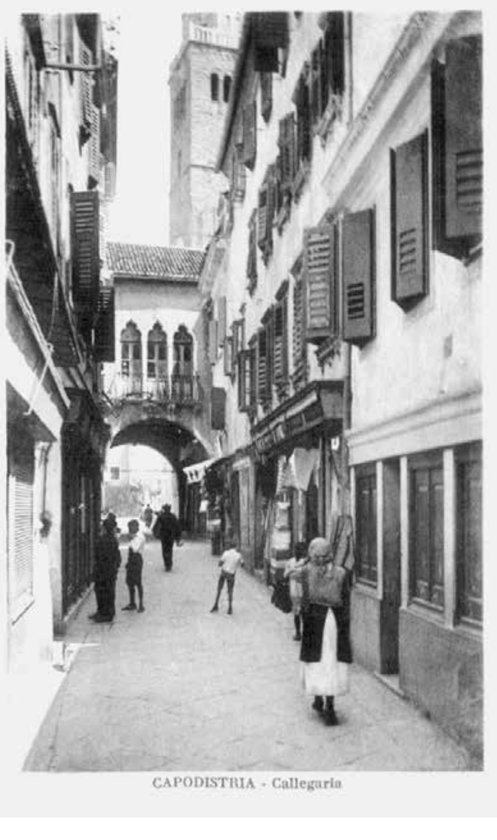
CAPODISTRIA - Callegaria

posto deputato alle attività commerciali (è noto, ad esempio, per altri versi, che ogni ippodromo deriva il nome comune dall'Ippodromo di Costantinopoli). Fuori di questa porta, dopo una breve discesa, esisteva infatti un'ampia e comoda spianata (ai giorni nostri P.zza Gortan) e il porto, del quale esiste traccia in antiche carte, solo successivamentespostato a nord-ovest, tra due bastioni fortificati. Spostata la cinta muraria al limite della spiaggia marina, la Porta, forse in ricordo dell'antica importanza, riceve il nome di Maggiore che conserva, pur essendo relegata a funzione del tutto secondaria, anche quando passa in prima linea la Porta della Muda. Cosa che certamente non sarebbe avvenuto se si fosse trattato dei poveri anche se benemeriti calegheri-calzolai, i quali secondo l'opinione comune, ma sbagliata, avrebbero dato il nome alla via - contrada dei calzolai *cale-ghèri*, e ripresa dagli slavi, attuali padroni del campo, che, nel rifare la toponomastica, hanno tradotto Via dei Calzolai, tale e quale, Čevljarska ulica nella loro lingua (1969).

*»**I Veneziani**, che, amanti com'erano della satira, non avranno certamente risparmiato **la nostra città, la chiamavano Ruga**. Comunque, ruga o non ruga, è un fatto che dessa fu, è e sarà sempre la prima via della nostra città» (*Venturini: Guida, 1906).

Etimologia: Deriva dalla parola albanese *kalë, kali* - cavallo e *gur* (m.) - pietra, roccia, masso e significa vicolo lastricato in pietra, larga abbastanza da far passare i cavalli. E questo sono le *cali* veneziane, ossia vicoli o vie, le più grandi permettevano il trasporto delle merci trainate dai cavalli. Calegaria, considerata una strada, portava attraverso la Porta Maggiore fino al porto, rifornendo la città con le merci e favorendo le attività commerciali. Ecco perchè è stata da sempre la via e la strada più importante della città.

La parola *gur* si ritrova in tante lingue, in sanscrito nella forma *giri* oppure in latino *gravis* (pesante), in slavo *gora* (montagna), *granica* (confine), in tedesco *gral* (pietra sacra) e in greco *aguridhe* (uva acerba, dura come la pietra). Gur si riscontra nel nome di Gorgona, il cui sguardo trasforma tutto in pietra. È una parola utilizzata dai Pelasgi, l'hanno ereditata gli Illiri ed è una parola viva solo in un popolo del mondo: gli albanesi. Gur, parola monosillaba, fa parte delle prime parole dell'umanità.

Përktheu nga italishtja në shqip: Ndue Lazri

»Nazario Sauro, kapodistriani që luftoi për lirinë e Shqipërisë«

“Nazario Sauro, un capodistriano per la libertà dell’Albania”

Paolo **Muner**

Nazario Sauro u lind në vitin1880 në Koper - Kapodistria (atëhere nën sundimin e Austrisë), në një familje me origjinë nga Roma. Ai që në moshë të re, i dashuruar pas jetës së detit, me përvojën e fituar gjatë 8 viteve në lundrim, në tërë Mesdheun, në vitin 1904 u diplomua si Kapiten i lundrimeve të mëdha, në Imperiale Regia Accademia di Commercio e Nautica në Trieshte. Duke qenë me kombësi italiane, në vitin 1914, kur shpërtheu e Lufta e Parë Botërore, për të mos i shërbyer Austrisë, shtetas i të cilës ishte, ai arriti në Itali dhe hyri vullnetarisht në Marinën Mbretërore Italiane, e cila i dha gradën e Lejtënantit (togerit) të anijes, duke marrë pjesë në shumë aksione të guximshme. Gjatë një aksioni, derisa ndodhej në nëndetësen “Giacinto Pullino”, kjo ngeci në shkëmbinj në Galiola kur po përpiqej të hynte portin e qytetit Fiume. Sauro u burgos nga austriakët, të cilët e gjykuan, e dënuan me vdekje për tradhti të lartë, dhe e varën në burg, në Pula, më 10 gusht 1916. Nazario Sauro-s, në Itali iu dha dekorata Medaglia d’Oro al Valore Militare alla Memoria,e cila është nderimi më i lartë. Kujtimi i Nazario Sauro-s u përjetësua edhe më pas me dhënjen e emrit të tij shumë anijeve, shkollave, rrugëve dhe monumenteve, në pjesë të ndryshme të Italisë. Edhe në Koper (Kapodistria) ishte një, por u shkatërrua nga gjermanët në vitin1944. Shumë vite më vonë, në vitin 1966, u ndërtua monumenti përpara Stacionit Detar të Trieshte, dhe atje, që nga atëherë, çdo vit, më 10 gusht përkujtohet martirizimi i tij.

Shtëpia ku u lind Nazario Sauro në Koper bashkë me lapidarin që përkujton heroin.

Nazario Sauro con l’Uniforme della Regia Marina Italiana.

Nazario Sauro nacque a Capodistria (allora Austria), nel 1880, da una famiglia di origine romana. Fin da giovane appassionato alla vita di mare, con l’esperienza acquisita in 8 anni di imbarchi, in tutto il Mediterraneo, nel 1904 si diplomò Capitano di grande cabotaggio, presso l’I.R. Accademia di Commercio e Nautica di Trieste. Essendo di nazionalità italiana, nel 1914, allo scoppio della Prima Guerra Mondiale, per non servire l’Austria, di cui era cittadino, raggiunse l’Italia e si arruolò volontario nella Regia Marina Italiana, che gli conferì il grado di Tenente di Vascello, prendendo parte a numerose ardite imprese. Durante una di queste, mentre era imbarcato sul sommergibile “Giacinto Pullino”, questo si incagliò sullo scoglio della Galiola mentre tentava di violare il porto di Fiume. Sauro venne fatto prigioniero dagli austriaci, processato, condannato a morte per alto tradimento, fu impiccato, a Pola, il 10 agosto 1916. A Nazario Sauro, l’Italia conferì la Medaglia d’Oro al Valore Militare alla Memoria, la più alta onorificenza. La Memoria di Nazario Sauro fu poi perpetuata anche con l’intitolazione a suo nome di molte Navi, Scuole, Vie e Monumenti, in varie parti d’Italia. Ce ne fu uno anche a Capodistria, che però venne demolito dai tedeschi nel 1944. Molti anni dopo, nel 1966, venne realizzato il Monumento davanti alla Stazione Marittima di Trieste, e lì, da allora, tutti gli anni, il 10 agosto, viene ricordato il suo Martirio.

Shtëpia ku u lind Nazario Sauro në Koper bashkë me lapidarin që përkujton heroin.
La casa natale di Nazario Sauro a Capodistria.

Në Trieshte duke filluar nga mesi i viteve 1700 kishte mbërritur një numër i konsiderueshëm shqiptarësh (asokohe qytetarë otomanë), pothuajse të gjithë nga Shkodra, po edhe nga Durrësi, kryesisht tregtarë, të tërhequr nga mundësitë e mëdha që ofronte Porti i Lirë (Porto Franco) i Trieshtes. Pas tyre mbërritën edhe personazhe nga veprimtari të tjera, shkrimtarë, intelektualë, artistë, politikanë, patriotë irredentistë; këta të fundit, kur vinin, pothuajse gjithmonë, takoheshin me Nazario Sauron.

Gazetari i madh Mario Nordio e kujtonte kështu: *“Atdhetarët shqiptarë e adhuronin atë. Nuk kishte asnjë* ***schipetaro****, i cili, duke kaluar nëpër Trieste, nuk e kërkonte atë. Pothuajse përreth Sauro-s ishte formuar një shtab i vogël, një lloj “konsullate” e kryengritësve shqiptarë në qytetin tonë. Patriotët shqiptarë e konsideronin atë si një nga miqtë më të dashur dhe më të besueshëm”.*

“Në vitin 1913, për shkak të ngjarjeve politike, u pa të vinin në Trieshte një numër i madh i refugjatëve shqiptarë dhe Sauro ishte më shumë se një vëlla për ta. Ai ishte gjithëmonë në krye, dhe në orët e lira ai ishte në mesin e tyre, i gatshëm t’i ndihmonte ata dhe t’i këshillonte me shpirt më shumë si vëlla sesa mik. “

“Nganjëherë, kur takoheshim, ai do të më thoshte: ‘Shihemi pasdite, në kafenenë Mocca. Ishte kafja e tij e preferuar, atje në Riva dei Pescatori. ” Ky takim nënkuptonte gjithmonë: “Lajme nga Shqipëria”, ose “Ardhjen e ndonjë shqiptari të rëndësishëm”. Prej andej, ne shkonim

A Trieste, ancora dalla metà del ‘700, era arrivato un notevole numero di albanesi (allora cittadini ottomani) quasi tutti da Scutari, ma anche da Durazzo, prevalentemente commercianti, attratti dalle grandi possibilità offerte dal Porto Franco. Dopo di loro, arrivarono anche personaggi di altre attività, scrittori, intellettuali, artisti, politici, patrioti irredentisti; questi ultimi, quando arrivavano, quasi sempre, si mettevano in contatto con Nazario Sauro.

Il grande giornalista Mario Nordio lo ricorda così: *“I patrioti albanesi lo adoravano. Non c’era schipetaro, che, passando per Trieste, non cercasse di lui. S’era quasi formato attorno a Sauro un piccolo quartier generale, una specie di ‘consolato’ degli insorti albanesi nella nostra città. I patrioti albanesi lo consideravano il più caro ed il più fidato degli amici”.*

“Nel 1913, l’anno che vide, in conseguenza degli avvenimenti politici, affluire a Trieste il maggior numero di profughi albanesi, Sauro fu per loro più che un fratello. A lui facevano tutti capo, e nelle ore libere era sempre in mezzo a loro, pronto ad assisterli ed a consigliarli con animo più di fratello che di amico.”

“A volte, quando ci si incontrava, mi diceva: ‘Ci vediamo nel pomeriggio, al caffè Mocca’. Era il suo caffè prediletto, là sulla Riva dei Pescatori. “Quell’appuntamento voleva sempre dire: `Notizie dall’Albania’, oppure ‘Arrivo di qualche personaggio albanese interessante’. Da lì, si andava spesso all’hotel de la Ville o all’Excelsior per incontrarci con i patrioti albanesi di passaggio per la nostra città.

Si devono a lui tutte le più interessanti conoscenze e le più importanti interviste con gli uomini più noti d’Albania: dal principe Ghica, pretendente al trono prima per sè e, poi per il duca di Montpensier, a Ismail Kemal bey di Vallona; da Issa Boljetinaz il leggendario ribelle della montagna, ad Ahmed Fuad, principe d’Egitto, candidato a sua volta al trono; da Bib Doda, principe dei Mirditi, ad Essad Pascià, l’uomo fatale, senza contare le personalità minori, gli intriganti, le spie.

Ci fu un lungo periodo durante il quale “Il Piccolo” fu il giornale meglio informato (d’Europa, NdA) sulle questioni dell’ Albania. Molto di frequente esso veniva citato dalla stampa italiana e da quella di Vienna e di Berlino per notizie inedite e interessanti su quanto laggiù avveniva, sulle mene dei vari pretendenti, su retroscena più o meno edificanti. Non si dimenticherà infatti che a quei tempi l’Albania era oggetto della più viva attenzione da parte di tutta l’Europa. Ebbene, il prezioso informatore del ‘Piccolo’ , senza mai apparire, era proprio Nazario Sauro.

Nel marzo 1913 si tenne a Trieste un Congresso Albanese, al quale parteciparono notabili e patrioti albanesi provenienti da tutto il mondo, per discutere sui destini della nazione albanese e del loro Stato, procla-

Monumenti i Nazario Sauros në Koper.
Monumento a Nazario Sauro a Capodistria.

shpesh në Hotel de la Ville ose në Excelsior për t'u takuar me patriotët shqiptarë që ishin duke kaluar nëpër qytetin tonë.

I detyrohemi atij për të gjitha njohjet më interesante dhe intervistat më të rëndësishme me burrat më të famshëm të Shqipërisë: nga Princi Ghica(Gjika) pretendent deri në fron së pari për veten e tij e më pas për Dukën e Montpensier, te Ismail Qemal Bej të Vlorës; nga Isa Boletini (Issa Boljetinaz) rebeli legjendar i malit, te Ahmed Fuad, princi i Egjiptit, një kandidat nga ana e tij për fron; nga Bib Doda, princi i Mirditorëve, te Essad Pasha, njeriu fatal, pa llogaritur personalitetet e vogla, intrigantët e spiunët.

Ishte një periudhë e gjatë në të cilën "Il Piccolo" ishte gazeta më e informuar (e Evropës) për çështjet e Shqipërisë. Shumë shpesh citohej nga shtypi italian dhe nga shtypi i Vjenës dhe Berlinit për lajme të pabotuara dhe interesante lidhur me atë që po ndodhte atje poshtë, mbi hilet e pretendentëve të ndryshëm, në prapaskena pak a shumë të admirueshme. Nuk duhet të harrohet, në fakt, që në atë kohë Shqipëria ishte objekti i vëmendjes më të madhe nga e gjithë Europa. E po, informatori i çmuar i gazetës " Il Piccolo ", pa u shfaqur kurrë, ishte pikërisht Nazario Sauro.

Në mars të vitit 1913 në Trieshte u mbajt një Kongres Shqiptar, ku morën pjesë personalitete dhe atdhetarë shqiptarë nga e gjithë bota, për të diskutuar për fatin e kombit shqiptar dhe shtetit të tyre, të shpallur të pavarur, vetëm zyrtarisht, disa muaj më parë; por ky kongres, në realitet, u promovua nga Austria, me shpresën se do të nxirrte rezultate që do të ishin të favorshme për të, dhe gjithashtu u kritikua dhe u kundërshtua për këtë.

matosi indipendente, solo formalmente, pochi mesi prima; ma questo congresso, in realtà, era promosso dall'Austria, nella speranza che scaturisse risultati a lei favorevoli, e fu anche criticato e contestato per questo. Il Nordio racconta del *"fervore col quale nei corridoi e nella sala stessa del convegno, agile, vigile, irrequieto, Sauro passava da un gruppo all'altro, complottando, parlando, infiammandosi e contribuendo così a creare nella falange degli albanesi italofili, guidati da Terenzio Tocci e dal prof. Chinigò, quello stato d'animo di reazione che alla fine"* sarebbe esploso, sminuendo in parte il valore delle deliberazioni finali.

Nazario Sauro, in qualità di comandante di nave mercantile, negli anni tra il 1908 e il 1914, più volte trasportò clandestinamente partite di armi e munizioni, anche navigando sul lago di Scutari, per conto dei patrioti albanesi, che – sulle montagne - iniziavano a ribellarsi agli Ottomani. Oggi lo si potrebbe chiamare contrabbandiere, ma lui lo faceva per passione e patriottismo. Lo faceva con barche a vela, adatte a contenere importanti quantitativi di armi, facilmente governabili anche con un equipaggio ridotto. Tra queste il trabaccolo Tacito, che gli prestava l'amico armatore Costante Camalich di Neresine (Lussinpiccolo).

Durante gli sconfinamenti che faceva tra le montagne albanesi per conoscere gli insorti e partecipare attivamente alla loro causa; ebbe modo di conoscere anche Edith Durham, antropologa e scrittrice inglese, molto attiva in Albania nel primissimo Novecento, molto amata dai montanari albanesi, presso i quali soggiornò e studiò, e che la soprannominarono la "Regina degli Altipiani" (Malissia).

dërshtua për këtë. Nordio tregon për *"entuziazmin me të cilin në korridore dhe në vetë sallën e konferencës,i shkathët, vigjilent, i shqetësuar, Sauro kalonte nga një grup në tjetrin, duke komplotuar, folur, duke u acaruar dhe duke ndihmuar kështu për të krijuar në falangën e shqiptarëve që ishin filoitalianë, të udhëhequr nga Terenzio Tocci (arbëresh) dhe prof. Chinigò, atë gjendje shpirtërore të reagimit që më në fund do të shpërthente"*, duke zvogëluar pjesërisht vlerën e vendimeve përfundimtare.

Nazario Sauro, si komandant i anijeve tregtare, në kohën midis viteve 1908 dhe 1914, shumë herë fshehurazi ka transportuar armë dhe municione, madje duke lundruar edhe në Liqenin e Shkodrës, për llogari të patriotëve shqiptarë, të cilët - në male - filluan të rebelohen kundër osmanëve. Sot do të mund të quhej kontrabandist, por ai e bëri atë nga dashuria dhe patriotizmi. Ai e bëri atë me barka me vela, të përshtatshme për bartjen e sasive të rëndësishme të armëve, e që ishin lehtësisht të përdorshme edhe me një ekuipazh të vogël. Midis tyre anija Tacito e tipit trabaccolo, që ia huazonte miku i tij pronari i anijeve Costante Camalich nga Neresine (Lussinpiccolo).

Gjatë depërtimeve që bëri ai midis maleve shqiptare për t'u njohur me kryengritësit dhe për të marrë pjesë aktive në kauzën e tyre; ai pati rastin të njihej me Edith Durham, një antropologe dhe shkrimtare angleze, shumë aktive në Shqipëri në fillim të shekullit XX, shumë e dashur nga malësorët shqiptarë, ku qëndronte dhe studionte, dhe që e patën emruar "Mbretëresha e Malësive" .

Përsëri nga Nordio: "Në ato raste ai pati mundësi të njihte figurat drejtuese të Rilindjes, duke u munduar të kontribuojë për lirinë e Shqipërisë; një herë, ai u kthye nga Shqipëria më i kënaqur se zakonisht, duke treguar se ai kishte "qëlluar me pushkë " në malet e Malësisë ".

Ishin vite në të cilat, në malet shqiptare, pati një vazhdimësi të incidenteve guerile, të cilat u përpoqën të krijonin një kryengritje më konkrete dhe më të vendosur kundër osmanëve. Njëri nga episodet, në të cilin morri pjesë Nazario Sauro, ishte ai i pranverës së vitit 1911, në të cilin duhej të merrte pjesë edhe një grup vullnetarësh të organizuar, ushtarakisht nga Ricciotti Garibaldi, dhe politikisht nga Terenzio Tocci, tashmë një mik shumë i ngushtë i Nazario Sauros; i lindur më 1880, në San Cosmo Albanese, në Kalabri, me origjinë të qartë Arbëreshë, ai ishte një jurist, avokat, gazetar dhe luftoi shumë i ri për çështjen shqiptare.

Fatkeqësisht Tocci shkoi në Shqipëri, pa pritur, dhe pa pasur ndonjë lajm, për mbërritjen e ekspeditës ushtarake garibaldine. Më 26 prill 1911, në Orosh promovoi një kryengritje me krerët e Mirditës dhe Malësisë (Shqipëria e Veriut), dhe, para se Ismail Qe-

Komiteti Organizativ i Kongresit Shqiptar të Trieshtes më 1913.

Il Comitato Organizzatore del Congresso Albanese di Trieste del 1913.

Sempre da Nordio: *"In quelle occasioni ebbe modo di conoscere i massimi esponenti della Rilindja cercando così di contribuire alla libertà dell'Albania; una volta, ritornò dall'Albania più soddisfatto del solito, confidando che era stato "a far le fucilate" sulle montagne della Malissia."*

Erano anni in cui, sulle montagne albanesi, ci fu tutto un succedersi di episodi di guerriglia, che tentavano di dare corpo ad una più concreta e decisa sollevazione contro gli Ottomani. Uno degli episodi , quello cui verosimilmente prese parte Nazario Sauro, fu quello della primavera del 1911, che avrebbe dovuto vedere l'intervento di un corpo di volontari organizzato, militarmente, da Ricciotti Garibaldi, e, politicamente, da Terenzio Tocci, già molto amico di Nazario Sauro; nato nel 1880, a San Cosmo Albanese, in Calabria, di chiare origini Arbëreshë, fu giurista, avvocato, giornalista, lottò da giovanissimo per la causa albanese.

Purtroppo Tocci si recò in Albania, senza attendere, né avere notizie certe, dell'arrivo della spedizione militare garibaldina. Il 26 aprile 1911, ad Orosh promosse con i capi della Mirdizia e della Malsia (Albania del Nord) un'insurrezione, e, prima ancora di Ismail Qemali, inalberò la bandiera di Skanderbeg, arrivando anche alla proclamazione di un "governo provvisorio", anche con l'emanazione di in atto costitutivo sotto forma di "proclama", da lui redatto in lingua albanese, ma anche con la sua esperienza giuridica di avvocato. Purtroppo, questa rivolta fu di brevissima durata, a causa del mancato arrivo degli aiuti italiani, bloccati dal governo italiano, che non voleva complicazioni internazionali, soprattutto con l'Austria. E quando Tocci, capì che non c'era niente da sperare, tornò in Italia, passando per il Montenegro. Più tardi, Tocci tornò in Albania, acquisì la cittadinanza albanese con il nome mali, të ngriste flamurin e Skënderbeut, madje arriti deri në shpalljen e një "qeverie të përkohshme", gjithashtu me miratimin e një akti themelues në formën e një "proklamate", të hartuar nga ai në gjuhën shqipe, por edhe me përvojën e tij juridike si avokat.

Fatkeqësisht, kjo revoltë ishte me kohëzgjatje shumë të shkurtër, për shkak të mos ardhjes së ndihmës italiane, që e kishte bllokuar qeveria italiane, e cila nuk dëshironte ngatërresa ndërkombëtare, veçanërisht me Austrinë

Dhe kur Tocci e kuptoi se nuk kishte asgjë për të shpresuar, ai u kthye në Itali, duke kaluar nëpër Mal të Zi. Më vonë, Tocci u kthye në Shqipëri, duke marrur nënshtetësinë shqiptare nën emrin Terenc Toçi dhe mbajti poste të ndryshme institucionale, deri sa u bë, në periudhën 1940-1942, President i Parlamentit. Ai u pushkatua nga komunistët në mars të vitit 1945. Shumë vite më parë, Tocci kishte shkruar: "Një emër, ai i Sauro-s, shqiptarët e vërtetë nuk duhet ta harrojnë kurrë!" Për fat të keq, nuk do të ndodhë kështu: në Shqipëri, për Nazario Sauron, ata kurrë nuk kanë ditur, madje edhe për Terenzio Tocci-n, dinë shumë pak dhe për të keq.

Dashuria e Sauros për vendin e shqiponjave u shenjtërua me emrin që i dha vajzës së tij më të vogël: Albania, madje duke kapërcyer rezistencën e famullitarit, që nuk donte ta pranonte një emër që nuk ishte i një shenjtoreje, siq veprohej atëherë. Por - siç shkroi ai në një nga letrat e tij të fundit - Të dhashë ty, Libero-s, Anitës dhe Italo-s dhe Albania-s, emrat e lirisë. Albania Sauro, u lind në Koper (Capodistria) më 1914 dhe vdiq në Romë në vitin 2007.

Me Eksodin pas Luftës së Dytë Botërore, edhe arkivoli i Nazario Sauro, i mbështjellë me flamurin trengjyrësh, do të largohet nga Varrezat e Marinës në Pula, në bordin e anijes Toscana, në drejtim të Venecias, ku tani prehet në tempullin e mirënjohur Tempio Votivo në Lido, kushtuar të gjithë dëshmorëve të Luftës së Madhe.

Unë jam shumë i interesuar të kujtoj se si disa nga këto informacione, dhe ilustrime, janë ekspozuar nga unë, në Shqipëri dhe në Kosovë, me rastin e prezantimeve të librit tim për historinë e shqiptarëve të Trieshtes, i cili përmban një Shtojcë mbi historinë e Triestinëve në Shqipëri; ndoshta , ishte hera e parë absolutisht në të cilën ishte folur, për Nazario Sauro-n në tokën shqiptare.

Përkthimi në shqip: Gëzim Muçolli

Vejusha e Nazario Sauro me fëmijët e saj; mban në krahë Albania-n e vogël.

La vedova di Nazario Sauro con i figli; tiene in braccio la piccola Albania.

di Terenc Toçi, e ricoprì diverse cariche istituzionali, fino a diventare, nel periodo 1940-1942, Presidente del Parlamento. Fu fucilato dai comunisti nel marzo del 1945. Anni prima, Tocci, aveva scritto: "Un nome, quello di Sauro, che i veri albanesi non dovranno mai dimenticare!" Purtroppo, non sarà così: in Albania, di Nazario Sauro, non hanno mai saputo, ed anche di Terenzio Tocci sanno pochissimo e male.

L'amore di Sauro per il paese delle aquile è stato consacrato dal nome che egli diede alla sua figlia più piccola: Albania, anche vincendo le resistenze del Parroco, che non avrebbe voluto accettare un nome che non fosse di una Santa, come allora si usava sempre. Ma – come scrisse in una sua ultima lettera - *Diedi a te, a Libero ad Anita a Italo ad Albania nomi di libertà*. Albania Sauro, è nata a Capodistria nel 1914 ed è morta a Roma nel 2007.

Con l'Esodo del secondo dopoguerra, anche la bara di Nazario Sauro, avvolta nel tricolore, lascerà il Cimitero della Marina di Pola, a bordo della motonave Toscana, in direzione Venezia, dove ora riposa nel Tempio Votivo al Lido, dedicato a tutti i Caduti della Grande Guerra.

Ci tengo molto a ricordare come alcune di queste informazioni, ed illustrazioni, sono state da me esposte, in Albania ed in Kosovo, in occasione delle presentazioni del mio libro sulla storia degli Albanesi di Trieste, che contiene una Appendice sulla storia dei Triestini in Albania; probabilmente, è stata la prima volta in assoluto, in cui si sia parlato di Nazario Sauro in terra albanese.

Fjala e zonjës Inve Mula në darkën solemne të organizuar nga Shoqata Iliria për nder të koncertit të saj në Katedralen në Koper, e shoqëruar nga pianistja e njohur Znj. **Lule Elezi**

24.11.2018

Përshëndetje për të gjithë të pranishmit. Dua që të ju falenderoj për fjalët që i thatë ju i nderuari profesor Shyqri Nimani. Ju të gjitha që i thatë mua më bëri të reflektoj. Humba në shumëllojshmërinë e mendimit, e fjalorit të bukur, të historisë suaj dhe me futet ne atë botën e një jete se si mund ketë kaluar jeta juaj, me kaq dije të madhe, gjithë këto udhëtime kaq të mëdhaja, me gjithë këto njerëz që ju keni takuar në jetën e juaj. Por, duke qenë se jeta ime është me shumë udhëtime, kam arritur në konkluzion, që ajo që më bën të lumtur në jetë nuk janë më të shikoj vende të bukura, spektakle të bukura, e tjera, e tjera, çfarë lidhet me të bukura estetike. Ajo që mua më bën përshtypje është të gjej njerëz të bukur. Njerëz të bukur që më ftojnë në brendësinë e tyre edhe të shikojnë përtej. Dhe them, çfarë fati kemi ne që udhëtojmë, se vetëm udhëtimi, vetëm takimi me njerëz që nuk i ke njohur përpara dhe befasohesh, të bën që të reflektosh dhe të ndjehesh mirë, të ndjehesh mirë me veten tënde.

Duke folur ne vazhdim të kësaj, dje dhe sot kam gjetur njerëz të bukur në shoqërinë tuaj dhe të ndodh njëherë që të mendosh se ti këto njerëz i ke takuar edhe më parë. Është ajo që ne në filozofinë tonë të përditshme mendojmë që ka rastësia. Ne fakt nuk është rastësia. Të gjitha takimet janë takime të një universi dhe të gjithë jetojmë në një univers, jemi të gjithë këtu dhe vetëm në momente të caktuara tërheqim me udhëtimet, me kërkesat tona për ti takuar këto njerëz, që janë brenda jetëve tona. Dhe kështu ndodhi edhe me letrën e vajzës suaj që ishte shumë e bukur. Mirë-

Pozdravni govor gospe Inve Mule na slavnostni večerji, ki ga je priredilo društvo Iliria v čast njenemu koncertu v katedrali v Kopru, v spremljavi znane pianistke ge. **Lule Elezi**

24.11.2018

Lep pozdrav vsem prisotnim! Dovolite mi, da se zahvalim profesorju Shyqriju Nimaniju za izrečene besede. Vse, kar ste povedali me je spodbudilo, da tudi sama izrazim svoje občutke. Izgubila sem se v raznolikosti vaših misli, med bogatim lepim besednjakom, v vaši zgodovini. Potegnili stem me v vaš svet in začela sem si predstavljati, kako izgleda življenje z vsem tem znanjem, s toliko potovanj in koliko ljudi ste srečali v vašem življenju. Toda, ker tudi sama veliko potujem v svojem življenju, sem prišla do spoznavanja, da tisto kar me osrečuje niso ogledi lepih krajev, prireditve, vse kar je povezano z estetsko lepoto in podobnim, temveč tisto, kar me osupne, je najti lepe ljudi, ki me vabijo v njihov svet in, ki me pripravijo, da vidim prek njih. Zato menim, kakšno srečo imamo ljudje, ki potujemo! Saj potovanja in spoznavanja novih ljudi nas presenečajo in spodbujajo, da se osredotočimo vase in se dobro počutimo sami s seboj. Tako se je zgodilo tudi s pismom vaše hčere.

Če se navežem na to, moram izpostaviti, da sem včeraj in danes spoznala veliko lepih ljudi v vaši družbi ter se kar naenkrat zazdi, kot da jih poznaš že od nekdaj. To je tisto, kar v naši vsakadanji filozofiji rečemo: kaj ti lahko ponudi naključje! V resnici ni naključij. Vsa srečanja so srečanja enega univerzuma in vsi smo sestavni del univerzuma, vsi smo tukaj in le v določenih trenutkih s svojimi potovanji, s svojimi prošnjami pripravimo, da srečamo te ljudi, ki so znotraj našega življenja. Tako se je zgodilo tudi s pismom vaše hčere prof. Nimani, ki je bilo tako lepo napisano. Toda še bolj me je presunilo pismo g. Hespo zoti Heset më dërgon një letër edhe vetë. Ishte një nga letrat më elegante të burrave shqiptarë që kam marrë ndonjëherë. Tani do t´jua them të vërtetën, se e kishte shkruajtur me një elegancë shumë të madhe, me shumë dashamirësi, modesti dhe asnjë lloj mburrje për punën që bën shoqata Iliria dhe kjo më bëri që ta vlerësoj atë më shumë edhe të them: do vij (pra në koncert) se ishte shumë gjë e bukur e shkruajtur.

Ne fakt, puna juaj nuk është modeste (i drejtohet Hesetit), puna juaj është e rrallë. Me ka rënë që të shkoja në shumë vende të botës, ku ka shoqata shqiptare dhe nuk është që kam qenë indiferente. Duke qenë se kam udhëtuar për shfaqjet e mia në opera, me kanë kontaktuar gjithmonë shoqatat, dhe kanë qenë gjithmonë prezentë. Ata përoiqen ta gjithë, bëjnë punë të madhe, bëjnë punë që del edhe jashtë kohës se tyre të lirë për të arritur te punët e shoqatave. Duhet të kesh zemër të madhe që të arrish të mbash një shoqatë. Jetën tënde do ta ndash jo vetëm me familjen edhe profesionin, por në radhë të parë në ndihmë të tjerëve. Pse them se është puna juaj e rrallë? Për arsye se ju keni marrë përsipër gjëra, që ndoshta shteti duhet ti kishte marrë përsipër. Qe të arrish të bësh këto hulumtime të historisë, qe të vlerësosh e të mbështesësh studiues të tillë, si Petri. Këto janë detyra shtetërore. Duke qenë se shtetet e tona janë të varfëra dhe me plot probleme, nuk e kanë në prioritet studimin e historisë, të gjuhës dhe të kulturës shqiptare në shekuj. Kështu që na takon si individë që ti mbështesim këto gjëra edhe jeni shumë i nderuar për gjithë këto punë që i bëni ju zoti Heset.

Por kam një falënderim shumë të veçante. Për ketë Lulen. Jo se e ka emrin Lule, po se ishte një lule e bukur në ketë aktivitet. Solli lojën e saj vërtet pasionante, por pasiononte me një kontroll, humanizëm të madh. Ishte aktiviteti ynë i parë, që në provat që bëmë sot pasdite mendonim që kemi luajtur gjithë jetën bashkë. Edhe kjo ndodh rrallë. Ndodh me njerëzit që ndoshta sensibilitetin e ndajmë shumë thjeshtë; pa filtra, pa filtra qe jemi mësuar neper telefona.

Unë jam kështu. Një rastësi ose një programim e një mamaje Ruse dhe një babai Gjakovar me një jetë artistike, shumë të ngjeshur, të bukur, të sakrifikuar për veten kushtet qe kanë qen. Por një gjë që unë asnjëherë nuk e harroj. Babai im 91 vjeç do i mbushë tani dhe nëse doni të dini, ai akoma është i ri me shpirt. Se jeton me gjithë aktivitetet e mia, me gjithë aktivitet se çfarë ndodh ne botën shqiptare dhe jo vetëm është kurioz në gjithçka që ndodh në botë dhe ndoshta kjo e mban të ri. Dhe unë ju premtoj, qe nesër kur të shkoj në Tiranë, do ti tregoj për ketë ngjarje shumë të bukur për arsye se jam e bindur, që do jetë shumë i lumtur që ka njerëz si ju, që e mbajnë akoma si ju të gjallë gjithë ketë histori shqiptare.

eta. To je bilo eno izmed najbolj prefinjenih pisem, ki sem jih kdajkoli prejela od albanskih moških. Sedaj vam govorim čisto resnico. Pismo je bilo napisano z visoko eleganco, z veliko srčnostjo, brez nikakršnega hvaljenja o delu društva Iliria, skromno. To je vzbudilo v meni cenjenje in me je pripravilo do tega, da ugodim prošnji. Rekla sem, ja, pridem na to prireditev društva Iliria, ker je bilo zelo lepo napisano.

V resnici vaše delo ni tako skromno, g. Heset! Vaše delo je zelo redko. Sem imela priložnost obiskati več držav po svetu, kjer albanske skupnosti imajo svoja društva in nisem bila ravnodušna. Veliko sem potovala po svetu, zaradi svojih opernih predstav me albanska društva vedno kontaktirajo ter so zmeraj prisotna na mojih nastopih. Člani društev so zelo prizadevni, veliko delajo tudi v svojem prostem času, da uresničijo cilje v okviru društvenih aktivnosti. Moraš imeti res veliko srce, da uspeš ohranjati društvo. Svoje življenje posvetiš ne le svoji družini in svojemu poklicu, temveč v prvi vrsti tudi pomoči drugim. Menim, da je vaše delo redkost, ker odgovornost, ki ga nosite na vaših plečih, je morda odgovornost države. Dejavnosti v okviru zgodovinskih raziskav, podpora in vrednotenje dela raziskovalca, kot je v tem primeru Peter, je odgovornost in naloga države. Glede na to, da sta naši državi revni in polni problemov, za njiju ni trenutna prednost študij in raziskava albanske zgodovine, jezika in kulture skozi stoletja, tako da čutimo to odgovornost, da podpiramo na individualni ravni, zato g. Heset vaše delo spoštujemo in cenimo.

Zelo posebno zahvalo imam za Lule Elezi. Pa ne zato, ker se imenuje roža, ampak ker je bila prava roža na prireditvi. Ona nam je prinesla svoje strastno igranje, ki jo je odigrala s strastjo, a pod popolnim nadzorom in s človečnostjo. Ta je bila najina prva prireditev, a že na prvi vaji se je nama zdelo, kot da igrava skupaj celo življenje. To se tudi redko zgodi. To se zgodi ljudem, ki morda doživljamo čustva zelo preprosto. Torej brez tistih filtrov, ki smo jih vajeni na telefonih.

Takšna sem, naključje ali načrtovanje ruske matere in očeta Gjakovarja umetniškega življenja, zelo zasedeno, lepo, žrtvovano za namene. Toda ene stvari ne bom nikoli pozabila, moj oče bo sedaj dopolnil 91 let in če želite vedeti, on je še vedno mlad po duši, saj črpa življenje na mojih prireditvah, na aktivnostih iz sveta Albancev in ne samo da je odprt za vse, morda je ta radovednost recept, da ohranja mlado dušo. Dam vam svojo besedo, da takoj ko pridem v Tirano, mu bom povedala za to lepo prireditev, ker sem prepričana, da bo vesel, da še obstajajo ljudje kot vi, ki ohranjate še vedno živo albansko zgodovino.

Gazetarja eRTK-ës Lumira Kelmendi

Ju sot performuat në këtë sken para publikut në Kopër ku të gjithë të pranishmit u mrekulluan me përformancën tuaj, por cili është vlersimi juaj të interpretosh në këtë vend ku tashmë po zbulohet një histori e familjeve të vjetra shqiptare, histori kjo e fjetur nëse mund ta themi, sepse tash po vin dëshmi të reja të pranisë së shqiptarëve qysh nga mesjeta e edhe më herët këtu?

Inva Mula - Soprane

Është vërtet shumë interesante që pikërisht ka qenë një histori e fjetur dhe të ridal një pasuri kaq e madhe e cila ka mbet e heshtur, nuk e di për çfarë arsye ka mbetur e heshtur, por ne sot kemi një studiues te jashtëzakonshëm z.Peter Shtoka i cili afrohet me një libër, me dëshmi të cilat do befasojnë jo vetëm studiuesit ku do në botë, po do befasojnë gjithë Shqiptarët ku do qe janë, që të ndjehen me mirë, që familje fisnike Shqiptare, të cilat kanë ardhur dhe kanë dhanë një kontribut për qytetërimin, kanë dhënë një kontribut në shkencë, në art, kanë dhanë një kontribut edhe në mënyrën e jetesës. Ato kanë vlerësuar një vend kaq te bukur, i cili e ka një influence kaq të bukur absolut të Venedikut, por kanë ditur që të jenë pararojë e shoqërisë edhe në këtë shoqëri, që dikur ka qenë elitë botërore. Prandaj, unë vetë jam shumë e befasuar. Madje do te thoja qe paskan pasur fat, qe të vinë ne një vend i tillë, i cili nuk është thjesht një koncert, po është një rizbulim i historisë.

Novinarka RTK-ja Lumira Kelmendi

Danes ste nastopili na tem odru pred koprsko publiko, kjer so vsi prisotni občudovali vaš nastop.

Kakšno je vaše mnenje o tem kraju, kjer se že odkriva zgodba starih albanskih družin, speča zgodba, če jo lahko tako imenujemo, saj se odkrivajo novi dokazi o prisotnosti Albancev, ki so se tukaj naselili v srednjem veku in prej

Inva Mula - sopranistka

Zelo zanimivo je, da je bila speča zgodovina tako velikega bogastva zamolčana tako dolgo in iz kakšnih razlogov. Zgodovina, ki je po zaslugi zgodovinarja g. Petra Štoke in dr. Salvatora Žitka ponovno odkrita in jo sedaj nam predstavlja v knjigi, z navedenimi dokazi, bodo presenetili ne le raziskovalce po svetu, temveč vse Albance kjer koli so. Posledično bodo ponosni in se počutili bolje, saj so te plemenite albanske družine, ki so prišle sem, prispevale k civilizaciji, znanosti, umetnosti, navsezadnje tudi načinu življenja te družbe. Cenile so tako lepo državo beneškega vpliva, znale so biti na čelu te družbe, ki je nekoč veljala za svetovno elito. Zato sem zelo prijetno presenečena. Rekla bi celo, da sem imela srečo in čast imeti koncert prav v tem kraju, kjer se ponovno odkriva zgodovina.

Novinarka

Toliko bolj ste nam to dokazali danes s prečudovito interpretacijo arij in lepih albanskih pesmi, ki so zapečatile prisotnost Albancev v tem kraju.

Gazetarja:

Po dhe aq më tepër që na dëshmuat sante me këto arje që sollët dhe aq tepër me këto këngë të bukura shqiptare të cilat i dhanë vulë pranisë së shqiptarëve në këtë vend?

Inva Mula

Në fakt kjo është një katedrale e jashtëzakonshme, dhe është çuditërishtë katedralja më e madhe që ndodhet në Slloveni, këtu në Kopër dhe është një finese e jashtëzakonshëm. Dhe mund të imagjinoni çfarë emocioni është për mua, këtu në altar të këndoj edhe të kem një tablo kaq të shquar, të piktorit i cili ne 1516 e ka punuar, Viktor Karpaqo ka len një dëshmi të artit të ti. Dhe do thoja, që kjo katedrale është e mbushur me histori shqiptare. Po shikojmë edhe kokat e familjes së madhe fisnike këtu, Bruti. Është një dëshmi shume e madhe, që nuk e gjejmë ne asnjë katedrale tjetër. Këto janë dëshmi të jashtëzakonshme, që na bëjnë, që ky popull, ky komb (Shqiptar) të tregoj ose të ndjehet që ka pasur një të shkuar të lavdishme.

Gazetarja:

Zonja Inva ju falemnderit shumë për këtë intervist.

Inva Mula

Falemnderit juve për shoqërimin dhe për paraqitjen e gjithë këtij eventi kaq të bukur përpublikun.

Inva Mula

V resnici je to izjemna in presenetljivo največja ter zelo prefinjena katedrala v Sloveniji. Lahko si predstavljate, kakšna čustva so me prevzemala, da sem pela pred oltarjem, ki ga krasi tako izjemna slika slikarja Vittoreja Carpaccia, katero je naslikal leta 1516 in tako pustil dokaz svoje umetniške ustvarjalnosti. Rekla bi, da je ta katedrala polna albanske zgodovine. Tukaj vidimo tudi doprsne kipe najvidnejših članov velike plemiške družine Bruti. To so odlični dokazi, ki jih ne najdemo v nobeni drugi katedrali in s katerimi se lahko albanski narod ponaša, da so imeli slavno preteklost.

Novinarka

Gospa Inva, hvala za intervju!

Inva Mula

Hvala vam za spremljanje in predstavitev tako lepega dogodka javnosti!

Gazetarja eRTK-ës Lumira Kelmendi

Qfar keni për të thënë zonja Elezi për përshtypjet tuaja në këtë koncert dhe për qëndrimin tuaj në Kopër?

Lule Elezi - Pianiste

Vërtet është një nder edhe jam shume e lumtur, që sonte, në ketë katedrale kaq të bukur të Koprit, në “Ditët e kulturës Shqiptare këtu në Slloveni” pata rastin ta shoqëroj në piano, divën Inva Mula. Ishte ky një bashkëpunim i imi i parë me sopranën, kështu qe u ndjeva jashtëzakonisht mirë, ishte një ndjenjë e veçante, që do të mbetet shumë gjatë në kujtesën time. Ishin duartrokitjet, e patë edhe vetë, frenetike të publikut. Ishte një audience e përzgjedhur, publik Shqiptarë dhe Slloven, kështu që besoj që edhe ju vetë u kënaqet në ketë mbrëmje.Me këtë rast dua të falenderoj Shoqatën Iliria për ftesën si dhe në mënyr të veqant z. Heset Ahmetin kryetarin e Shoqatës për mikpritjen dhe respektin që na i bëri mua dhe sopranës z.Inva Mula.

Novinarka RTK-ja Lumira Kelmendi

Gospa Elezi, ali nam lahko opišete vaše občutke o koncertu in obisku v Kopru?

Lule Elezi - pianistka

Res mi je čast in sem zelo vesela, da sem imela nocoj, v tej čudoviti katedrali v Kopru, v okviru aktivnosti »Dnevi albanske kulture v Sloveniji«, priložnost, da spremljam na klavirju divo Invo Mulo. To je bilo moje prvo sodelovanje s sopranistko, tako da sem se počutila zelo lepo. Poseben občutek, ki mi bo ostal dolgo v spominu. Tako kot ste tudi sami videli, so name pustili lep vtis burni aplavzi navdušene publike. Bila je izbrana publika iz albanske in slovenske javnosti, zato verjamem, da ste tudi vi uživali ta večer. Dovolite mi, da se ob tej priložnosti zahvalim albanskemu društvu Iliria in še posebej njegovemu predsedniku Hesetu Ahmetiju za povabilo, gostoljubje in spoštovanje do mene in sopranistke ge. Inve Mule.

Republika e Kosovës
Qeveria
Ministria e Diasporës dhe
Investimeve Strategjike

Intervistat dhënë RTK

Gazetarja eRTK-ës Lumira Kelmendi

Qfar do të na thoni Profesor , Për librin tuaj Artistët shqiptar gjat Renesancës Italiane "Albenese"që keni nxjer këtë vitë dhe keni shkruar edhe për piktorin me prejardhje shqiptare Viktor Karpaçi e që ka jetuar këtu në Kopër.

Prof. Shyqri Nimani

Në librin tim Albanese kam shkruar për shumë artist shqiptarë të renesancës italiane, në ketë kuadër, në ketë konstelacion të artistëve Shqiptar, piktorë pastaj rektor, profesor te universitit Padovas edhe te tjer. Figura te ndryshme ne fusha te tjera, kam shkruar edhe për Viktor Karpaçon. Viktor Karpaço është një nga piktoret me te mëdhenj ose ndoshta një nga piktoret dy, tre me te mëdhenj te cilët kanë jetu ne Venedik. Dhe, Gjorgjo Vazari, i cili njihet si historiani i parë, i cili ka qen edhe vet piktor ne shekullin e 15., ai thotë qe ne Venedik dallon 10 piktor. Ne mesin e tyre dallohen këta dy Shqiptarë, pra,Viktor Karpaçi edhe Mark Bazaiti. Këta janë dy piktoret te cilët kanë qen prijetar ne artin e Venedikut ne shekullin e 15. Edhe unë kam studiuar aty, nëpër arkiva, nëpër dokumente, nëpër qytete, dhe ne "Squola di Albanese" ne Venedik ku Viktor Karpaço ka pikturuar për disa vjet, dhe i ka 6 piktura të cilat i ka kry për at shkollë, ku është jeta e Shën Marisë, nga jeta deri ne vdekje dhe ato piktura sot gjinden në Milano, në Bergamo edhe ne Venedik. Por ato janë marr prej kësaj shkolle në kohen kur Venediku është pushtua nga Napoleoni dhe ato i kanë marr, i kanë regjistru dhe i kanë konfisku. Por është një gjë shumë me rendësi, që mbetet në të ardhmen

Intervjuji za RTK

Novinarka RTK-ja Lumira Kelmendi

Profesor, kaj lahko nam poveste o vaši knjigi »Albanese - Albanski umetniki v obdobju italijanske renesanse«, kjer ste med drugimi pisali tudi o slikarju albanskega rodu Vittoreju Carpacciu, ki je živel v Kopru?

Prof. Shyqri Nimani

V svoji knjigi Albanese sem raziskal številne albanske umetnike v okviru italijanske renesanse. V ozvezdju albanskih umetnikov najdemo številne slikarje, rektorje, univerzitetne profesorje v Padovi in drugod. Med tistimi, ki so delovali na slikarskem področju sem izpostavil tudi Vittoreja Carpaccia. Le-ta je eden od največjih slikarjev ali morda eden izmed dveh, treh največjih slikarjev, ki so živeli v Benetkah.

Giorgio Vasari, ki slovi za najstarejšega umetnostnega zgodovinarja, živel je v 15. stoletju, bil je tudi slikar, je naštel v Benetkah deset slikarjev, med njimi tudi dva Albanca, in sicer Vittore Carpaccio in Marco Basaiti. Ta dva slikarja sta bila pionirja beneške umetnosti v 15. stoletju. Tudi sam sem tam študiral, raziskoval sem arhive in dokumente v različnih mestih, tudi v "Albanski šoli" v Benetkah, kjer je Vittore Carpaccio slikal več let in hranijo šest njegovih slik iz cikla o življenju Device Marije od rojstva do smrti; te slike se danes nahajajo v Milanu, Bergamu in Benetkah. Slike iz te šole so bile odnesene v času, ko je Napoleon zasedel Benetke, na srečo so jih popisali. Gre za zelo pomembno stvar, ki bo zagotovo predmet bodočih raziskav. V tem poročilu piše, da je bilo vsega skupaj odnesenih 43 slik (iz albanske šole), ki so me hulumtu. Aty ne atë raport shkruhet që aty janë marr edhe 43 piktura (nga Shkolla shqipe) të cilat janë anonime, nuk e dimë të kujt janë, por sigurisht piktor Shqiptarë, se shkollë Shqiptare. Dhe ato dika gjinden, gjinden nëpër muze te botës. Sikur të kishim ne një mbështetje financiare nga Ministria e kulturës dhe arsimit, atëherë, ne i dimë se ku gjinden nëpër botë ato piktura dhe do të ishim pasuruar edhe për 43 piktura. Ndoshta kanë qenë 2, 3 autor, ndoshta 5, por sigurisht jo një, se 43 piktura janë shumë për me i kry një artist. Pra, aty, Karpaço i ka punu, dhe disa nga ato piktura i përmend, i përmend edhe i pikturon dhe ne librin tim unë i kam paraqit, i kam dallu, i kam theksu ku ne pikturën e tij gjendët Gasaldo, ai është kryetari i shkollës Shqiptare, gjendet prifti edhe sekretari edhe i kanë emrat edhe mbiemrat në piktur.

anonimne in ne vemo, kdo jih je naslikal, zagotovo pa so delo albanskih slikarjev, saj so pripadale albanski šoli. Te slike se danes nahajajo v številnih muzejih na svetu.

Če bi imeli finančno podporo Ministrstva za kulturo in izobraževanje, bi vedeli, kje so te slike nahajajo in bi bili bogatejši še za teh 43 slik. Najverjetneje so delo več avtorjev, dveh ali treh, morda petih, zagotovo pa ne zgolj enega samega, saj menim, da je 43 slik preveliko število za enega umetnika. Torej, Carpaccio jih je tam naslikal in nekaj od teh sem jih omenil in prikazal v svoji knjigi. Na eni od teh je upodobil gastalda, vodjo albanske šole, duhovnika in tajnika, katerih imena in priimki so zabeleženi na sliki.

Intervista e zv.ambasadores së Republikës së Kosovës znj. Mirjeta Behluli dhënë RTK-ës

Mund të them lirisht se Ambasada e Republikës së Kosovës në Slloveni, i trajton në mënyr të veqant dhe me prijoritet të veqant të gjithë komunitetin shqiptar në slloveni. Në këtë kontekst Ambasada e Kosovës ka ofruar mbështetje të plote sidomos ne rastet kur Shoqata Iliria ka organizuar tri vite radhazi “Ditët e Kulturës Shqiptare në Slloveni” ne e kemi përkrah dhe kemi qen vazhdimisht përkrah dhe kemi qen nën mbështetjen e vauhdueshme. Ambasada jonë do të i përkrah të gjitha shoqatat tona në Slloveni në organizime të tilla ku avansohet kultura jonë dhe ruhen traditat tona kombëtare. Për këtë arsye Ambasad e Kosovës e vlerson shumë z. Heset Ahmetin, kryetarin e Shoqatës Iliria, të cilin e inkurajojmë që të vazhdoj me punën e tij edhe në të ardhmen si dhe të gjithë Shoqatave tona në slloveni, do jemi gjithnji perkrahës të tyre.

Intervju namestnice veleposlanika Republike Kosovo ga. Mirjeta Behluli za TV RTK

Odkrito lahko rečem, da veleposlaništvo Republike Kosovo v Sloveniji posebno in prioritetno obravnava celotno albansko skupnost v Sloveniji. V tem oziru je kosovsko veleposlaništvo ponudilo polno podporo, zlasti v primeru, ko društvo Iliria že tri leta zapored organizira »Dneve albanske kulture v Sloveniji«. Podprli smo ga in ga nenehno podpiramo in mu bomo vedno stali ob strani tudi v prihodnje. Naše veleposlaništvo bo podprlo vsa naša društva v Sloveniji, ki se ponašajo s takšnimi dogodki, ki promovirajo našo kulturo in ohranjajo naše narodno izročilo. Zato veleposlaništvo Kosovo zelo ceni delo, ki ga opravlja g. Heset Ahmeti kot predsednik društva Iliria, ki ga spodbujamo, naj tudi v prihodnje opravlja svoje delo, kot tudi vsa naša albanska društva, ki delujejo v Sloveniji, z zavestjo, da bomo tudi v bodoče vedno njihovi podporniki.

Intervista e ambasadorit dhënë RTK-ës z. Pëllumb Qazimi

Përgjegjësia e ndriqimit të historisë të familjeve të vjetra fisnike shqiptare në Koper, është ndër trajnimet e punës në tri katër vjetët e fundit. Prej fillimit kemi qen të angazhuar së bashku me ambasadën e Republikës së Kosovës. Me Shoqatën Iliria dhe kryetarin e saj Heset Ahmeti. Një bashkëpunim jashtzakonisht i mirë me z.Peter Shtoka dhe me bibliotekën Qendrore të Koprit, godin e cila është shtëpia e familjes Bruti, ndërtuar më shumë se 300 vite më parë. Kjo është kënaqësi për ne si shqiptar. Në fillim doja të thoja se është një zbulim supriz, kërkush nuk e kishte dëshirën të fliste për këto familje, ende ka skepticizëm por sot është një realitet i gjall. Për tre vite, përfshi edhe vitin e sivjem, janë bërë tre simpoziume kushtuar Familjeve te vjetra shqiptare këtu në Kopër dhe rethinë, dhe është një mrrekulli që ne të shofim gjurm të familjeve të vjetra shqiptare, dhe jo vetëm të një familjeje mbi dhjet dhe dymbëdhjet dhe më shumë, Bruti, Bruni, Borisi dhe kështu me radhë dhe tani na del dhe Karpaço, vendasit këtu kan filluar të e pranojnë këtë fakt, para dy vitesh ka pasur një nënvlersim të jashtzakonshëm nga pjesa tjetër e qytetit por sot ka ndryshuar gjendja kur jan sjell fakte të reja, ne sot e pam siq e pat edhe ju se edhe kryetari i Bashkis së Koprit ishte i pranishëm si dhe shumë personalitete tjera. Unë jam i bindur se me punë ne do ta përcjellim këtë njohje të faktorit shqiptar në ktë qytet shekuj më pare edhe tek autoritetet qendrore të Sllovenisë.

Intervju veleposlanika R.Albanije g.Pëllumb Qazimija za RTK

Zadnje tri do štiri leta se je ogromno naredilo na področju raziskovanja zgodovine starih albanskih plemiških družin v Kopru. Že od začetka sodelujemo z veleposlaništvom Republike Kosovo, z društvom Iliria in z njegovim predsednikom Hesetom Ahmetijem. Izjemno dobro je tudi sodelovanje z g. Petrom Štoko in z Osrednjo knjižnico Koper, ki se nahaja v stavbi, kjer je imela svoj dom družina Bruti in je bila zgrajena pred več kot 300 leti. To nas veseli kot Albance. Sprva sem mislil, tako kot drugi, da gre za presenetljivo ugotovitev. O teh družinah ni hotel nihče govoriti, in čeprav je še veliko skeptikov, je to danes živa resničnost. Tri leta, vključno z letošnjim letom, so tukaj v Kopru in okolici organizirani trije simpoziji, posvečeni starim albanskim družinam, in čudež je, da vidimo sledi starejših albanskih družin, ne le deset ali dvanajst družin, mnogo več jih je, kot so družine Bruti, Bruni, Borisi in tako naprej, zdaj se pojavila tudi družina Carpaccio. Tudi tukajšnji domačini sedaj priznavajo to, kar so še pred dvema letoma prezirali ali nepoznavali, danes pa so se razmere spremenile, ko so prišli novi dokazi. Danes, kot ste videli tudi vi, so se simpozija udeležili tudi župan Kopra in številne druge osebnosti. Prepričan sem, da bomo s tem delom prenesli prepoznavno večstoletno albansko vlogo v tem mestu osrednjim slovenskim oblastem.

Fjala e presidentit të Shoqatës Iliria z.Heset Ahmeti në darkë pas koncertit

Ju faleminderit gjithëve që janë prezent në këtë darkë. Ju faleminderit gjithë atyre shokëve nga shoqata Iliria që kanë kontribuar për librin qe doli sot dhe që vazhdimisht mbështesin financiarisht çdo projekt. Vet fakti se pat shumë vendas në promovimin e librit flet shumë. Pati edhe njerëz, që po e pranojnë faktin se këtu ka qenë prania e Shqiptareve qysh shekujt e hershëm, dhe kjo na bënë të mburremi gjithëve, sepse, po ju them nga provoja ime, 30 vite e kam ndje veten si njeri i huaj dhe i dorës të dyte. Prej asaj ditë që me thirri zotëri Peter Shtoka ne takimin e parë dhe me tregoj se ka pas Shqiptarë këtu, ka ndryshuar për mu gjithçka. Do me than, kam punuar me vullnet, sepse kjo nuk është gjë që përfiton një person nga kjo punë, por është punë që i banë të kënaqur të gjithë Shqiptarët dhe na bën të ndjehemi më mirë. Njerëz si Peter Shtoka janë te rrallë, dhe rrallë i bën nëna. Petri ka bërë një punë që nuk e ka bërë kush me shekuj, Unë i jam tej mase falënderues.

Mirëpo, vërtet, ka bërë më shumë se ndoshta 100 historian tjerë. Sikur te ishte historia e vetëm një familje apo dy, do the thotë njeri, hajt, se ka ndodhe

Govor predsednika društva Iliria g. Heseta Ahmetija na večerji po koncertu

Hvala vsem, ki ste se udeležili povabila na večerjo. Zahvaljujem se vsem prijateljem društva Iliria, ki so finančno podprli tiskanje knjige, ki je danes izšla in nepretrgoma finančno podpirajo vsak naš projekt. Samo dejstvo, da se je promocije knjige udeležilo veliko domačinov, je zelo zgovorno. Prav tako je bilo veliko ljudi, ki priznavajo prisotnost Albancev na slovenskih tleh že v prvih stoletjih novega veka, s čimer se vsi ponašamo, kajti v tridesetih letih življenja v Sloveniji sem se vedno počutil kot tujec in drugorazredni človek. Od tistega dne, ko me je Peter Štoka povabil na simpozij o 300 letnici palače Bruti in mi povedal, da so bili tukaj Albanci, se je zame vse spremenilo. Takrat se je pričelo najino sodelovanje, ki mi je v veselje in hkrati zahteva veliko volje, saj vsi vemo, da takšno delo ne prinaša zaslužka. To delo nareja nas Albance bolj zadovoljne in boljšega počutja. Ljudje kot Peter Štoka so prava redkost. Peter je opravil delo, ki ga v stoletjih še ni nihče opravil. Jaz sem mu izredno hvaležen, saj je opravil delo, ki bi ga opravilo več kot sto zgodovinarjev skupaj. Tukaj ne govorimo za odkritje ene ali dveh družin, ampak govorimo o albanski zgoajo. Por jo. Nga Justiniani e këndej, nga shekulli i 7 ka gjet argumente te shkruar për Shqiptare, e mos te flasim për Shqiptarët e mesjetës, Gjon Dukagjini, qe ka qen kështjellar i kështjellës Socerb, ai ishte nipi i Lek Dukagjinit. Mandej janë pallatet e shumta, jo vetëm ne brendësi te Koprit, po edhe në rrethin. Në katedralen e Koprit është gjet veshja e ipeshkvit Augostin kont De Bruti, i cili është i ruajtur mbi 250 vite, i qëndisur mbrapa me emblemën e familjes e ti.

Unë i falënderoj dy ambasadorët tanë nga zemra të R.Shqipërisë dhe R.Kosovës se na kanë mbështet aq sa kanë pasur mundësin. Nuk kemi pas nevojë për mbështetje financiare aq shumë, sa kemi pasur nevojë për mbështetje morale. Kemi bërë 5 simpoziume, 5 Revista të koleksionit Iliria i kemi nxjerrë tash së fundi edhe librin. Libri është në gjuhën sllovene, por do ta përkthejmë edhe në Shqip, Italisht edhe ne gjuhën Angleze, pasi që thetë Petri se bota flet Anglisht.

Nuk po e zgjati shumë. Ju falënderoj edhe një herë nga zemra. Mos harroni, këso raste dhe ngjarje nuk përsëriten: Inva Mula ka ardhur në Kopër. Një soprane e rangut të saj në Kopër nuk ka performuar. Dëshirë e madhe ka qen e Petrit, që të vije Inva Mula në Kopër dhe jam i lumtur që zonja Inva na nderoi dhe erdhi dhe dha një koncert që nuk do të harrohet gjatë këtu.

Faleminderit edhe një herë të gjithëve dhe mirë u pafshim ne aktivitetet e ardhshme.

dovini od cesarja Justinijana naprej. Štoka je odkril artefakte iz 7. stoletja o Albancih, da ne govorimo o srednjeveških Albancih, o Gjonu Dukagjiniju, ki je bil graščak socerbskega gradu in nečak Leka Dukagjinija. Potem so tu številne palače, ne samo v notranjosti Kopra, temveč tudi v okrožju. V Koprski katedrali se je odkril mašni plašč škofa Agostina grofa De Brutija, ki je dobro ohranjen že več kot 250 let, z vezenim grbom družine Bruti.

Zahvaljujem se našim dvem veleposlanikom Republike Albanije in Republike Kosovo, ki nas podpirajo, kolikor je v njihovi moči. Nismo potrebovali toliko finančne podpore, kolikor smo potrebovali moralno podporo. Priredili smo 5 simpozijev, izdali 5 revij v zbirki Iliria in danes smo predstavili knjigo. Knjiga je v slovenskem jeziku, vendar jo bomo prevedli v albanščino, italijanščino in angleščino, kot pravi Peter, da svet govori angleško. Še enkrat hvala iz srca. Ne pozabite, da se takšni primeri redki in, da se takšni dogodki ne ponavljajo: Inva Mula je prišla v Koper, kjer še nobena druga sopranistka njenega kova ni nastopila. Sem zelo vesel, da se je izpolnila Petrova želja o nastopu Inve Mule v Kopru, zato se zahvaljujem, da nas je gospa Inva počastila s svojim prihodom in, da je nastopila s koncertom, ki ga tukaj ne bomo pozabili.

Hvala vsem in nasvidenje na naslednjih naših dogodkih.

Fjala e mag. Peter Shtoka në darkën solemne pas koncertit 24.11.2018

Përshëndetje të përzemërta për ju të nderuar në këtë mbrëmje dhe darkë të mrrekullueshme.

Po të kishte qenë koncerti në shkurt, do të kishte qenë edhe ndonjë familje më tepër. Kështu që këto tri familje do ti vendosim në versionin shqip, sigurisht. Njëra shihet tashmë, Madonica, Capello dhe Callafatti. Këto tri familje janë nga Trogiri. Këto familje do ti kyçim në librin versionin shqip, por më parë do të jetë verzioni italian.

Jam shumë krenar që na u dha sot mundësia të na nderojë primadona Inva Mula, Lule Elezi, akademiku Shiqeri Nimani, madje për herë të dytë u shfaq në bibliotekën e Koprit edhe kryetari i komunës Boris Popoviç. Boris Popoviç ka ardhur dy herë në bibliotekë. Për herë të parë ka ardhur në vitin 2015, kur zoti Heset Ahmeti organizoi në muajin shtator takimin e parë të familjeve shqiptare dhe për herë të dytë erdhi sot.

Gjithsesi me zotin Heset dhe të gjithë anëtarët e shoqatës punohet shumë mirë, sepse e ndjen këtë histori si tënden, edhe pse kjo histori mund të mos ju ishte dukur interesante sepse nuk ke çka të flasësh shumë për të, se ka të bëjë me shqiptarët. Bëhej fjalë për kato-

Govor mag. Petra Štoka na večerji po koncertu

Če bi bil koncert februarja, bi bila še kakšna družina več notri. Tako, da te tri družine bomo dali v albansko verzijo, sigurno. Ena je že nakazana, Madoniza, Cappello in Calafati. Te tri družine so iz Trogirja. Vključili jih bomo v albansko verzijo, še prej pa bo italijanska.

Zelo ponosen sem za to priložnost, da nas je s svojo pristnostjo počastila primadona Inva Mula, Lule Elezi, akademik Shiqri Nimani, celo drugič se je pojavil v koprski knjižnici župan Boris Popovič, ki jo je do sedaj obiskal že dvakrat. Prvič je bil leta 2015, ko je gospod Heset Ahmeti organiziral meseca septembra prvi simpozij o albanskih plemiških družinah in drugič je bilo danes.

Kakorkoli že, z gospodom Hesetom in z vsemi člani društva je zelo lepo delati, ker čutiš to zgodbo kot svojo, čeprav vas ta zgodba lahko ne bi utegnila zanimati, saj ni dovolj reči, da je o Albancih. Šlo je za katolike, za ljudi, ki so prišli iz severne Albanije. Albanci, ki so danes v Kopru, so v glavnem s Kosova, torej bi lahko rekli, da ni nekega smisla. Sam sem odraščal z Albanci, preden sem spoznal Heseta. Sem tudi delal kot edini likë, për njerëz që kishin ardhur nga veriu i Shqipërisë. Shqiptarët që ndodhen sot në Koper janë kryesisht nga Kosova, pra mund të thon se nuk ka ndonjë kuptim. Unë jam rritur me shqiptarët para se ta njoh Hesetin. Kam punuar edhe si slloveni i vetëm në ëmbëltore dhe kam arritur të kuptoj se ju shqiptarët jeni si hebrejtë. Në fillim je çifut, je komb e më pas vijnë sekte ose shkolla mendësie, ashtu si tek shqiptarët. Dhe kjo është shkollë e madhe për të gjithë popujt. Sikur ti kishin dhënë rëndësi më parë kësaj që së pari të jesh komb e pastaj diçka tjetër. Shumë interesante është se priftërinjtë, nuk e dinë a është Heseti katolik apo mysliman, se lufton për Agustin Brutin, i cili ishte ipeshkv katolik. E kur unë ju them që është mysliman ngelen të shtangur.

MONUMENTA
ALBANICA
JUSTINOPOLITANA

Kryesorja, historia është shumë interesante. Më lejoni ti falenderehohem në veçanti edhe ambasadorit, dr. Pëllumb Qazimilit. Ai ka qenë i pari që e ka mbështetur Heset Ahmetin. Nuk do ta harroj kurrë, kur erdhi në Koper direkt nga Ljubjana,unë dhe Heseti e organizuam takimin. Kishte dëshirë t´i shihte të gjitha librat, të gjitha dokumentet. U bë pak i bezdisshëm, u desht ti nxjerr të gjitha e t´ja tregoj, në shenjë falenderimi e respekti solli një (shishe konjak) Skënderbe, ende e kam. Ndodheshim në dalje të bibliotekës, ku është porta e madhe e hyrjes dhe në krye të saj qëndron skulptura e kokës së Antonit të II-të. Më pas folëm për pallatin e Brutit, për ipeshkvët dhe nuk pata më tepër të dhëna në dsipszicion. E vërejta se dëshironte të dëgjonte më shumë për shqiptarët dhe më pas i thashë: »Ambasador, shikoni koka shqiptare!« dhe si ushtarak që është, më pyet: »Ku? Ku janë shqiptarët?«. Do ta mbyll me të, se e kam si at të shenjtë. Me seriozitet më tha: »Peter, kjo është histori shumë interesante, por shiko ta paraqesësh të plotë« dhe sotjam i lumtur që pa përfundua mandati i tij u botua ky libër dhe zoti Qazimi ende na mbështet dhe shpresoj ta ketë mandatin edhe në të ardhmen.

Që ta mbyll. Kurrë nuk e kam menduar se lindja e këtij libri do të sjellë këtu primadonën Inva Mula. Heseti më pyeste gjithmonë se çfarë dëshiroj, kur të dalë libri dhe i kam thënë se kam dëshirë ta sjellësh Inva Mulën në Koper, por mu përgjigj se kjo nuk është e mundur dhe duke e nxitur pak i thashë: »A je shqiptar, a jo?«. Më lejoni t´jua sqaroj se pse Inva Mulën. Ju shqiptarët keni këngëtarë të mëdhenj, mos të flasim për brezin e ri. Shumë bukur është që prezantimi i

Slovenec v slaščičarni in sem spoznal, da ste Albanci kot Judje. Najprej si Žid, narod in potem pridejo sekte oziroma šole razmišljanja, tako je tudi pri Albancih in to je velika šola za vse narode. Ko bi vsaj bil narod pomembnejši, nato pa kaj drugega. Zanimivo je tudi, da župniki oziroma duhovniki ne vedo ali je Heset katolik ali musliman, ker se ta bori za Agostina Brutija, ki je bil katoliški škof. Jaz jim povem, da je musliman.

V glavnem, zgodba je zelo zanimiva. Moram se posebej zahvaliti tudi ambasadorju, dr. Pëllumbu Qazimiju, ki je prvi podprl Heseta Ahmetija. Ne bom nikoli pozabil, ko je prišel v Koper direktno iz Ljubljane in smo organizirali srečanje. Želel je videti vse knjige in dokumente. Bil je že malo siten, zato sem mu jih moral vse pokazati, v znak zahvale pa mi je prinesel Skenderbega (albanski konjak), ki ga še vedno hranim. Govorila sva o palači Bruti in o škofih, ko sva bila že pri izhodu knjižnice, kjer so razkošna vhodna vrata, na vrhu teh sredi oboka pa upodobljena glava Antonija II. Opazil sem, da še želi slišati o Albancih, meni pa je zmanjkalo podatkov, vseeno pa sem mu pritegnil pozornost: »Ambasador, glejte albanska glava« in kot vojak, kakršen je, je vprašal: »Kje? Kje so Albanci?« Bom zaključil z njim, ker on mi je kot duhovni oče. Smiselno je povedal: »Peter, to je zanimiva zgodba, samo glej, da jo tudi prikažeš celovito.«. Sedaj, ko je izšla ta knjiga nas še vedno gospod Qazimi podpira in upam, da se mu bo podaljšal mandat.

Da zaključim. Nikoli si nisem mislil, da bo rojstvo te knjige pripeljalo primadono Invo Mulo. Heset me je zmeraj vprašal, kaj si želim, ko bo izšla knjiga in sem mu rekel, naj pripelje v Koper Invo Mulo, vendar mi je rekel, da je to nemogoče, pa sem ga malo izzval »Si Albanec ali nisi?«. Dovolite, da obrazložim, zakaj Invo Mulo. Albanci imate velike pevke, da ne govorimo o mlajši generaciji. Zelo lepo bi bilo imeti predstavitev knjige v katedrali, katero je škof Bruti obnovil in kjer sta bila brata pokopana. Oltar krasi slika Carpaccia, ta je tudi kupil orgle, ki jih danes niste mogli videti, ker so jih odstranili. Glede na vse povedano, bi samo Invin glas lahko ovekovečil ta ambient. Za to se še enkrat zahvaljujem iz srca Invi, Shiqriju Nimanija, ambasadorju, Hesetu, Lule in vsem vam, ki spremljate to zgodbo in dajete možnost, da bodo še nove številke in nove knjige. Hvala!

Sopranoja jonë shumë e nderuar dhe shumë e respektuar zonja Inva Mula,

Uroj të jeni mirë ju dhe familja e juaj.Ju drejtohem juve nga dëshira për të ardhë tek ne në Kopër dhe për të kënduar për nder të promovimit të librit mbi Historin (të heshtur deri më tani) Shqiptare e që jemi duke e nxjerur nga shtypi për familjet shqiptare në Koper,me titull »Monumenta Albanica Justinopolitana« promovimin e të cilit është planifikuar në tetor (datat do të përcaktohen së bashku me ju).Promovimi bëhet në Pallatin Pretorial dhe vetëm disa këng të përzgjedhura të juajat tek Katedralja e Zonjës, e cila u zgjerua dhe u rrit nga Peshkopi i Kopërit Agostino Bruti që kishte origjinë nga Durrësi e që ka qen oportar i lart (pra njeriu i par i afert) maestro di kamera - i Papës Klementi Albani të XI.

Koperi është një qytet i bukur që ndodhet në bregdetin e Istrias, ku në kohën e Perandorisë Bizantine u dëbuan perandori i familjes Justinian dhe këta i vendosën emrin e perandorit Justin »Justinopolis«. Pas tyre erdhi me familjen Albani, Albanese, sipas së cilëve është quajtur një rrugë në zemër të qytetit tregtar "Calle Albanese" Familja tjetër Brati ishin bankierët e parë lokal. Vala e dytë e familjeve shqiptare është e lidhur me turqit kur pushtuan Shqipërinë dhe ata zgjedhen Koperin për atdheun e ri ata janë familja Ducagjini, KASTELAN të kalas Shën Socerba dhe u caktuan për mbrojtësit e kufijve të Republikës së Venedikut. Familja Bruti dha katër peshkopë dhe mësuesin e par në vitin 1612 në Gjimnazin më të vjetër të Istrias. Familja tjetër Fisnike shqiptare Boris ishin disa shekuj menaxhues të vendbanimit Fontana që e kishin themeluar vet dhe ishin pronar të patundeshmerive te medha në periferi të Koperit.Familja Bruni ishin luftëtarë, ata i dhanë një peshkop dhe disa komandat ushtrie.Shumica e familjeve fisnike janë shperngulur gjatë bashkimit të Mbretërisë së Italisë, së fundi, pas Luftës së Dytë Botërore, gjatë komunizmit, të cilët kanë qenë jashtëzakonisht të pamëshirshëm ndaj tyre. Puna e tyre dhe kontributin që ka kan dhën këta shqiptar ka qen injoruar nga komunistët totalishtë dhe nuk është folur kurrë, por ne kemi arritur që me ngjarje të shumta dhe publikime simpoziume me e nxjer në drit këtë histori. Nngjarjet tona janë nderuar me prezencën e shumë figurave shtetërore dhe publike psh. Don Lush Gjergjit, një numër i artistëve, punonjësve kulturore dhe përfaqësuesve të shoqatave shqiptare nga Italia dhe Kroacia, si dhe diplomatë nga Kosova dhe Shqipëria. Koperi ngadalë po regjistrohet si vend i diasporës shqiptare, e cila është sigurisht arsyeja për gëzimin tonë, por jo edhe për ata që nuk e dinë ose nuk duan të dëgjojnë këtë histori.Kështu, një ngjarje e rëndësishme siq është promovimi i librit për historin e Fisnikëve shqiptar që kan kontribuar me shekuj në këto troje dhe pasi kemi zbuluar aq shumë dokumente dhe monomente që preken me dor edhe sot, duam të promovojm këtë ngjarje me zërin tonë më të bukur femërore pra me zërin e juaj. Që do të këndonit në katedralen më të madhe në slloveni pran ë Kopër do të donim që të këndonit Schubert-së Ave Maria, në nder të Shën Nënë Tereza Valsi Hyjnor, pra këngën që kënduat Vals Hyjnor për her të parë në shenjtërimin e saj në bazilikën e Shën Palit në Romë. Sigurisht, se përzgjedhja muzikës është e juaja,ne me kënaqësi do të kujdesemi për muzikantët, të cilët do të ju përcjellin dhe të kujdesem për të përmbushur kërkesat financiare dhe teknike në lidhje me paraqitjen tuaj në Koper.

Unë shpresoj që ju do të pranoni ftesën tonë dhe me reputacionin dhe zërin e juaj hyjnor, do të nderit çdo shqiptar në Istër dhe në përgjithsi në Tetor në Koper

Përshëndetje të përzemrta

Heset Ahmeti
president i Shoqatës"Iliria" Koper slloveni

Naša zelo cenjena in spoštovana sopranistka Inva Mula,

Na Vas se obračam z željo, da bi s petjem počastili izid knjige o zamolčanih albanskih družinah v Kopru, predstavitev katere je predvidena v oktobru (termin bomo določili skupaj z Vami) v Pretorski palači in v stolnici Marijinega Vnebovzetja, ki jo je razširil in polepšal ravno naš sonarodnjak, koprski škof Agostino Bruti, po rodu iz Drača, že maestro di camera – komornik papeža Klemna XI.

Koper je lepo mestece, ki leži na istrski obali, kamor se je v času Bizanca zatekla pregnana cesarska družina Justinjani in jo poimenovala Justinopolis po cesarju Justinu. Za njimi so prišle družine Albani, Albanese, po katerih so poimenovali ulico v trgovskem središču mesta »Calle Albanese«, Brati pa so bili bankirji in lokalni veljaki. Drugi val albanskih družin je vezan s turškim zavojevanjem Albanije, ko so si Koper za svojo novo domovino izbrale družine Ducagjini, kaštelani sv. Socerba in branitelji meje Beneške republike, Bruti so dali kar štiri škofe in najstarejšega učitelja na še delujoči italijanski gimnaziji, Borisi so več stoletij upravljali grofijo Fontana in bili gospodje Ilirije v predmestju Kopra, Bruni so bili vojščaki, dali so škofa in nekaj vicedemonov.

Večina plemiških družin se je odselila v času združitve Kraljestva Italije, dokončno pa po drugi svetovni vojni, v času komunizma, ki jim je bil skrajno nenaklonjen. Njihovo delovanje in doprinos, ki je bil zamolčan vse od tedaj, pa smo uspeli razsvetliti s številnimi dogodki in s priložnostnimi publikacijami, izsledki katerih bodo sedaj prvič v celoti ugledali luč sveta. Naše dogodke so s svojo prisotnostjo počastili don Lush Gjergji, številni umetniki, kulturniki in predstavniki albanskih društev iz Italije in Hrvaške ter diplomati iz Kosova in Albanije. Tako se Koper počasi izpisuje kot mesto albanske diaspore, kar je seveda razlog za naše veselje, ne pa za tiste, ki to ne poznajo ali nočejo slišati.

Tako pomembnem dogodek kot je izid knjige, ki so jo napisale naše albanske družine s svojo večstoletno prisotnostjo in delovanjem, pa želimo zgodovinsko zabeležiti in narediti prepoznavno tudi z našim najlepšim ženskim glasom. Ker bi peli v stolni cerkvi Marijinega Vnebovzetja bi želeli, da nam zapojete Schubertovo Ave Marijo, v čast naše svetnice Matere Terezije pa njeno pesem Valsi Hyjnor, ki ste jo prvič zapeli ob njeni kanonizaciji v baziliki sv. Pavla v Rimu. Zelo nas bi počastili tudi z vašo izvedbo Donizettijeve Il Dolce Suono. Seveda bi glasbeni izbor prepustili Vam in z veseljem bomo poskrbeli za glasbenike, ki Vas bi spremljali ter ustregli in zadovoljili finančnim in tehničnim zahtevam v zvezi z Vašim nastopom v Kopru.

Upam, da se boste odzvali našemu povabilu in nas s svojim božanskim glasom in ugledom počastili jeseni v Kopru,

prisrčen pozdrav,

Heset Ahmeti
predsednik »Iliria« Koper

Prevedla - Përktheu: Vera Xhafa Haliti

INDEKSI - KAZALO - INDICE

HESET AHMETI
Parathënie / Predgovor / Prefazione 3

GJUHA SHQIPE - ALBANSKI JEZIK - LINGUA ALBANESE

PETER ŠTOKA
Kolonët shqiptare në Istër: kronologjia mbi ardhjen dhe vendosjen
Coloni albanesi in Istria: cronologia sulla venuta e l'insediamento 6

BARTHOLOMEUS KOPITAR
Albanische Sprache 17

PETER ŠTOKA
Toponime iliro-istriane në Koperin me origjinë para-shqiptare
Toponimi illirico-istriani nel Capodistriano di origine proto-albanese 20

MEMORJA SHQIPTARE - ALBANSKI SPOMIN - MEMORIA ALBANESE

PAOLO MUNER
Nazario Sauro, kapodistriani që luftoi për lirinë e Shqipërisë
Nazario Sauro, un capodistriano per la libertà dell'Albania 35

KULTURA SHQIPTARE - ALBANSKA KULTURA - CULTURA ALBANESE

Inva Mula 40
Lule Elezi 43
Shyqri Nimani 44
Mirjeta Behluli 45
Pëllumb Qazimi 46
Heset Ahmeti 47
Peter Štoka 48

Koleksioni Zbirka Collana

ALBANSKE PLEMIŠKE DRUŽINE
V BENEŠKEM KOPRU
v jubilejnem letu palače Bruti

ALBANESE
ALBANI
BRATI
BORISI
BRUTI
BRUNI

FAMILJET FISNIKE SHQIPTARE
NË KOPRIN E VENECISË
në vitin jubilar të pallatit Bruti

Zbirka «ILIRIA» n. 1 Koleksioni

Koleksioni Zbirka Collana

Kontët Shqiptar Dukagjini në Kopër:
Kështjellar të Kështjellës Shën Socerb
Albanski grofje Ducagini v Kopru: kaštelani gradu sv. Socerba
I Conti albanesi Ducagini a Capodistria: Castellani di San Servolo

Kulturno društvo Albancev slovenske Istre
Associazione Culturale Albanese dell'Istria slovena
Shoqata kulturore e Shqiptarëve të Istrës Sllovene

«ILIRIA» n. 2

Koleksioni Zbirka

Gjurmët shqiptare të familjes
fisnike Borisi nga Tivari në Koper
dhe në rrethin e Fontanës

Albanske sledi barske plemiške
družine Borisi v Kopru
in v grofiji Fontane

IN DOMINE
INSIGNIT FAMIL.
DIOCHLEAESIS ET
BERNARDUS

STEPAVI MDCXVII
BORISIS NOBILIS
ANTIBARENSIS
BORISIVS FECIT

Kulturno društvo Albancev slovenske Istre
Associazione Culturale Albanese dell'Istria slovena
Shoqata kulturore e Shqiptarëve të Istrës Sllovene

«ILIRIA» n. 3

NUMRI SPECIAL

Gjaku i Skënderbeut
në Kopër

Koleksioni «ILIRIA» n. 4

Koleksioni Zbirka Collana

Viktor Karpaçi
artist shqiptar i renesansës

Vittore Carpaccio: albanski renesančni umetnik

Kulturno društvo Albancev slovenske Istre
Associazione Culturale Albanese dell'Istria slovena
Shoqata kulturore e Shqiptarëve të Istrës Sllovene

«ILIRIA» n. 5

PETER ŠTOKA

MONUMENTA
ALBANICA
JUSTINOPOLITANA

Iliria n. 6

Gjuha jonë

Gjuha jonë sa e mirë,
sa e ëmbël, sa e gjerë,
sa e lehtë, sa e d lirë,
sa e bukur, sa e vlerë

Naim Frashëri